

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΙΑ ΣΤΕΛΕΧΗ

**Η «νέα» οικονομική ανάπτυξη στην Ελλάδα.
Από πού θα προέλθει και ποιές είναι οι κατάλληλες πολιτικές;**

Φοιτητής:

Αλέξανδρος Παρασκευουλάκος

Επιβλέπων Καθηγητής:

Νικήτας Πιπτής

Μέλη Επιτροπής:

οι Καθηγητές κ.κ. Νικόλαος Απέργης και Άγγελος Αντζουλάτος

Φεβρουάριος 2013

Ευχαριστίες:

---

*Εκφράζω τις ευχαριστίες μου
προς όλους τους καθηγητές του τμήματος
Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής Διοικητικής,
ιδιαίτερα δε προς τον κ. Νικήτα Πιπτή για την καθοδήγησή του
και αφιερώνω την εργασία μου στην οικογένειά μου,
ως ελάχιστη ένδειξη ευγνωμοσύνης
για την υποστήριξη που μου παρείχε
σε όλη τη διάρκεια των σπουδών μου*

Αλέξανδρος Παρασκευουλάκος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Ελλάδα διανύει τα τελευταία τέσσερα χρόνια τη δυσκολότερη οικονομική περίοδο της ιστορίας της, μετά από τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν από τις κυβερνήσεις τις τρεις τελευταίες δεκαετίες έφεραν τη χώρα σε κατάσταση χρεοκοπίας.

Στην εργασία αυτή επιχειρούμε πρώτα να μελετήσουμε τις αιτίες της κρίσης και ύστερα να εντοπίσουμε τις υπάρχουσες ευκαιρίες και τις δυνατότητες για μία «νέα» οικονομική ανάπτυξη. Τελικά καλούμαστε να προσπαθήσουμε να προσδιορίσουμε τις κατάλληλες πολιτικές για την επίτευξη της ΝΕΑΣ ανάπτυξης.

Κάθε οικονομία κάνει «κύκλους», όμως επιβάλλεται οι κυβερνήσεις να λαμβάνουν μέτρα ώστε να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά και έγκαιρα οι ανισοροπίες που μπορεί να οδηγήσουν σε κρίση, με οδυνηρές συνέπειες για τους πολίτες.

Το 2008 έσκασε η φούσκα των ακινήτων στις ΗΠΑ, γεγονός που προκάλεσε αλυσιδωτές επιδράσεις στις οικονομίες όλου του κόσμου. Η Ελλάδα βρέθηκε υπερχρεωμένη με 300 δις ευρώ και με το έλλειμμα του 2009 να ξεπερνά το 15% του ΑΕΠ. Οι ελληνικές τράπεζες είχαν μεγάλα ποσά ομολόγων του Ελληνικού δημοσίου και σημαντική έκθεση σε τοξικά χρηματοοικονομικά προϊόντα.

Πέρα από το χάος στα δημοσιονομικά της χώρας, δεν είχε δοθεί η δέουσα σημασία όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα και την επιχειρηματική εξωστρέφεια. Η συσταλτική δημοσιονομική πολιτική που ασκήθηκε στα πλαίσια του μνημονίου έφερε απότομα μεγάλη ύφεση, ενώ ο κόσμος υποδέχτηκε τις αλλαγές με έκπληξη, φόβο, αλλά και αξιοσημείωτη καρτερία.

Σημειώνεται πως έχουν αρχίσει να αναπτύσσονται σταθεροποιητικές τάσεις και να απομακρύνεται ο κίνδυνος μιας άτακτης χρεοκοπίας. Όμως αν δεν γίνουν οι αναγκαίες διαρθρωτικές αλλαγές και δεν εφαρμοστεί μια στιβαρή αναπτυξιακή πολιτική είναι βέβαιο ότι θα οδηγηθούμε σε μεγάλη κοινωνική περιθωριοποίηση.

Η Ελλάδα λόγω της ιστορίας της, της γεωγραφικής θέσης και του εύκρατου κλίματος που τη διακρίνει, έχει μεγάλες οικονομικές δυνατότητες, ώστε αν εκμεταλλευτεί δυναμικά τους φυσικούς της πόρους και την ταλαντούχα νέα γεννιά, είναι πολύ πιθανό να αποτελέσει θετικό παράδειγμα στον κόσμο.

Με τις κατάλληλες πολιτικές ανά κλάδο της οικονομίας, με έμφαση στην ανταγωνιστικότητα και στην καινοτομία, τη σωστή δημοσιονομική διαχείριση και αλλαγές στην παιδεία και στην κοινωνική κουλτούρα, σύντομα θα έχουμε τα επιθυμητά αποτελέσματα και μια νέα πορεία ανάπτυξης με κοινωνική ευημερία.

Ευχή και προσπάθεια όλων μας πρέπει να είναι σύντομα να ξεπεράσουμε την παρούσα κρίση και να δούμε ξανά το μέλλον μας με αισιοδοξία.

Οι ακόλουθες λέξεις αποτελούν συνήθεις οικονομικούς όρους και ως λέξεις κλειδιά αναφέρονται συχνά στο περιεχόμενο της εργασίας μας.

- *Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν*
- *Οικονομικοί Κύκλοι*
- *Ανάπτυξη*
- *Υφεση*
- *Κρίση*
- *Ισοζύγια διεθνών συναλλαγών*
- *Ανταγωνιστικότητα*
- *Πληθωρισμός*
- *Κρατικός προϋπολογισμός*
- *Δημόσιο χρέος*
- *Κοινωνικό κεφάλαιο*
- *Καινοτομία*

Για λόγους σαφήνειας οι όροι αυτοί ορίζονται συνοπτικά στο κεφάλαιο 1, το οποίο αποτελεί το εισαγωγικό μέρος της μελέτης μας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

1. <u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	
1.1 Περιγραφή της εργασίας.....	6
1.2 Βασική ορολογία.....	7
2. <u>Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ</u>	
2.1 Η έννοια της οικονομικής κρίσης.....	15
2.2 Τα βασικά μακροοικονομικά μεγέθη.....	17
2.3 Ανασκόπηση των εξελίξεων την περίοδο της κρίσης.....	19
2.4 Εκτίμηση της κατάστασης.....	24
3. <u>ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ</u>	
3.1 Εξέλιξη της πορείας του ΑΕΠ.....	26
3.2 Εξέλιξη του εμπορικού ισοζυγίου.....	28
3.3 Εξέλιξη του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.....	29
3.4 Δημοσιονομικά ελλείμματα και δημόσιο χρέος.....	29
3.5 Εξέλιξη πληθωρισμού και ανεργίας.....	30
3.6 Τα βασικά αίτια της κρίσης και τα κρίσιμα προβλήματα.....	31
4. <u>ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ, ΚΙΝΔΥΝΟΙ, ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ, ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ</u>	
4.1. Εθνικές εκλογές, Οκτώβρης 2009.....	35
4.2. Ενέργειες της νέας κυβέρνησης.....	36
4.3. 2 ^ο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής.....	42
4.4. Υπαρκτοί κίνδυνοι από την παρατεταμένη κρίση.....	49
4.5. Ευκαιρίες και προοπτικές ανάπτυξης.....	54
5. <u>ΑΞΟΝΕΣ ΤΗΣ «ΝΕΑΣ» ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ</u>	
5.1. Η διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης	56
5.2. Περί ανταγωνιστικότητας και παραγωγικότητας	58
5.3. Κοινωνικό κεφάλαιο	62
5.4. Στοιχεία καινοτομίας	65
5.5. Τομείς μελλοντικής ανάπτυξης	67
6. <u>ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕΤΡΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΗΣ</u>	
6.1. Προτάσεις οικονομικού περιεχομένου.....	73
6.2. Προτάσεις αναμόρφωσης των θεσμών	76
6.3. Προτάσεις κοινωνικής συνοχής.....	84
7. <u>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ</u>	89
Η βιβλιογραφία, 2 πίνακες και 11 διαγράμματα, από τη σελ.....	92

Κεφάλαιο 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία με θέμα **«Η 'νέα' οικονομική ανάπτυξη στην Ελλάδα, από πού θα προέλθει και ποιές είναι οι κατάλληλες πολιτικές»** εκπονήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών στην Χρηματοοικονομική Ανάλυση για Στελέχη, του τμήματος Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής Διοικητικής του Πανεπιστημίου Πειραιώς, από τον φοιτητή Αλέξανδρο Παρασκευουλάκο, υπό την επίβλεψη του καθηγητή κ. Νικήτα Πιπτή.

Σκοπός της εργασίας είναι, αφού περιγράψουμε την οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκεται η Ελλάδα, να εντοπίσουμε τις αιτίες που μας οδήγησαν εδώ, να προσδιορίσουμε τα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν και να προτείνουμε τις κατάλληλες πολιτικές και στρατηγικές που θα βοηθήσουν τη χώρα να επανέλθει σε μία βιώσιμη τροχιά ανάπτυξης στα επόμενα χρόνια.

Για την εκπόνηση της εργασίας αυτής χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα από πολλές πηγές όπως, την Ameco Online, την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, τον ΟΟΣΑ, την Τράπεζα της Ελλάδος και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Επίσης έγινε μελέτη σχετικής αρθρογραφίας και βιβλιογραφίας, όπως αυτή αναφέρεται στο τέλος της εργασίας.

Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζουμε τις βασικές έννοιες οι οποίες είναι απαραίτητες για την βαθύτερη κατανόηση του συγκεκριμένου θέματος.

Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζουμε τις βασικές μακροοικονομικές μεταβλητές της Ελληνικής οικονομίας, με βάση τις οποίες αξιολογείται η έκταση και το βάθος των προβλημάτων.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μία ιστορική αναδρομή της οικονομίας μας, με δεδομένα σε μεγάλο βάθος χρόνου, για να κατανοήσουμε τις θεμελιακές αιτίες της σημερινής κατάστασης, αλλά και για να διακρίνουμε με σαφήνεια τους τομείς όπου πιάσχει διαχρονικά η Ελλάδα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παραθέτουμε τα μέτρα που ήδη εφαρμόζονται ή προόκειται να εφαρμοστούν στο άμεσο μέλλον στα πλαίσια όσων έχουν συμφωνηθεί με την τρόικα και κάνουμε μία αναφορά στο μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πλαίσιο στρατηγικής 2013 -2016. Αναλύουμε επίσης τους κινδύνους, τις ευκαιρίες και τις προοπτικές που συνδέονται με το πρόγραμμα και προδιαγράφουν το μέλλον.

Στο πέμπτο κεφάλαιο θέτουμε τους βασικούς άξονες ανάπτυξης σύμφωνα με τα συμπεράσματα της έρευνας που έχουμε κάνει.

Στο έκτο κεφάλαιο επιχειρούμε να διατυπώσουμε κατά το δυνατόν συγκεκριμένες προτάσεις ανά τομέα της οικονομίας αναφερόμενοι στο ρόλο του κράτους, των θεσμών αυτοδιοίκησης, των επιχειρήσεων και όλων των μελών της κοινωνίας.

Στο έβδομο και τελευταίο κεφάλαιο προβαίνουμε σε μία σύνοψη της εργασίας μας, εκθέτοντας τα κύρια συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε, αναφορικά με τις πλευρές της κρίσης, τα αίτια που την προκάλεσαν και τις προτάσεις μας για την αποφυγή παρόμοιας εμπειρίας στο μέλλον.

Είναι ευθύνη όλων μας, ηγεσίας και πολιτών, να συνεργαστούμε δημιουργικά, προβαίνοντας στις απαραίτητες διορθωτικές αλλαγές ώστε να γυρίσουμε σελίδα σε αυτήν την πραγματικά κρίσιμη καμπή της ιστορίας της χώρας μας και να αντικρύσουμε το μέλλον με ελπίδα και αισιοδοξία.

1.2 ΒΑΣΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ

Θεωρούμε αναγκαίο να περιγράψουμε ορισμένες βασικές έννοιες πάνω στις οποίες στηρίζεται μεγάλο μέρος της εργασίας μας.

- **Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)**

Το ΑΕΠ όπως ορίζεται στο βιβλίο του καθηγητή Άγγελου Αντζουλάτου, «Κυβερνήσεις Χρηματαγορές και Μακροοικονομία», είναι η μακροοικονομική μεταβλητή που μετρά την αξία παραγωγής σε μία χώρα, από εθνικούς και ξένους παραγωγικούς συντελεστές εγκατεστημένους σε αυτή, κατά τη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου (συνήθως τρίμηνο ή έτος). Με αυτόν τον τρόπο γίνεται η εκτίμηση της αξίας της συνολικής παραγωγής και η διαχρονική σύγκρισή της.

Παρά το γεγονός ότι δεν λαμβάνει υπόψη πολλούς παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την ποιότητα ζωής, όπως περιβάλλον, ασφάλεια, υγεία, ψυχολογία, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ χρησιμοποιείται ευρύτατα ως δείκτης ευημερίας των πολιτών μίας χώρας.

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, παρά τις αδυναμίες του, μετράται με έναν συγκεκριμένο και αντικειμενικό τρόπο κοινό για όλες τις χώρες και μας επιτρέπει να κάνουμε συγκρίσεις.

Ο υπολογισμός του ΑΕΠ μπορεί να γίνει με τρεις μεθόδους οι οποίες καταλήγουν στο ίδιο αποτέλεσμα. Γίνεται με τη μέθοδο των δαπανών, τη μέθοδο της προστιθέμενης αξίας και τη μέθοδο των εισοδημάτων. Τις αρχικές εκτιμήσεις του ΑΕΠ διαδέχονται αναθεωρήσεις.

Ο καθιερωμένος τρόπος μέτρησης του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης μίας χώρας γίνεται μέσω αυτής της μακροοικονομικής μεταβλητής.

Η λογιστική ταυτότητα του ΑΕΠ είναι $Y = C + I + G + NX$, όπου:

- Y** είναι το ΑΕΠ (παραγωγή)
- C** είναι η ιδιωτική κατανάλωση προερχόμενη από τα νοικοκυριά (αγαθά και υπηρεσίες)
- I** είναι οι επενδύσεις προερχόμενες από δημόσιο και επιχειρήσεις (ακαθάριστες)
- G** είναι η δημόσια κατανάλωση προερχόμενη από την κυβέρνηση (κεντρική και περιφερειακές)
- NX** είναι το εμπορικό ισοζύγιο (εξαγωγές μείον εισαγωγές)

- **Οικονομικοί Κύκλοι**

Ο Mitchell Wesley, και ο Arthur Burns στο βιβλίο τους *Measuring business Cycles*, ορίζουν τους οικονομικούς κύκλους ως μια μορφή διακύμανσης που συναντάται στη συνολική οικονομική δραστηριότητα των χωρών που στηρίζονται κυρίως στην επιχειρηματική δραστηριότητα.

Ο κύκλος αποτελείται από επεκτάσεις, που παρατηρούνται το ίδιο περίπου χρονικό διάστημα σε πολλές οικονομικές δραστηριότητες ακολουθούμενες από επίσης γενικευμένες κάμψεις, υφέσεις και ανακάμψεις που σμίγουν με την επεκτατική φάση του επόμενου κύκλου. Αυτή η ακολουθία των μεταβολών επαναλαμβάνεται αλλά δεν είναι περιοδική. Η χρονική διάρκεια των οικονομικών κύκλων κυμαίνεται συνήθως από πέντε μέχρι δέκα έτη.

- **Ανάπτυξη**

Ο όρος ανάπτυξη στα οικονομικά αναφέρεται στην αύξηση της πραγματικής παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών σε μία οικονομία με την πάροδο του χρόνου. Κατά σύμβαση, ως μέτρο ή δείκτης της ανάπτυξης ορίζεται ο μακροχρόνιος μέσος ποσοστιαίος ρυθμός αύξησης του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος.

Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται σε πραγματικούς όρους, δηλαδή διορθωμένος ως προς τον πληθωρισμό, και όχι σε ονομαστικούς όρους.

Η οικονομική ανάπτυξη επιτρέπει την αύξηση της ικανοποίησης των ατομικών και κοινωνικών αναγκών, με την πάροδο του χρόνου, στο εσωτερικό μίας οικονομίας και έτσι βελτιώνεται το βιωτικό επίπεδο.

Η οικονομική ανάπτυξη όχι μόνο ανεβάζει σχεδόν αυτόματα το μέσο επίπεδο ζωής, αλλά και επιτρέπει στην κοινωνία να δείξει μεγαλύτερη πρόνοια σε όσους είναι ανίκανοι να εργαστούν. Μερικοί οικονομολόγοι πιστεύουν ότι η ανάπτυξη από μόνη της μπορεί να έχει και αρνητικές συνέπειες στο μέσο επίπεδο ζωής (π.χ. λόγω της ρύπανσης του περιβάλλοντος, της μείωσης του ελεύθερου χρόνου των εργαζομένων, της αύξησης του υπερκαταναλωτισμού κλπ).

- **Ύφεση**

Στην οικονομική θεωρία κατά το Merriam-Webster online dictionary ως ύφεση αναγνωρίζεται η φάση ενός οικονομικού κύκλου όπου συστέλλεται η οικονομική δραστηριότητα μίας χώρας. Μακροοικονομικές μεταβλητές όπως το ΑΕΠ, οι επενδύσεις, τα εισοδήματα των νοικοκυριών και επιχειρήσεων και ο πληθωρισμός πέφτουν, ενώ αυξάνονται οι χρεωκοπίες και η ανεργία.

Υφέσεις προκύπτουν γενικά όταν έχουμε πτώση της ζήτησης. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε διάφορα γεγονότα όπως ενδεικτικά μία τραπεζική κρίση, μία ανισορροπία στο εμπορικό ισοζύγιο ή το σπάσιμο μίας χρηματηστηριακής φούσκας. Οι κυβερνήσεις συνήθως ανταποκρίνονται ασκώντας επεκτατική δημοσιονομική ή και οικονομική πολιτική εφόσον βέβαια αυτό είναι εφικτό.

Ο οικονομικός στατιστικολόγος Julius Shiskin σε ένα άρθρο του 1975 των New York Times πρότεινε κάποιους κανόνες προσδιορισμού μίας ύφεσης. Ο επικρατέστερος είναι όταν μία χώρα έχει δύο διαδοχικά τρίμηνα με πτώση στο ΑΕΠ. Κάποιοι οικονομολόγοι προτιμούν την παρατήρηση αύξησης της ανεργίας κατά 1,5% σε διάστημα μικρότερο του ενός έτους

Μία ύφεση έχει πολλά χαρακτηριστικά τα οποία μπορούν να παρατηρηθούν ταυτόχρονα όπως πτώση των συστατικών του ΑΕΠ και συνήθως κρύβονται πίσω από αυτά άλλοι μηχανισμοί ενεργοποίησης όπως το επίπεδο της απασχόλησης αλλά και των ικανοτήτων των εργαζομένων, η αποταμίευση των νοικοκυριών, επενδυτικές αποφάσεις εταιριών, τα επιτόκια, δημογραφικά χαρακτηριστικά και φυσικά η εκάστοτε ασκούμενη κυβερνητική πολιτική.

Ο οικονομολόγος Richard C. Koo έγραψε ότι υπό ιδανικές συνθήκες η οικονομία μίας χώρας θα πρέπει να έχει τα νοικοκυριά ως καθαρούς αποταμιευτές, τις επιχειρήσεις ως καθαρούς δανειζόμενους, ισοσκελισμένο κρατικό προϋπολογισμό και καθαρές εξαγωγές κοντά στο μηδέν έτσι ώστε να αποφεύγεται ο κίνδυνος έναρξης ύφεσης στην ίδια ή σε άλλες χώρες.

- **Κρίση**

Στο υπό έκδοση βιβλίο του κυρίου Τσιαντή Κωνσταντίνου «Τεχνικός Πολιτισμός και Κοινωνία σε Κρίση: Όροι της Υπέρβασης» γίνεται μία σε βάθος περιγραφή της συγκεκριμένης έννοιας.

Όσον αφορά την αρχαιοελληνική έννοια της κρίσης βλέπουμε ότι ο συγκεκριμένος όρος έχει ως αφετηρία του την έννοια του διακρίνειν, τη δύναμη ή την ικανότητα να βλέπει κανείς καλώς, να διαχωρίζει το ένα πράγμα από το άλλο, να το χωρίζει στα στοιχειώδη του μέρη. Παράλληλα έχει την έννοια του σχηματίζω γνώμη, εκφέρω γνώμη, ή αποφαίνομαι περί τινός (δικάζω) καθώς και την έννοια της τροπής που παίρνει μια κατάσταση ή μια νόσος.

Ο όρος "κρίση" με το νόημα της ασθένειας ή της κακής τροπής μιας κατάστασης πραγμάτων εισάγεται στη σύγχρονη σκέψη τον 19ο αιώνα από το χώρο της οικονομίας και ως οικονομική κρίση πλέον χαρακτηρίζεται η κατάσταση σε μια οικονομία όπου έχουμε μία απότομη πτώση του ΑΕΠ της τάξης του 5% ή μία παρατεταμένη ύφεση με αυξανόμενο το ποσοστό ανεργίας.

- **Ισοζύγια Διεθνών Συναλλαγών**

Ισοζύγιο Εμπορικών Συναλλαγών

Το Εμπορικό ισοζύγιο είναι όπως αναφέρουμε και στον ορισμό για το ΑΕΠ, οι εξαγωγές μιας χώρας μείον τις εισαγωγές σε μια ορισμένη χρονική περίοδο. Μας δίνει άμεσα μία εικόνα για την ανταγωνιστικότητα αλλά και την αυτάρκεια μιας χώρας σε αγαθά και υπηρεσίες.

Ισοζύγιο Εισοδημάτων

Το ισοζύγιο εισοδημάτων αναφέρεται στις εισπράξεις μιας χώρας από το εξωτερικό, περιλαμβανομένων εισοδημάτων από διεθνείς επενδύσεις και εισοδημάτων πολιτών της, οι οποίοι εργάζονται στο εξωτερικό, μείον τις πληρωμές για ξένες επενδύσεις και εισοδήματα αλλοδαπών εργαζομένων σε αυτήν.

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών όπως αναφέρεται στο βιβλίο του καθηγητή Άγγελου Αντζουλάτου, Κυβερνήσεις Χρηματαγορές και Μακροοικονομία, είναι το άθροισμα του εμπορικού ισοζυγίου (εξαγωγές μείον εισαγωγές) και του ισοζυγίου εισοδημάτων (εισοδήματα πολιτών της χώρας από το εξωτερικό μείον εισοδήματα ξένων πολιτών στη χώρα).

Το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών μετρά τις καθαρές εισπράξεις (εισπράξεις μείον πληρωμές) από παραγωγικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια μίας περιόδου. Έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών σημαίνει ότι για τη

συγκεκριμένη χρονική περίοδο μετρήσεως η χώρα δαπανά περισσότερα από το εισόδημά της. Οι επιλογές τότε είναι τρεις: χρήση αποταμιεύσεων, δανεισμός, πώληση περιουσιακών στοιχείων.

Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Το Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών όπως αναφέρεται στο βιβλίο του καθηγητή Άγγελου Αντζουλάτου, Κυβερνήσεις Χρηματαγορές και Μακροοικονομία, συνοψίζει τις διασυνорιακές ροές κεφαλαίων από αγοραπωλησίες περιουσιακών στοιχείων.

Ισοζύγιο Πληρωμών

Το Ισοζύγιο Πληρωμών (επίσης γνωστό ως ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών) όπως αναφέρεται στο βιβλίο του καθηγητή Άγγελου Αντζουλάτου, Κυβερνήσεις Χρηματαγορές και Μακροοικονομία, είναι το άθροισμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και του ισοζυγίου χρηματοοικονομικών συναλλαγών. Το ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών συνοψίζει τις διασυνорιακές ροές κεφαλαίων από αγοραπωλησίες περιουσιακών στοιχείων. Ένα πλεόνασμα του ισοζυγίου πληρωμών αντανακλά υπερβάλλουσα ζήτηση για το νόμισμα της χώρας στη διεθνή αγορά συναλλάγματος.

- **Ανταγωνιστικότητα**

Η εθνική ανταγωνιστικότητα είναι το πλέγμα εκείνο των παραγόντων, πολιτικών και θεσμών, που προσδιορίζουν το επίπεδο της παραγωγικότητας μιας χώρας. Το επίπεδο της παραγωγικότητας, με τη σειρά του, προσδιορίζει το διατηρήσιμο επίπεδο ευημερίας που μπορεί να απολαμβάνει μια οικονομία. (World Economic Forum 2007)

Η ανταγωνιστικότητα των χωρών είναι το πεδίο εκείνο της οικονομικής θεωρίας, που αναλύει τα στοιχεία και τις πολιτικές εκείνες που διαμορφώνουν την ικανότητα μιας χώρας να δημιουργεί και να διατηρεί ένα περιβάλλον που υποστηρίζει μεγαλύτερη παραγωγή αξίας για τις επιχειρήσεις και μεγαλύτερη ευημερία για τους πολίτες. (Institute for management and development 2006).

Ανταγωνιστικότητα είναι ο βαθμός στον οποίο ένα κράτος μπορεί, υπό συνθήκες ελεύθερης και δίκαιης αγοράς, να προσφέρει αγαθά και υπηρεσίες, που πληρούν τα κριτήρια των διεθνών αγορών, διατηρώντας και αυξάνοντας ταυτόχρονα τα πραγματικά εισοδήματα των ανθρώπων μακροχρόνια. (OECD 1992).

Η ανταγωνιστικότητα ενέχει στοιχεία παραγωγικότητας, αποτελεσματικότητας και κερδοφορίας. Αλλά δεν είναι αυτοσκοπός ή απλός στόχος. Είναι ένα ισχυρό μέσο αύξησης του βιοτικού επιπέδου και της κοινωνικής ευημερίας – ένα εργαλείο για την επίτευξη στόχων. (Competitiveness Advisory Group).

- **Πληθωρισμός**

Ως πληθωρισμός ορίζεται στο βιβλίο του καθηγητή Άγγελου Αντζουλάτου, Κυβερνήσεις Χρηματαγορές και Μακροοικονομία, η ποσοστιαία αύξηση κάποιου δείκτη τιμών, συνήθως του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή. Όταν έχουμε αύξηση του πληθωρισμού αλλά με μειούμενο ρυθμό λέμε ότι έχουμε αποπληθωρισμό, ενώ ο αντιπληθωρισμός αναφέρεται σε πτώση του επιπέδου τιμών. Ο πληθωρισμός διαβρώνει την αγοραστική αξία του χρήματος και στρεβλώνει την εικόνα για την οικονομική ανάπτυξη.

- **Κρατικός Προϋπολογισμός**

Ο ορισμός του κρατικού προϋπολογισμού βρίσκεται διατυπωμένος στο άρθρο 5 παρ. 1 του ισχύοντος Νόμου 2362/95 περί Δημοσίου Λογιστικού, σύμφωνα με το οποίο: «προϋπολογισμός είναι ο νόμος με τον οποίο προσδιορίζονται τα δημόσια έσοδα και καθορίζονται τα όρια των εξόδων του κράτους για κάθε οικονομικό έτος». «Οικονομικό έτος είναι η χρονική περίοδος που περιλαμβάνει τις διοικητικές πράξεις και τα γεγονότα, τα οποία σχετίζονται με τη διαχείριση του δημοσίου χρήματος και την κίνηση της περιουσίας του κράτους. Το οικονομικό έτος αρχίζει την 01/01 και λήγει την 31/12 του ίδιου ημερολογιακού έτους», όπως ορίζεται στο άρθρο 4 του ίδιου νόμου.

Ο κρατικός προϋπολογισμός είναι νόμος και ψηφίζεται από τη Βουλή κατά την τακτική ετήσια σύνοδό της. Είναι πράξη η οποία επαναλαμβάνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα και προβλέπει το μέλλον για ένα οικονομικό έτος. Παρέχει συγχρόνως την απαιτούμενη από το νόμο άδεια στην εκτελεστική εξουσία να προβεί στα αναφερόμενα έξοδα και έσοδα που προβλέπονται.

Η λογιστική σημασία του προϋπολογισμού έγκειται στην χάραξη μέσω αυτού της οικονομικής πορείας του κράτους για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα. Μέσω αυτού προσδιορίζονται τα αναμενόμενα έσοδα και το μέγιστο ύψος των εξόδων του κράτους και έτσι διαμορφώνεται το πλαίσιο για την κρατική δράση και τον προγραμματισμό των στόχων της. Η συμβολή του είναι καίριας σημασίας για την εξασφάλιση και το συντονισμό της ενότητας της οικονομικής δραστηριότητας των δημοσίων υπηρεσιών. Η οικονομική διαχείριση της τεράστιας οικονομικής οντότητας του κράτους αλλά και η εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος θα ήταν αδύνατο να πραγματοποιηθούν χωρίς την ύπαρξη του προϋπολογισμού.

Η πολιτική σημασία του προϋπολογισμού συνίσταται στο ότι αποτελεί το μέσο για την πραγμάτωση του πολιτικού προγράμματος της κυβέρνησης. Τα οικονομικά μεγέθη που περιέχονται σε αυτόν απεικονίζουν τους στόχους της κυβέρνησης. Παράλληλα η έγκριση αυτού από τη Βουλή έχει την έννοια ότι συγκατατίθεται στο πολιτικό πρόγραμμα της Κυβέρνησης και απαλλάσσει αυτήν από την ευθύνη για τη διενέργεια των εσόδων και των εξόδων που περιλαμβάνονται στον προϋπολογισμό.

Η νομική σημασία του προϋπολογισμού πηγάζει από την συνταγματική καθιέρωση αυτού του ως όρου για τη νόμιμη διενέργεια των δαπανών και για την είσπραξη των εσόδων του κράτους από την εκτελεστική εξουσία.

Παράλληλα ο προϋπολογισμός έχει και ελεγκτική λειτουργία, καθώς αποσκοπεί στην νομιμότητα, την λογιστική ορθότητα, τη συνταγματικότητα, την οικονομική αποτελεσματικότητα, τη διαφάνεια και τη φειδωλή διαχείριση του δημοσίου χρήματος.

- **Δημόσιο Χρέος**

Δημόσιο Χρέος είναι το σύνολο των οφειλών σε χρηματικές μονάδες του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Υπό την έννοια ευρύτερος δημόσιος τομέας συμπεριλαμβάνονται όλα τα επίπεδα δημόσιας διοίκησης ενός κράτους: κυβέρνηση, νομαρχία, δήμος κλπ. Το δημόσιο χρέος αυξάνεται από έτος σε έτος κατά το ποσό που ο ετήσιος κρατικός προϋπολογισμός παρουσιάζει έλλειμμα, ή αντιστρόφως μειώνεται κατά το ποσό που παρουσιάζει πλεόνασμα.

Το δημόσιο χρέος διακρίνεται σε "εσωτερικό χρέος", δηλαδή από πιστωτές που βρίσκονται εντός της συγκεκριμένης χώρας, και σε "εξωτερικό χρέος", δηλαδή από πιστωτές που εδρεύουν εκτός της χώρας, στο εξωτερικό. Η διάκριση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία όταν μάλιστα το εξωτερικό χρέος αναφέρεται σε άλλο νόμισμα, έναντι του εσωτερικού που αναφέρεται στο εθνικό ή εσωτερικό νόμισμα, (για τα κράτη μέλη της ΕΕ το κοινό νόμισμα θεωρείται εσωτερικό).

Ο δημόσιος δανεισμός γίνεται συνήθως μέσω έκδοσης - πώλησης ομολόγων ή άλλων αξιογράφων.

- **Κοινωνικό Κεφάλαιο**

Ο όρος «κοινωνικό κεφάλαιο» χρησιμοποιείται ολοένα και περισσότερο ως έννοια αλληλένδετη με την κοινωνία πολιτών, αλλά δεν περιορίζεται σε αυτήν, εφόσον περιλαμβάνει τόσο τα τυπικά, όσο και τα άτυπα κοινωνικά δίκτυα και τις κοινές αξίες. Ο ορισμός του Woolcock (1998) ότι το κοινωνικό κεφάλαιο περιλαμβάνει όλες τις αξίες και τα δίκτυα που διευκολύνουν την ομαδική δράση βασίζεται σε αυτήν ακριβώς την αλληλεπίδραση με την κοινωνία των πολιτών.

Στη διεθνή συζήτηση η σύνδεση των μη κυβερνητικών οργανώσεων με την έννοια της «κοινωνίας των πολιτών» γίνεται με αναφορά κυρίως στο Τοκβιλιανό παράδειγμα, σύμφωνα με το οποίο η «κοινωνία των πολιτών» είναι ένας χώρος όπου οι οργανωμένοι πολίτες αξιοποιούν την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι ως θεσμικό αντίβαρο στον κρατικό αυταρχισμό, ως δύναμη εκδημοκρατισμού «από τα κάτω», ως «σχολείο δημοκρατίας», ως μέθοδο παραγωγής «κοινωνικού κεφαλαίου» και ακόμη ως όχημα για κοινωνικές δράσεις που συμβάλλουν στο «κοινό καλό».

Πιο απλά, η διαρκής αναβάθμιση σε συνάρτηση με την προσφορά υπηρεσιών από την πλευρά των Οργανώσεων της Κοινωνίας Πολιτών διαμορφώνει, συγκεντρώνει και αναπτύσσει το «κοινωνικό κεφάλαιο» που δεν είναι άλλο από τον συνεργατισμό, τον εθελοντισμό και τους θεσμούς αλληλεγγύης που ενώ δεν αποσκοπούν στο κέρδος, συμβάλλουν στο κοινωνικό εισόδημα και αποφέρουν κοινωνικό όφελος κι απασχόληση ενσωματώνοντας την κοινωνική εταιρική ευθύνη.

- **Καινοτομία**

Με τον όρο καινοτομία εννοείται η νέα και πρωτοποριακή ιδέα για την υλοποίηση κάποιου πράγματος ή η νέα διαδικασία αυτής της υλοποίησης, καθώς επίσης και η εφαρμογή νέων εφευρέσεων ή ανακαλύψεων για την πραγματοποίηση κάποιου αποτελέσματος.

Σύμφωνα με τον ορισμό της καινοτομίας, που προτείνει ο ΟΟΣΑ στο «εγχειρίδιο Frascati», πρόκειται για την μετατροπή μιας ιδέας σε εμπορεύσιμο προϊόν ή υπηρεσία, λειτουργική μέθοδο παραγωγής ή διανομής - νέα ή βελτιωμένη - ή ακόμα σε νέα μέθοδο παροχής κοινωνικής υπηρεσίας. Με τον τρόπο αυτόν ο όρος αναφέρεται στην διαδικασία. Από την άλλη μεριά, όταν με τη λέξη «καινοτομία» υποδηλώνεται ένα νέο ή βελτιωμένο προϊόν, εξοπλισμός, η υπηρεσία που διαχέεται επιτυχώς στην αγορά, η έμφαση δίνεται στο αποτέλεσμα της διαδικασίας.

Συνδέεται με την έρευνα και την ανάπτυξη, ειδικά στο χώρο των επιχειρήσεων, με τα αντίστοιχα τμήματα (R&D, Research and Development). Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η καινοτομία είναι επιτεύξιμος στόχος μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων συνεργασίας μεταξύ διακρατικών εταίρων. Η καινοτομία στην Ε.Ε. μετράται με το Innovation Scorecard, που ξεκίνησε σαν θεσμός το 2006. Η καινοτομία μετράται με δείκτες, οι οποίοι συσταδοποιούνται σε κατηγορίες. Συνάφεια με εμπειρία, μάθηση και ανάπτυξη.

Κεφάλαιο 2^ο

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στο κεφάλαιο αυτό προσδιορίζουμε τα βασικά χαρακτηριστικά της οικονομικής κρίσης, προκειμένου να σχηματίσουμε μια όσο γίνεται καλύτερη αντίληψη για το βάθος και την έκταση του προβλήματος, με σκοπό να αναζητήσουμε και να ορίσουμε τομείς μιας νέας ανάπτυξης και μέτρα πολιτικής που θα στηρίζουν την αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας.

2.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Στο εισαγωγικό κεφάλαιο της εργασίας μας δόθηκε ο ορισμός της οικονομικής κρίσης, ως μία απότομη πτώση του ΑΕΠ ή ως μία παρατεταμένη περίοδος ύφεσης της οικονομικής δραστηριότητας, μια κατάσταση που απαιτεί έκτακτα μέτρα αντιμετώπισης. Στο σημείο αυτό εμβαθύνουμε περισσότερο στο περιεχόμενο της οικονομικής κρίσης, εξετάζοντας τις διαστάσεις της και στη συνέχεια θα μελετήσουμε την περίπτωση της Ελλάδας με βάση ποσοτικά δεδομένα.

Όταν μία οικονομία μπει σε ύφεση, στο πλαίσιο των συνηθισμένων οικονομικών διακυμάνσεων και δεν γίνουν εγκαίρως οι απαραίτητες διορθωτικές κινήσεις από την κυβέρνηση, ή και εάν συντρέχουν ταυτόχρονα αποσταθεροποιητικές συγκυρίες, τότε είναι πολύ πιθανό το ΑΕΠ να μειωθεί δραστικά και να απαιτούνται έκτακτα μέτρα ανασυγκρότησης της οικονομίας.

Είναι καθήκον κάθε υπεύθυνης κυβέρνησης να προβλέπει εγκαίρως τις επερχόμενες κρίσεις και να λαμβάνει μέτρα ώστε να αποφεύγονται ολοσχερώς ή τουλάχιστον να μην έχουν μεγάλο βάθος ώστε να είναι εύκολα διαχειρίσιμες.

Τα βασικά μεγέθη μιας οικονομίας τα οποία προσδιορίζουν την πορεία της και την δυναμική της είναι, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, το οποίο θέλουμε να αυξάνεται συνεχώς, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, το οποίο καλό είναι να παραμένει σταθερά πλεονασματικό, το επίπεδο και η δυναμική του δημοσίου χρέους, το οποίο πρέπει να βρίσκεται εντός των ευρωπαϊκών κανονιστικών πλαισίων, το επίπεδο απασχόλησης, το οποίο πρέπει να τείνει στο μέγιστο δυνατό, το μέγεθος και η δυναμική του δημοσιονομικού αποτελέσματος που πρέπει να είναι υπό έλεγχο και ο πληθωρισμός ο οποίος είναι επιθυμητό να μην υπερβαίνει τα επιθυμητά όρια (2-3%).

Σε περιόδους κρίσης τα ανωτέρω μεγέθη κινούνται αντίθετα προς την επιθυμητή κατεύθυνση. Είναι λοιπόν αυτονόητο ότι πρέπει να μελετήσουμε την πρόσφατη εξέλιξη των μεγεθών αυτών καθώς επίσης και τους παράγοντες που επιδρούν και προσδιορίζουν αυτή την εξέλιξη.

Στη σύγχρονη εποχή οι περισσότερες χώρες, σίγουρα πάντως οι χώρες του ευρώ, δεν εκδίδουν νέο χρήμα, αλλά δανείζονται από τις χρηματαγορές για να καλύψουν τις ανάγκες τους. Εάν δεν γίνεται σωστός προγραμματισμός και χρήση των δανείων, έχοντας κατά νου την ανάπτυξη, αλλά ούτε γίνονται κινήσεις που θα εξασφαλίζουν την ομαλή πληρωμή τόκων και κεφαλαίου, είναι επόμενο μια χώρα να βρεθεί υπερχρεωμένη και στα πρόθυρα χρεοκοπίας.

Επίσης όταν μία χώρα έχει υψηλό χρέος τότε επιβαρύνεται ο κρατικός προϋπολογισμός λόγω των τόκων που είναι απαιτητοί σε κάθε περίοδο. Ένα σημαντικό ποσοστό του ΑΕΠ απορροφάται για την εξυπηρέτηση των δανείων της χώρας και φτάνει κάποια στιγμή που η χώρα δεν μπορεί να εξυπηρετήσει τα δάνεια της και όπως θα λέγαμε και για ένα νοικοκυριό ή μία επιχείρηση, φτάνει στην χρεωκοπία.

Μία χώρα που ξοδεύει περισσότερα από όσα εισπράτει δημιουργεί έλλειμμα όπως ορίστηκε στο κεφάλαιο της εισαγωγής. Έλλειμμα μπορεί να υπάρχει και πριν την κρίση χωρίς τελικά να υπάρχει κίνδυνος εάν αυτό έχει προσωρινό χαρακτήρα. Καθώς λοιπόν μειώνεται η παραγωγή, η απασχόληση και η κατανάλωση είναι επακόλουθη η μείωση των εσόδων του κράτους από εισπράξεις των αντίστοιχων φόρων. Τα δημοσιονομικά ελλείμματα τότε καλύπτονται αναγκαστικά με δανεισμό. Έτσι δημιουργείται ο φαύλος κύκλος ελλειμμάτων, χρέους, ύφεσης, νέων ελλειμμάτων κ.ο.κ.

Πρέπει να τονίσουμε ότι η χαμηλή ανταγωνιστικότητα κρύβεται πίσω από τη χειροτέρευση του εμπορικού ισοζυγίου, αλλά και την ύφεση. Στην Ελλάδα είχαν ανέβει η τιμές και οι μισθοί ειδικά μετά την είσοδο της χώρας στο ευρώ χωρίς αυτό να έχει κάποια αντίστοιχη τάξης βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων και υπηρεσιών, ή ενίσχυση της παραγωγικότητας.

Τα προηγούμενα σε συνδυασμό με την αποβιομηχανοποίηση της χώρας τις τελευταίες δεκαετίες ήταν αρκετά για να χάσουμε πολλούς βαθμούς ανταγωνιστικότητας. Όταν οι εξαγωγές διαρκώς υπερβαίνουν τις εισαγωγές, αυξάνονται οι δανειακές ανάγκες της χώρας, αλλά ταυτόχρονα φεύγει ξεστό χρήμα στο εξωτερικό, καθώς οι εγχώριοι καταναλωτές χρηματοδοτούν την παραγωγή που έρχεται από έξω.

Σε περίοδο κρίσης έχουμε βαθιά και παρατεταμένη ύφεση η οποία συνεπάγεται το κλείσιμο πολλών επιχειρήσεων και την εκτόξευση της ανεργίας σε μεγάλα ύψη.

Δυστυχώς τα θύματα των κρίσεων είναι οι πιο αδύναμες οικονομικά τάξεις και στις περισσότερες περιπτώσεις πληρώνουν αυτοί που δεν φέρουν μερίδιο ευθύνης για την κατάσταση.

Η αύξηση της ανεργίας και η επικρατούσα κατάσταση που χαρακτηρίζεται από φόβο, αβεβαιότητα και ανασφάλεια, συχνά δημιουργούν αντιπαραγωγικές και αποσταθεροποιητικές κοινωνικές συγκρούσεις.

Τέλος, η πολιτική αποσταθεροποίηση είναι ενδεικτική για το χάος που επικρατεί στην συνείδηση των πολιτών σχετικά με την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η χώρα. Αυτό από μόνο του τροφοδοτεί την κρίση καθώς αποδεδειγμένα οι προσδοκίες δρουν και αυτές καταλυτικά στην εξέλιξη των οικονομικών μεγεθών και της δυναμικής των οικονομικών κρίσεων.

2.2 ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ

Πριν προβούμε σε μια ευρύτερη ιστορική αναδρομή μέσω της οποίας θα επιχειρήσουμε να εντοπίσουμε τα βαθύτερα αίτια της κρίσης και τα προβλήματα της Ελληνικής οικονομίας και πριν μπούμε στη διαδικασία να προτείνουμε στρατηγικές και πολιτικές ανάπτυξης, είναι απαραίτητο να εξετάσουμε τα οικονομικά στοιχεία της χώρας για να αποκτήσουμε σαφή εικόνα, τόσο για το ξέσπασμα της κρίσης το 2009, όσο και για την σημερινή κατάσταση.

Στην προσπάθεια μας αυτή αξιοποιούμε τα δεδομένα του Πίνακα 1, όπου έχουμε συγκεντρώσει στοιχεία για τις κύριες μακροοικονομικές μεταβλητές της χώρας, με βάση τα οποία σημειώνουμε τα ακόλουθα.

✓ **ΑΕΠ**

Εξετάζοντας το ΑΕΠ παρατηρούμε την πτωτική πορεία που αυτό ακολουθεί από το 2009 και μέχρι σήμερα. Είναι φανερό ότι από το 2009 η οικονομία έχει μπει σε φάση ύφεσης και έπρεπε να έχουν ληφθεί άμεσα έκτακτα μέτρα.

Τα στοιχεία μας δείχνουν ότι το ΑΕΠ συνεχίζει την πτωτική του πορεία μέχρι και σήμερα και μέσα σε μόνο 4 χρόνια μειώθηκε σχεδόν κατά 20%.

Επείγει να σταματήσει αυτός ο κατήφορος με μέτρα σταθεροποίησης, για να δημιουργηθεί προοπτική μιας ΝΕΑΣ ανάπτυξης, με «έξυπνες πολιτικές» και συντονισμένες προσπάθειες όλων.

✓ **Δημοσιονομικό έλλειμμα**

Το δημοσιονομικό έλλειμμα ήταν η κύρια αιτία στροφής της χώρας προς τον δανεισμό τις τελευταίες δεκαετίες. Όπως βλέπουμε, το 2009 είχε φτάσει στο 15,81% του ΑΕΠ. Πλέον έχουν γίνει προσπάθειες να τιθασευτεί αλλά ακόμα έχουμε δρόμο μέχρι να επιτύχουμε πλεονάσματα στον κρατικό προϋπολογισμό.

Παρατηρούμε ότι σε πρωτογενές επίπεδο, δηλαδή μη λαμβάνοντας υπόψιν τις πληρωμές για τόκους είμαστε σε καλό δρόμο. Εδώ συνειδητοποιούμε το βάρος των τόκων καθώς ένα σημαντικό (5% ως 7%) του ήδη συρρικνωμένου ΑΕΠ απορροφάται από τους δανειστές.

✓ **Δημόσιο χρέος**

Το δημόσιο χρέος αφέθηκε να φτάσει σε δυσθεώρητα ύψη. Η συνθήκη του Maastricht προέβλεπε ανεκτό επίπεδο χρέους το 60% ως ποσοστό του ΑΕΠ, ενώ το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο τώρα θεωρεί ως βιώσιμο ένα επίπεδο χρέους της τάξης του 120% επί του ΑΕΠ, αλλά ένα τέτοιο επίπεδο είναι εξαντλητικό για μια οικονομία. Ηδη και άλλες χώρες αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα, με δημόσιο χρέος σε αυτά τα επίπεδα.

Βλέποντας το Ελληνικό χρέος από 130% το 2009 να έχει εκτιναχθεί στο επίπεδο του 175% του ΑΕΠ στο τέλος του 2012, εκτιμούμε ότι ένα ΝΕΟ κούρεμα χρέους για την Ελλάδα θα αποτελέσει μονόδρομο, διαφορετικά θα αντιμετωπίσουμε το ενδεχόμενο πλήρους οικονομικής καταστροφής.

✓ **Πληθωρισμός**

Ο πληθωρισμός μετά το 2010 αρχίζει να υποχωρεί, ως φυσικό επακόλουθο της ύφεσης και από το 2013 αναμένεται κάποια περίοδος αρνητικού πληθωρισμού. Στο επόμενο κεφάλαιο αναφερόμαστε στη μακρόχρονη εξέλιξη του πληθωρισμού στην Ελλάδα συγκρινόμενη και με τη ζώνη του ευρώ.

✓ **Ανεργία**

Η εξέλιξη της ανεργίας είναι εξαιρετικά ανησυχητική, ιδιαίτερα εάν λάβουμε υπόψιν τις νεώτερες εκτιμήσεις για το 2012 και το 2013. Η ανεργία σε συνδυασμό με την πτώση του επιπέδου των μισθών ωθεί τους νέους, που αποτελούν την

ελπίδα για το αύριο της χώρας, να μεταναστεύουν στο εξωτερικό αναζητώντας μία καλύτερη τύχη στη ζωή τους.

✓ **Ισοζύγιο πληρωμών**

Το αρνητικό ισοζύγιο πληρωμών εμπεριέχει το αρνητικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Το διαρκώς διευρυνόμενο έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών είναι η αιτία της συνεχώς μειούμενης διεθνούς ανταγωνιστικής θέσεως της χώρας. Ειδικά για το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, ανατρέχουμε στον Πίνακα 2 όπου φαίνεται η εξέλιξη του από το 2000 έως το 2010 σύμφωνα με στοιχεία της Τραπέζης Ελλάδος και του ΔΝΤ.

Σύμφωνα με τον κ Χαρδούβελη στην εργασία του «Χρονικό Διεθνούς και Συνακόλουθης Ελληνικής & Ευρωπαϊκής Κρίσης», το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας που είναι και το βαθύτερο πρόβλημα στην όλη υπόθεση, αντικατοπτρίζεται τόσο στο τεράστιο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών όσο και στον υψηλότερο ελληνικό πληθωρισμό σε σχέση με τις άλλες χώρες τις Ευρωζώνης. Ενδεικτικά το 2010 είχαμε 4,7% έναντι 1,6% στην Ευρωζώνη (ΕΛΣΤΑΤ). Το εξωτερικό χρέος της Ελλάδας αυξήθηκε ραγδαία λόγω της μη ανταγωνιστικότητας.

2.3 ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Έως τις αρχές του 2007, η παγκόσμια οικονομία λειτουργούσε σε υπερβολικά αισιόδοξο κλίμα. Η αισιοδοξία ήταν ακόμη μεγαλύτερη στο χρηματοοικονομικό τομέα ο οποίος μεγεθυνόταν και ξεπερνούσε τα όρια λειτουργίας του ως απλού διαμεσολαβητικού μηχανισμού, αναλάμβανε υπερβολικούς κινδύνους καθώς επίσης δεν γινόταν ουσιαστικός έλεγχος από τις εποπτικές αρχές.

Ας εξετάσουμε ποιοι παράγοντες διαμόρφωσαν το κλίμα ώστε να καταλήξουμε στην κρίση.

- **Μακροοικονομικοί Παράγοντες:**

Το 2007 ξεκινάει κρίση στην αγορά στεγαστικών δανείων χαμηλής πιστοληπτικής αξιολόγησης, η οποία φέρνει στο φως τους πρώτους ενδοιασμούς για την προηγούμενη περίοδο ανάπτυξης. Δεν είχε εκτιμηθεί πλήρως η συνδυαστική αρνητική επίδραση μεμονωμένων παραγόντων αλλά και ανισορροπιών στην παγκόσμια οικονομία.

Η διαφορά στο βαθμό αποταμίευσης και επένδυσης ανάμεσα στις ηπείρους, εκδηλώθηκε με υψηλά ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών των ΗΠΑ και υψηλά πλεονάσματα για την Κίνα, οπότε και μεταφέρθηκε φτηνό χρήμα στις ΗΠΑ και τα χαμηλά επιτόκια έκαναν εντονότερες τις υπάρχουσες ανισορροπίες του χρηματοοικονομικού τομέα.

Η φούσκα των τιμών των ακινήτων των ΗΠΑ καθώς σκάει το 2007 οδηγεί τα νοικοκυριά να μην πληρώνουν τα στεγαστικά δάνεια καθώς συνειδητοποιούν ότι τα σπίτια αξίζουν λιγότερο από τα δάνεια, με επακόλουθες μειωμένες εισροές στα ταμεία των τιτλοποιημένων δανείων.

Ταυτόχρονα επικρατούσε το δόγμα περί αποτελεσματικής αγοράς και ορθολογικής συμπεριφοράς των καταναλωτών, με συνέπεια να γίνονται ριψοκίνδυνες επενδύσεις χωρίς σωστή τιμολόγηση του κινδύνου από τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα τα οποία εκμεταλλευόντουσαν και τα χαμηλά επιτόκια. Εξάλλου οι εποπτικές αρχές συμμερίζονταν το δόγμα και είχαν προχωρήσει σε κατάργηση πολλών περιορισμών.

- **Χρηματοοικονομικοί Παράγοντες:**

Η ραγδαία αύξηση των δανείων μειωμένης εξασφάλισης (subprime) συνέβαλε στην αύξηση των τιμών των κατοικιών.

Κάνουν την εμφάνισή τους νέες μορφές τιτλοποιήσεων δημιουργημένες από επενδυτικές τράπεζες, χωρίς να κατανοούνται σε βάθος και χωρίς να τιμολογούνται σωστά, ενώ οι οίκοι αξιολόγησης τους βαθμολογούσαν επιποικώς.

Δημιουργείται μια νέα κερδοσκοπική κουλτούρα στον τραπεζικό κλάδο καθώς οι αμοιβές των στελεχών συνδέονται με τα βραχυχρόνια έσοδα, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο αναλαμβανόμενος κίνδυνος και οι μακροχρόνιες επιδόσεις.

Οι οίκοι αξιολόγησης φέρουν ευθύνη καθώς άργησαν να ενστερνιστούν το μέγεθος του προβλήματος, πιθανότατα επηρεαζόμενοι από την κερδοφορία που έφεραν οι αξιολογήσεις των τιτλοποιήσεων.

Συγχρόνως παρατηρείται υψηλή μόχλευση και όταν οι τιμές περιουσιακών στοιχείων στα οποία είχαν πραγματοποιηθεί επενδύσεις από επενδυτικές τράπεζες άρχισαν να πέφτουν και οι αγορές αρνήθηκαν την ανανέωση της βραχυχρόνιας χρηματοδότησης, τότε αναγκάστηκαν οι επενδυτικές τράπεζες να πουλήσουν άλλα υγιή περιουσιακά στοιχεία πιέζοντας προς τα κάτω τις τιμές γενικότερα. Η απομόχλευση οδήγησε στη συνέχεια και στο πέρασμα της χρηματοοικονομικής κρίσης στην πραγματική οικονομία.

Το καλοκαίρι του 2007 λοιπόν, οι οίκοι αξιολόγησης Standard & Poor's και Moody's έσπειραν φόβο στις αγορές υποβαθμίζοντας ένα σύνολο δανείων subprime ύψους περίπου 18 δις δολλαρίων. Ακολουθεί πανικός με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σε όλο τον κόσμο να αντιλαμβάνονται ότι τα περιουσιακά τους στοιχεία που βασίζονταν σε στεγαστικά δάνεια subprime ήταν υπερεκτιμημένα. Οι τράπεζες σταματούν πλέον να δανείζουν καθώς οι ίδιες δεν είναι βέβαιες για τις δικές τους κεφαλαιακές ανάγκες και πολλοί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί με υψηλή μόχλευση έχουν σοβαρό πρόβλημα ρευστότητας.

Το Φθινόπωρο του 2007 ξεκινάνε οι πρώτες μαζικές αναλήψεις σε τράπεζες της Μ. Βρετανίας και της ελβετίας. Συντονίζονται προσπάθειες από τις πέντε μεγαλύτερες κεντρικές τράπεζες στον κόσμο για να παράσχουν ρευστότητα. Από την αρχή του 2008 η κρίση στη διατραπεζική αγορά και στην αγορά ομολόγων μεταδίδεται και στα χρηματιστήρια.

Το Σεπτέμβρη του 2008 η Lehman Brothers ανακοινώνει τεράστιες απώλειες τριμήνου και κηρύττει πτώχευση, όντας η πρώτη μεγάλη τράπεζα που χρεωκόπησε. Την ίδια μέρα η Merrill Lynch ανακοινώνει την εξαγορά της από την Bank of America. Η εμπιστοσύνη στη διατραπεζική αγορά χάνεται εντελώς και τα επιτόκια εκτοξεύονται σε ιστορικά υψηλά.

Η ανησυχία μεταφέρθηκε άμεσα στους ασφαλιστικούς οργανισμούς που είχαν πουλήσει ασφάλειες έναντι του κινδύνου χρεωκοπίας, με χρήση παραγώγων (CDS). Μία μέρα μετά τη χρεωκοπία της Lehman ανακοινώνεται πρωτοφανές πακέτο σωτηρίας 85 δις δολλαρίων για την AIG με αντάλλαγμα το 80% της εταιρείας.

Ακολούθησε σειρά από τράπεζες και αμοιβαία κεφάλαια που χρεωκόπησαν η εξαγοράστηκαν το χειμώνα του 2008 – 2009. Μέχρι τότε αξίζει να σημειώσουμε ότι το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα έδειχνε ότι δεν διατρέχει κίνδυνο! Βέβαια η χρηματοοικονομική κρίση περνούσε στην πραγματική οικονομία όλων των χωρών του πλανήτη.

Μετά την πτώχευση της Lehman Brothers κατέρρευσε το διεθνές εμπόριο και η παραγωγή των χωρών διεθνώς. Το 2009 η παγκόσμια οικονομία βρέθηκε αντιμέτωπη με τη χειρότερη ύφεση της μεταπολεμικής περιόδου -1,9%.

Η μεταφορά της κρίσης στην πραγματική οικονομία έγινε μέσω της απομόχλευσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η μείωση στις πιστώσεις οδήγησε σε συρρίκνωση των δραστηριοτήτων των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων. Είχαμε αύξηση της ανεργίας, λιγότερη παραγωγή και επιμήκυνση της ύφεσης. Η ύφεση

με τη σειρά της δυσχεραίνει τη δυνατότητα των νοικοκυριών να εξυπηρετούν τα δάνειά τους, μεταδίδοντας έτσι νέες πιέσεις στις τράπεζες και δημιουργώντας ένα φαύλο κύκλο.

Οι πιστώσεις στο εξαγωγικό εμπόριο στερεύουν λόγω του φόβου των πτωχεύσεων των αντισυμβαλλόμενων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων. Αυτό μαζί με την πτώση της κατανάλωσης και της επιχειρηματικής εμπιστοσύνης οδήγησε στην κατάρρευση του παγκοσμίου εμπορίου.

Το Μάιο του 2009 η αμερικανική κυβέρνηση ανακοινώνει αποτελέσματα των stress test για τις αμερικανικές τράπεζες και βάζει τέλος στα σενάρια περί χρεωκοπίας του τραπεζικού συστήματος. Παράλληλα οι δημοσιονομικές παρεμβάσεις και οι ενέργειες των κεντρικών τραπεζών, βοήθησαν στην σταδιακή αποκατάσταση της εμπιστοσύνης και της ηρεμίας στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Η παγκόσμια οικονομία το 2010 σταδιακά ανακάμπτει, όμως ξεσπάει νέα κρίση με αφορμή την Ελλάδα αυτή τη φορά.

Η Ελληνική κρίση ξεκίνησε από την οικονομική δυσπραγία, που εισήχθη στην Ελλάδα λόγω της διεθνούς ύφεσης και φανέρωσε την υπερχρέωση του Ελληνικού Δημοσίου και τη συνακόλουθη αδυναμία ελέγχου του διογκωμένου χρέους του. Επίσης, το ελληνικό πρόβλημα μετατράπηκε σε κρίση της Ευρωζώνης καθώς δεν υπήρχαν τα απαραίτητα σταθερά θεμέλια δημοσιονομικής αλληλεγγύης.

Η ύφεση στην Ευρώπη το 2008 δεν επηρέασε αμέσως την Ελλάδα, καθώς δεν αντιμετώπιζε μεγάλα τραπεζικά προβλήματα. Όμως καθώς η παγκόσμια ύφεση άρχισε να βαθαινει, το αποτέλεσμα ήταν να κλονιστούν οι ελληνικές εξαγωγές. Παρά το γεγονός ότι η ευρωπαϊκή οικονομία σταθεροποιήθηκε και ανέκαψμε, η ελληνική επιδεινώθηκε και το μέλλον της παραμένει αβέβαιο.

Η κρίση ανέδειξε τις μακροοικονομικές ανισορροπίες και διαρθρωτικές αδυναμίες της Ελληνικής οικονομίας, δηλαδή το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας και την οργανωτική ανεπάρκεια του κράτους, όπως αντικατοπτρίζονται στο έλλειμμα ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και στο δημοσιονομικό έλλειμμα αντίστοιχα. Ύστερα από τις εκλογές του Οκτωβρίου του 2009, ο υπουργός Οικονομικών ενημέρωσε το ECOFIN ότι το έλλειμμα της Ελλάδας το 2009 θα έφτανε τελικά το 12,5%, σχεδόν διπλάσιο από αυτό που είχε αναφερθεί από την προηγούμενη κυβέρνηση.

Κατόπιν αναθεωρήσεων καταλήξαμε τελικά σε έλλειμμα 15,8% του ΑΕΠ. Αποκαλύφθηκε στις αρχές του 2010 ότι με τη βοήθεια των Goldman Sachs, JPMorgan Chase και άλλων μεγάλων διεθνών τραπεζών είχαν χρησιμοποιηθεί χρηματοοικονομικά μέσα που επέτρεπαν στις κυβερνήσεις να κρύβουν το μέγεθος του δημοσίου χρέους και να συνεχίζουν να ξοδεύουν πέρα από τις δυνατότητές

τους, δανειζόμενες υπερβαίνοντας τα όρια και τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παράλληλα το δημόσιο χρέος ανέβαινε και έφτασε στο τέλος του 2009 κοντά στο 130% του ΑΕΠ.

Η αποκάλυψη αυτή για τη δημοσιονομική εκτροπή, έφερε την αντίδραση των οίκων αξιολόγησης που έσπευσαν να υποβαθμίσουν την Ελλάδα, η οποία συγκέντρωσε τότε το ενδιαφέρον των αγορών οι οποίες προέβλεπαν το τέλος της Ευρωζώνης.

Από την αρχή του 2010 τα επιτόκια αρχίζουν να ανηφορίζουν. Παρά την ανακοίνωση του προγράμματος σταθερότητας και ανάπτυξης από την κυβέρνηση, οι αγορές δεν πείθονται. Στις 15 Μαρτίου 2010, στη συνάντηση των υπουργών οικονομικών της ευρωζώνης ανακοινώνεται η απόφαση δημιουργίας μηχανισμού στήριξης των μελών ζώνης του ευρώ.

Στη συνέχεια ανακοινώθηκε ότι θα δημιουργηθεί μηχανισμός χρηματοδότησης, με τη συμμετοχή του ΔΝΤ. Κατόπιν διαδοχικών υποβαθμίσεων της πιστοληπτικής διαβάθμισης της Ελλάδας, στις 23 Απριλίου 2010 η χώρα ζητάει επισήμως την ένταξή της στο μηχανισμό στήριξης, αφού το κόστος δανεισμού είχε εκτοξευτεί σε απαγορευτικά ύψη και η χώρα βρίσκεται προ των πυλών της χρεωκοπίας. Στις 27 Απριλίου τα ελληνικά ομόλογα του κράτους κατατάσσονται στην κατηγορία «σκουπίδια».

Το Μνημόνιο (Memorandum of Understanding) υπογράφηκε στις 5 Μαΐου 2010. Η παρέμβαση της ΕΕ και του ΔΝΤ οδήγησε στη σύνταξη ενός προγράμματος με στόχο την κάλυψη των δανειακών αναγκών της χώρας για περίπου τρία χρόνια και ταυτόχρονα τη δημιουργία ενός αναπτυξιακού προτύπου για την έξοδο της χώρας από την κρίση και την επιστροφή της σε διατηρήσιμους ρυθμούς ανάπτυξης.

Τα νέα δάνεια ήταν ύψους 80 δις ευρώ από τους εταίρους της Ευρωζώνης (πλην της Σλοβακίας) με επιτόκιο 4% - 5% και 30 δις από το ΔΝΤ με επιτόκιο 3,3%, εκταμιευόμενα σε δόσεις. Προϋπόθεση για την καταβολή της κάθε δόσης, ήταν η επίτευξη συγκεκριμένων μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής και ουσιαστικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

2.4 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Όπως βλέπουμε η χώρα βρέθηκε στο μέσον μιας οικονομικής κρίσης η οποία έπιασε τους αρμόδιους στον ύπνο. Οι φωνές που προειδοποιούσαν για επερχόμενη κρίση ήταν λίγες και έπεφταν σε ώτα μη ακουόντων. Το ευχάριστο είναι ότι γίνονται ήδη σημαντικές προσπάθειες για τη σωτηρία της χώρας και

πλέον ο κίνδυνος της χρεοκοπίας φαίνεται μειωμένος, καθώς η έξοδος από το ευρώ θα είχε απαγορευτικό κόστος τόσο για την Ελλάδα όσο και για τον υπόλοιπο κόσμο λόγω αλυσιδωτών επιδράσεων με τη δυναμική του domino effect.

Το μνημόνιο δεν περιόρισε την ύφεση στο βαθμό που θα όφειλε να κάνει. Ο λόγος είναι ότι δεν δημιουργήθηκε πολιτική συναίνεση, ενώ υπήρξαν σημαντικά προβλήματα και καθυστερήσεις στην εφαρμογή των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων όπως η αναδιοργάνωση των φοροεισπρακτικών μηχανισμών, ο καλύτερος έλεγχος των προμηθειών του δημοσίου και η ενίσχυση του ανταγωνισμού στις αγορές.

Οι εταίροι έπρεπε να δώσουν σχετικά μεγαλύτερο βάρος στην εφαρμογή των ουσιαστικών μεταρρυθμίσεων παρά στα μέτρα λιτότητας. Έπρεπε ταυτόχρονα να υποστηριχθούν πιο αποτελεσματικά οι ελληνικές τράπεζες καθώς αυτές δεν έχουν την απαιτούμενη ρευστότητα για να υποστηρίξουν την πραγματική οικονομία. Και να μην ξεχνάμε την ανάγκη αναδιάρθρωσης του ελληνικού χρέους ώστε αυτό να καταστεί βιώσιμο.

Είναι σαφές ότι εάν δεν βελτιωθεί η κατάσταση οι συνέπειες θα είναι οδυνηρές για τους πολίτες και τις επόμενες γενιές. Είναι λυπηρό ότι οι εκάστοτε κυβερνήσεις δεν έδειξαν την απαιτούμενη σοβαρότητα, υπευθυνότητα και αποτελεσματικότητα στον έως τώρα χειρισμό της κρίσης.

Ωστόσο είναι δυνατόν η χώρα να επανέλθει σε τροχιά ανάπτυξης. Ήδη γίνονται σημαντικές προσπάθειες προς αυτήν την κατεύθυνση με την εφαρμογή του μνημονίου και την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Τράπεζας. Θα πρέπει όμως να γίνουν κι άλλες σημαντικές οικονομικές μεταρρυθμίσεις με πρωτοβουλία της κυβέρνησης.

Για την επιτυχία αυτών των μεταρρυθμίσεων, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η κοινωνική συναίνεση η οποία δυστυχώς απουσιάζει. Μία μεγάλη μερίδα του πληθυσμού αντιτίθεται στις μεταρρυθμίσεις ισχυριζόμενη ότι είναι άδικες, άστοχες και σηματοδοτούν απώλεια εθνικής κυριαρχίας. Άλλο κομμάτι του πληθυσμού αποδέχεται τις μεταρρυθμίσεις παθητικά και μοιρολατρικά. Ενώ ένα μεγάλο ποσοστό του κόσμου παραμένει σε σύγχυση σχετικά με τις εξελίξεις. Κυριαρχεί η αβεβαιότητα και ο φόβος σχετικά με το αν η Ελλάδα θα καταφέρει να βγει από την κρίση και τι αποτέλεσμα θα έχουν οι μεταρρυθμίσεις.

Για να επέλθει η κοινωνική συναίνεση που αποτελεί βασική προϋπόθεση για την μελλοντική ανάπτυξη της χώρας, απαιτείται ο κόσμος να συνειδητοποιήσει σε ποια κατάσταση βρίσκεται η χώρα, γιατί φτάσαμε ως εδώ, τι μεταρρυθμίσεις είναι αναγκαίο να εφαρμοστούν και τι αποτελέσματα θα έχουμε τόσο σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα όσο και σε μακροπρόθεσμο.

Η έως τώρα απροθυμία λήψης μέτρων μπορεί να οφείλεται στην έλλειψη οράματος και θάρρους, στην ύπαρξη συμφερόντων που επιβάλλουν τη διατήρηση του ισχύοντος καθεστώτος ή στη μη κατανόηση της οικονομικής πραγματικότητας.

Έχει έρθει η ώρα να αντικατασταθεί ο λαϊκισμός και η έλλειψη ηγεσίας του παρελθόντος από πολιτικό θάρρος, βασισμένο στις αρχές της σύγχρονης οικονομικής επιστήμης, έτσι ώστε η Ελλάδα να καταφέρει να επανέλθει σε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και να απελευθερώσει την παραγωγική δημιουργικότητα που χαρακτηρίζει τους πολίτες της.

Καταρχάς η Ελλάδα πρέπει να διαχειριστεί το δημόσιο χρέος της, χωρίς να διακινδυνεύει την περεταίρω επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης της κοινωνίας. Αυτό προϋποθέτει ένα ακόμα γενναίο κούρεμα του χρέους και παράλληλα τη δημιουργία σημαντικού πρωτογενούς πλεονάσματος. Κατά δεύτερον η Ελλάδα πρέπει να επιστρέψει σε βιώσιμη μακροπρόθεσμα αύξηση του ακαθάριστου εγχωρίου προϊόντος της.

Οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις πρέπει να εξυπηρετούν τους ακόλουθους στόχους. Πρώτον τη βελτίωση των δημοσίων οικονομικών αποτελεσμάτων, δεύτερον την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, τρίτο την προώθηση αναπτυξιακών πρωτοβουλιών και τη στήριξη των πιο αδύναμων στρωμάτων της κοινωνίας.

Όλα αυτά πρέπει να γίνονται παράλληλα στα πλαίσια ενός συνολικού και μεσο-μακροπρόθεσμου μεταρρυθμιστικού προγράμματος. Η εκ βάθρων μεταρρύθμιση της ελληνικής οικονομίας αποτελεί ευθύνη όλων των Ελλήνων και ή θα γίνει με συμμετοχή, συναίνεση και συνδημιουργία ή θα γίνεται κεκλεισμένων των θυρών δυσκολεύοντας την κατάσταση ακόμη περισσότερο.

Κεφάλαιο 3^ο

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό καταγράφεται μία σύντομη ιστορική αναδρομή των εξελίξεων με βάση μακροοικονομικά δεδομένα μεγάλης χρονικής περιόδου, για να κατανοήσουμε τις βαθύτερες αιτίες της σημερινής κατάστασης και για να δούμε τους συγκεκριμένους τομείς στους οποίους η Ελλάδα πάσχει διαχρονικά.

3.1 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΑΕΠ

Στο διάγραμμα Νο 1 παρουσιάζεται η εικόνα εξέλιξης του ΑΕΠ και των συνιστωσών του από το 1960 μέχρι σήμερα.

Με βάση την εικόνα αυτή σημειώνουμε τις εξής παρατηρήσεις:

- Η χώρα είχε σχεδόν συνεχή οικονομική ανάπτυξη, με αυξομειούμενους ρυθμούς, από τη δεκαετία του 1960 έως και το 2008, οπότε και ξέσπασε η διεθνής οικονομική κρίση. Από το σημείο αυτό ξεκινάει η απότομη πτώση του ΑΕΠ.
- Κατά τη δεκαετία του 1960 παρατηρούμε ανάπτυξη με έντονη δυναμική η οποία υποχωρεί με την πετρελαϊκή κρίση στις αρχές της δεκαετίας του 70. Από το 1993 έως το 2008 παρατηρούμε επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης, οφειλόμενη στον συνεχιζόμενο κρατικό δανεισμό και στα φτηνά ιδιωτικά δάνεια, μετά την είσοδο της χώρας στο ευρώ.
- Η κατανάλωση αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος του ΑΕΠ και παρακολουθεί την εξέλιξη του καθόλη την περίοδο μετά από το 1980. Όμως ανάπτυξη βασιζόμενη μόνο ή κυρίως στην κατανάλωση μακροπρόθεσμα δεν μπορεί να είναι βιώσιμη.
- Όσον αφορά τις επενδύσεις παρατηρείται ότι ήταν σε υψηλό επίπεδο τη δεκαετία του 1960 και μέχρι το 1973, για να αρχίσει η πτώση και στασιμότητα μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του 90, γεγονός που δείχνει σταδιακή αποβιομηχανοποίηση, ζήτημα που θα έπρεπε να ανησυχεί τις εκάστοτε κυβερνήσεις.
- Οι δημόσιες δαπάνες δεν παρουσιάζουν μεγάλη αύξηση, συγκρινόμενες με το ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ, αλλά ως ποσοστό του ΑΕΠ παραμένουν

σταθερές κοντά στο 20% και ως εκ τούτου δεν επιδρούν σημαντικά στην ανάπτυξη της χώρας.

- Από το 1960 έως και το 1980 παρατηρούμε το εμπορικό ισοζύγιο να είναι μεν αρνητικό, αλλά σε ελεγχόμενα επίπεδα, ενώ από τη δεκαετία του 1980 ακολουθεί μία πορεία ανησυχητική, με αποκορύφωμα το 2008 οπότε και έγινε αισθητή η δημοσιονομική και ευρύτερα η οικονομική κρίση στη χώρα.
- Από το 2008 και μετά χειροτερεύουν όλα τα συστατικά στοιχεία του ΑΕΠ με εξαίρεση το εμπορικό ισοζύγιο το οποίο βελτιώνεται καθώς μειώνεται απότομα η εγχώρια ζήτηση και αυξάνονται οι εξαγωγές, αφού μειώνονται δραστικά τα κόστη εργασίας και παραγωγής.
- Το γενικό συμπέρασμα είναι ότι η ανάπτυξη βασίστηκε στην ιδιωτική κατανάλωση, η οποία τροφοδοτήθηκε από τη μεγάλη πιστωτική επέκταση στον ιδιωτικό τομέα και στον ανέλεγκτο δημόσιο δανεισμό.

Στο διάγραμμα Νο 2 καταγράφεται η εξέλιξη του ΑΕΠ με τη συνεισφορά της κάθε μιας συνιστώσας ξεχωριστά, ως ποσοστό του συνόλου.

Με βάση αυτά τα δεδομένα σημειώνουμε τα εξής:

- Παρατηρώντας την ιδιωτική κατανάλωση ως ποσοστό του ΑΕΠ βλέπουμε ότι αυτή μειώνεται από το 1960 μέχρι το 1973, πράγμα που σημαίνει ότι η κοινωνία τότε ήταν εγκρατής και αποταμίευε πολύ περισσότερο.
- Οι επενδύσεις από το 1960 μέχρι το 1980 υπερέβαιναν τις δημόσιες καταναλωτικές δαπάνες, πράγμα που σηματοδοτεί αναπτυξιακή διαχείριση των οικονομικών πόρων. Από εκείνο το σημείο και μετά συμβαίνει το αντίστροφο, το οποίο οφείλεται στην ακολουθούμενη πολιτική των εκάστοτε κυβερνήσεων.
- Οι δημόσιες δαπάνες, μετά από μια μικρή πτώση την περίοδο 1960 - 1975, παραμένουν κοντά στο 20% του ΑΕΠ σταθερά. Από αυτό συμπεραίνουμε ότι το δημόσιο συνέχιζε να μεγαλώνει καθώς αυξένετο το ΑΕΠ, χωρίς αυτό να έχει σημαντική επίδραση στην εξέλιξη του ΑΕΠ.
- Το εμπορικό ισοζύγιο από το 1980 και έπειτα επιδεινώνεται συνεχώς μέχρι το ξέσπασμα της κρίσης. Η αυξανόμενη ζήτηση ικανοποιούνταν με προϊόντα και υπηρεσίες εισαγόμενα από ξένες χώρες, ενώ το σωστό θα ήταν η Ελλάδα να παράγει περισσότερο και να γίνεται πλουσιότερη.

Στο διάγραμμα Νο 8 παρουσιάζουμε την ποσοστιαία συνεισφορά στην οικονομία, του κάθε τομέα της παραγωγής ξεχωριστά, από το 1960 έως το 2011.

- Φαίνεται καθαρά ότι από το 1980 και μετά επιταχύνεται η μείωση του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα της οικονομίας και αυξάνεται σημαντικά η συμμετοχή του τομέα των υπηρεσιών στο ΑΕΠ, γεγονός που έκανε την οικονομία ευάλωτη σε τυχόν διεθνείς αναταράξεις.
- Συμπεραίνουμε ότι δεν ελήφθησαν τα απαραίτητα μέτρα ούτε δόθηκε η απαραίτητη προσοχή από τις κυβερνήσεις ώστε η Ελλάδα να είναι μία πιο παραγωγική χώρα. Επαναλαμβάνουμε πως μακροπρόθεσμα δεν μπορεί να στηρίζεται μια οικονομία μόνο η κύρια στον τριτογενή τομέα.

3.2 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ

Στο διάγραμμα Νο 3 συνοψίζεται η πορεία των εισαγωγών και των εξαγωγών στην Ελλάδα από το 1960 έως σήμερα και βάσει αυτού παρατηρούμε τα εξής:

- Ενώ το εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας ήταν ελεγχόμενο (περίπου ισοσκελισμένο) μέχρι το 1981, μετά όμως δημιουργείται μια εξέλιξη με διαρκώς επιδεινούμενο έλλειμμα και γίνεται καταφανής η σταθερή πτώση της ανταγωνιστικότητας των Ελληνικών προϊόντων.
- Καθώς διογκώνεται το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου, η χώρα αδυνατίζει σε όρους ρευστότητας και ενεργοποιείται ένας σταθερός μηχανισμός «εξαγωγής θέσεων εργασίας», καθώς κλείνουν επιχειρήσεις της χώρας, ή μικραίνουν σε μέγεθος, την ώρα που αντίστοιχα αυξάνουν οι θέσεις εργασίας στο εξωτερικό.

Στο διάγραμμα 4 βλέπουμε τις εισαγωγές και τις εξαγωγές ως ποσοστά του ΑΕΠ.

- Η αύξηση των μεγεθών αυτών είναι θετικό σημάδι για την αύξηση της εμπορικής δραστηριότητας με τις οικονομίες άλλων χωρών και την ενσωμάτωση της χώρας μας στην παγκόσμια οικονομία, όμως θα έπρεπε να αποτελεί συνείδηση ότι η ένταξη μας στις διεθνείς αγορές, απαιτεί και ανάλογες ανταγωνιστικές δυνατότητες.
- Αναζητώντας μέτρα και πολιτικές για την ανάπτυξη της χώρας, κρίσιμη σημασία έχει να αυξήσουμε τις εξαγωγές και να μειώσουμε τις εισαγωγές.

3.3 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Το διαρκές αρνητικό εμπορικό ισοζύγιο επιβαρύνει του ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, εξέλιξη που σηματοδοτεί τη συνεχώς μειούμενη ανταγωνιστική θέση της χώρας.

Χαρακτηριστική είναι η εικόνα που προκύπτει από τα στοιχεία του πίνακα Νο 2, όπου καταγράφονται τα διαρκή και αυξανόμενα ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών από το 2000 έως το 2010, σύμφωνα με στοιχεία της Τραπέζης Ελλάδος και του ΔΝΤ.

Σύμφωνα με τον κ Χαρδούβελη στην εργασία του «Χρονικό Διεθνούς και Συνακόλουθης Ελληνικής & Ευρωπαϊκής Κρίσης», το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας που είναι και το βαθύτερο πρόβλημα στην όλη υπόθεση, αντικατοπτρίζεται τόσο στο τεράστιο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών, όσο και στον υψηλότερο ελληνικό πληθωρισμό σε σχέση με τις άλλες χώρες τις Ευρωζώνης.

Ενδεικτικά το 2010 είχαμε πληθωρισμό 4,7% έναντι 1,6% στην Ευρωζώνη (ΕΛΣΤΑΤ).

Το εξωτερικό χρέος της Ελλάδας αυξήθηκε ραγδαία λόγω της μη ανταγωνιστικότητας.

3.4 ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ

Στο διάγραμμα Νο 5 παρουσιάζουμε στοιχεία από το 1990, μέχρι έως και το 2014 για το δημόσιο χρέος και το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές.

Παρατηρούμε ότι μέχρι και τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, ΑΕΠ και δημόσιο χρέος ακολουθούσαν παράλληλη αυξητική πορεία. Από εκεί και έπειτα ενώ το ΑΕΠ παρουσιάζει κάμψη και πτώση, το χρέος δεν τιθασεύεται και εκτοξεύεται σε επικίνδυνα επίπεδα.

Αυτό γίνεται αντιληπτό και από το διάγραμμα Νο 6 όπου παρουσιάζουμε το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ για την ίδια χρονική περίοδο.

Στο διάγραμμα Νο 7 παρουσιάζουμε στοιχεία για τα έσοδα και έξοδα του κράτους, καθώς και το δημοσιονομικό έλλειμμα για την περίοδο 1990 – 2014.

Κάνουμε τις εξής παρατηρήσεις:

- Η Ελλάδα λειτουργούσε σταθερά τις τελευταίες δεκαετίες με μικρό ή μεγαλύτερο έλλειμμα στον κρατικό προϋπολογισμό οφειλόμενο αποκλειστικά στις επιλογές της πολιτικής όλων των κυβερνήσεων.

- Από την περίοδο των Ολυμπιακών Αγώνων και έπειτα έχουμε διεύρυνση των ελλειμμάτων και καθώς ξεσπάει η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, έχουμε την αποκάλυψη των Ελληνικών μακροοικονομικών ανισοροπιών με το έλλειμμα να φτάνει στο τέλος του 2009 στα 36.000.000.000 €, δηλαδή στο 15,8 % επί του ΑΕΠ.

Πλέον έχουν γίνει προσπάθειες δημοσιονομικής προσαρμογής και εξυγίανσης στα πλαίσια του μνημονίου, όπως θα δούμε και στο επόμενο κεφάλαιο και στόχος είναι η δημιουργία πλεονάσματος το συντομότερο δυνατόν.

3.5 ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Στο διάγραμμα Νο 9 έχουμε τιμές για τον πληθωρισμό της Ελλάδας από το 1997 έως και το 2010 και τις αντίστοιχες τιμές για την ευρωζώνη.

- Βλέπουμε ότι ο πληθωρισμός της Ελλάδας ήταν σταθερά μεγαλύτερος, καθιστώντας τα εγχώρια προϊόντα λιγότερο ανταγωνιστικά και την αγοραστική δύναμη των κατοίκων συνεχώς μειούμενη σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της ΕΕ.
- Ο αυξημένος πληθωρισμός ενισχύεται από τον αυξημένο ιδιωτικό και δημόσιο δανεισμό την ίδια περίοδο. Είναι επίσης ενδεικτικός του επιπέδου της παραοικονομίας στην Ελλάδα.

Στο διάγραμμα Νο 10 έχουμε την εξέλιξη της ανεργίας στην Ελλάδα από το 1960 έως το 2014 και στο διάγραμμα Νο 11 έχουμε τη σύγκριση της ανεργίας στην Ελλάδα από το 1995 έως σήμερα με τις χώρες της ευρωζώνης.

Σημειώνουμε τα εξής:

- Στην Ελλάδα τη δεκαετία του 1960 – 1970 η ανεργία ήταν σε πολύ χαμηλά επίπεδα καθώς η χώρα βρισκόταν σε περίοδο σταθερής ανάπτυξης.
- Από τη δεκαετία του 80 και έπειτα, παρόλο που είχε αρχίσει η περίοδος μαζικών προσλήψεων στο δημόσιο, βλέπουμε την ανεργία να αυξάνεται σημαντικά. Η μη ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και η αποβιομηχανοποίηση της χώρας οδήγησαν σε αυτό το φαινόμενο.
- Μετά την είσοδο της χώρας στο ευρώ παρατηρείται αύξηση της απασχόλησης καθώς η χώρα πάλι έμπαινε σε τροχιά ανάπτυξης.

- Δυστυχώς δεν είχε διάρκεια αυτή η εξέλιξη και με το ξέσπασμα της κρίσης η ανεργία εκτινάχτηκε σε τρομακτικά επίπεδα, με φοβερές συνέπειες για τους πολίτες και ειδικά τους νέους.
- Αξίζει να επαναλάβουμε ότι είχε δημιουργηθεί ένας μηχανισμός εξαγωγής θέσεων εργασίας στο εξωτερικό, καθώς αυξάνονταν οι εισαγωγές και μειώνονταν οι εξαγωγές τις τελευταίες δεκαετίες.
- Τέλος, συγκρινόμενοι με την ευρωζώνη είμασταν πολύ κοντά μέχρι και το 2009, οπότε και η ανεργία στην χώρα μας εκτοξεύτηκε λόγω της κρίσης χρέους.

3.6 ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΡΙΣΙΜΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

♦ ΤΟ ΜΗ ΒΙΩΣΙΜΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η εντυπωσιακή πράγματι ανάπτυξη που επέδειξε η Ελλάδα μετά την είσοδό της στο ευρώ, δεν ήταν βιώσιμη διότι βασιζόταν σχεδόν εξ ολοκλήρου σε δημόσια και ιδιωτική κατανάλωση προερχόμενη από δανεισμό με χαμηλά επιτόκια.

Το 2009 η οικονομία της χώρας υπέφερε από μία ανώμαλη προσγείωση όταν αποκαλύφθηκε το γεγονός ότι το έλλειμμα της χώρας ξεπερνούσε το 15% του ΑΕΠ. Η χώρα μπήκε σε ύφεση η οποία σε συνδυασμό με το έλλειμμα οδήγησε σε εκτάκτου ανάγκης δανεισμό από τις χώρες της Ευρωζώνης και από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Έγινε προφανές με αφορμή την κρίση χρέους ότι η Ελλάδα είχε ένα ελαττωματικό οικονομικό σύστημα. Η χρόνια υπερκατανάλωση του δημοσίου διαχύθηκε και στον ιδιωτικό τομέα, ενώ αποκαλύφθηκαν σημαντικά κενά όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα. Η αυξανόμενη ζήτηση δεν καλυπτόταν από εγχώριες ή ξένες επενδύσεις με αποτέλεσμα το διαρκώς διογκούμενο έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο της χώρας.

Παρά την είσοδο της στην ΕΟΚ από το 1981, η Ελλάδα δεν πέτυχε ποτέ να αυξήσει όσο θα μπορούσε την εξωστρέφειά της εμπορικά και να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες από την ένταξή της σε μία διεθνή κοινότητα.

Η ιδιωτική κατανάλωση στην Ελλάδα ήταν πολύ υψηλή και προερχόταν κυρίως από την εγχώρια ζήτηση. Η Ελληνική ανάπτυξη στηρίχθηκε σε ελάχιστες εγχώριες επενδύσεις και υψηλή εγχώρια ζήτηση η οποία τεχνητά διατηρούταν με δανειακά κεφάλαια.

Στη δεκαετία 2000 - 2009 αυξάνονταν τα δημόσια έξοδα για να καλύψουν κυρίως μισθούς και συντάξεις, ενώ ταυτόχρονα μειώνονταν τα έσοδα λόγω

φοροδιαφυγής. Με αποτέλεσμα οι κυβερνήσεις να προτιμούν την εύκολη λύση του δανεισμού σε πρώτη φάση από τις αγορές και σε δεύτερη από τους μηχανισμούς στήριξης δημιουργώντας έτσι ένα από τα πλέον υπερχρεωμένα κράτη στον κόσμο.

Σήμερα η ανεργία έχει ξεπεράσει κάθε οριο και πρέπει να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας, κάτι που δεν γίνεται από τη μια στιγμή στην άλλη. Προαπαιτείται μία άμεση, έντονη και ουσιαστική τόνωση της παραγωγικότητας η οποία θα φέρει την ζητούμενη ανάπτυξη σε τομείς που έχουν έντονα εξαγωγικό χαρακτήρα. Η μεταστροφή αυτή πρέπει να γίνει με ρυθμό τουλάχιστον ίσο ή μεγαλύτερο με το ρυθμό με τον οποίο θα συρρικνώνεται το δημόσιο στα πλαίσια της τρέχουσας αναγκαίας δημοσιονομικής προσαρμογής.

♦ *ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ*

- *Η δομή της οικονομίας και το ισχύον θεσμικό πλαίσιο αποθαρρύνουν τις επενδύσεις και την ανάπτυξη επιχειρηματικότητας σε μεγάλη κλίμακα.*

Όπως συμβαίνει σε πολλές χώρες της Μεσογείου, όπου κυριαρχούν οι οικογενειακές επιχειρήσεις ο κορμός της οικονομίας αποτελείται κυρίως από μικρές και μεσαίου μεγέθους εταιρίες.

Πολλοί τομείς της οικονομικής δραστηριότητας διέπονται από δαιδαλώδεις κανονιστικές ρυθμίσεις, με αποτέλεσμα, η γραφειοκρατία, η φορολογική νομοθεσία και λοιπές διοικητικές διαδικασίες να εμποδίζουν τις επενδύσεις.

- ✓ *Ο Δημόσιος Τομέας είναι υπερμεγέθης και αναποτελεσματικός.*

Ο Δημόσιος Τομέας σε σύγκριση με το μέγεθος της χώρας μας και της οικονομίας μας είναι υπερμεγέθης σε σύγκριση με τα αντίστοιχα Ευρωπαϊκά πρότυπα. Ακόμα και στις περιπτώσεις των χωρών της Βόρειας Ευρώπης που έχουν αντίστοιχα μεγέθη με αυτό του ελληνικού δημοσίου, εκεί τουλάχιστον αναγνωρίζεται ότι παρέχονται υψηλού επιπέδου δημόσιες υπηρεσίες.

Το Ελληνικό Δημόσιο πάσχει από υπερβολική τμηματοποίηση και υπερκάλυψη αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων Υπουργείων αλλά και των μονάδων τοπικής αυτοδιοίκησης και λοιπών Αρχών. Το γεγονός αυτό δημιουργεί εμπόδιο στην είσοδο νέων επιχειρήσεων στην αγορά και ταυτόχρονα δίνει έναυσμα στην παραοικονομία να ανθεί.

Το γεγονός ότι πολλές εταιρίες εμπλέκονται με χρηματοοικονομικές συναλλαγές με το δημόσιο με τις όποιες καθυστερήσεις και επιπλοκές που αυτό συνεπάγεται τις καθιστά και αυτές μη ανταγωνιστικές. Δημιουργείται επομένως η ζωτική

ανάγκη για την Ελληνική οικονομία να μειωθεί η εξάρτηση των επιχειρήσεων από το δημόσιο και παράλληλα να βελτιωθεί η αποδοτικότητα σε όλους τους τομείς.

- *Η απασχόληση του εργατικού δυναμικού υποφέρει από άποψη ευελιξίας και κινητικότητας.*

Η Ελλάδα δεν έχει αξιοποιήσει το ανθρώπινο δυναμικό της στο βαθμό που θα έπρεπε. Οι εργοδότες ακόμα είναι διστακτικοί όσον αφορά νέες προσλήψεις καθώς το νομοθετικό πλαίσιο δεν διευκολύνει προς αυτήν την κατεύθυνση με τους περιορισμούς που αυτό θέτει. Οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας εμποδίζουν την ευελιξία στην αγορά εργασίας. Ως αποτέλεσμα η Ελλάδα έχει το χαμηλότερο δείκτη κινητικότητας εργαζομένων (employment turnover rate) στην ευρώπη και την υψηλότερη παραμονή στην ίδια θέση εργασίας (14 χρόνια) σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες του ΟΟΣΑ.

Επίσης δεν τοποθετούνται οι νέοι απόφοιτοι των πανεπιστημίων σε θέσεις εργασίας εύκολα, αναδεικνύοντας ένα χάσμα μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και πραγματικής οικονομίας.

- *Το σύστημα δικαιοσύνης είναι δαιδαλώδες και αποθαρρύνει τις επενδύσεις.*

Υπάρχει ένας τεράστιος αριθμός νόμων, οι οποίοι πολλές φορές έχουν διφορούμενη ερμηνεία, ή δημιουργούν αντιφάσεις ή απλά είναι απαρχαιωμένοι. Πολλοί νόμοι αναθεωρούνται επανειλημμένως με φυσική κατάληξη ένα δύσκαμπτο και αναποτελεσματικό σύστημα διοίκησης υπεύθυνο για καθυστερήσεις, συγχύσεις και συχνών τριβών μεταξύ επιχειρήσεων και πολιτών.

Το Ελληνικό Σύστημα Δικαιοσύνης είναι βεβαρυμένο με χιλιάδες υποθέσεις σε εκκρεμότητα. Αυτή την ώρα υπάρχει ένα εύρος αναμονής 2 ως 6 χρόνων που απαιτείται για την εκδίκαση μιας υπόθεσης κατά μέσον όρο. Δεν εφαρμόζονται αξιοκρατικά και αποτελεσματικά κριτήρια για την προτεραιότητα και εκδίκαση των υποθέσεων και δημιουργούνται χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες

- *Παραοικονομία*

Σύμφωνα με εκθέσεις της Τραπέζης της Ελλάδος, η παραοικονομία στην Ελλάδα βρίσκεται περίπου στο 30% της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας. Αυτό μεταφράζεται αυτόματα σε μη εισπραττόμενους φόρους για το κράτος. Με στοιχεία του 2009 εκτιμήθηκε ότι ετησίως τα δημόσια έσοδα είναι μειωμένα κατά 15 - 20 δις ευρώ, από διαφυγόντες φόρους εισοδήματος και ΦΠΑ.

Τα μη εισπραττόμενα δημόσια έσοδα λόγω παραοικονομίας ισοδυναμούν κάθε χρονιά με το 7-9 % του ΑΕΠ της χώρας.

Η παραδοσιακή ανικανότητα είσπραξης των φόρων είναι σε μεγάλο βαθμό οφειλόμενη στην έλλειψη εφαρμογής των κατάλληλων προηγμένων μεθόδων στην

καταγραφή των συναλλαγών για τον εντοπισμό της φοροδιαφυγής και στη γενικευμένη διαφθορά των ελεγκτικών μηχανισμών του κράτους.

♦ *ΑΝΕΥΘΥΝΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ*

- Το δημιουργούμενο έλλειμμα κάθε χρόνο πρέπει να χρηματοδοτηθεί και αυτό γίνεται με δανεισμό. Το χρέος με τη σειρά του δημιουργεί επιπλέον απαιτήσεις σε τόκους οι οποίοι με τη σειρά τους επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό του επόμενου έτους και δημιουργείται με αυτόν τον τρόπο ένας φαύλος κύκλος.
- Η κύρια αιτία του δημοσιονομικού ελλείμματος είναι η φοροδιαφυγή. Εξαιτίας αυτής η κυβέρνηση αδυνατεί να παρέχει κρατικές υπηρεσίες υψηλής ποιότητας, το φορολογικό σύστημα χαρακτηρίζεται από ανισότητες, ενώ ωφελούνται δραστηριότητες χαμηλής ανάπτυξης.
- Πρέπει να γίνει μείωση του ογκώδους δημόσιου τομέα της χώρας και ταυτόχρονα να βελτιωθούν οι παρεχόμενες δημόσιες υπηρεσίες και να εξοικονομηθούν χρήματα. Είναι αναγκαίο να αρχίσει να μετριέται η παραγωγικότητα του δημόσιου τομέα και να τίθενται σχετικοί στόχοι και κίνητρα προς αυτήν την κατεύθυνση.
- Απαιτείται η λήψη πιο αυστηρών ποινών για την πάταξη της διαφθοράς. Ο εκσυγχρονισμός των λογιστικών πρακτικών, η απλοποίηση του θεσμικού πλαισίου που αφορά τις συναλλαγές κράτους – πολιτών και η θέσπιση ανωνυμίας κατά τις συναλλαγές αυτές αποτελούν επιτακτικές ανάγκες για τη χώρα.
- Η φοροδιαφυγή επιδεινώνει τα δημόσια οικονομικά και την παροχή δημοσίων υπηρεσιών υψηλής ποιότητας. Υπονομεύει το σκοπό αναδιανομής του εισοδήματος της χώρας. Υπονομεύει την κοινωνική συνοχή και δυσχεραίνει την λήψη μεταρρυθμίσεων. Τέλος, ενισχύει τις δραστηριότητες χαμηλής ανάπτυξης εις βάρος αυτών υψηλής ανάπτυξης και νέας τεχνολογίας καθώς οι δεύτερες γίνονται σε μεγάλη κλίμακα όπου δεν υπάρχει δυνατότητα φοροδιαφυγής και έχουν τεθεί πολύ ψηλοί φορολογικοί συντελεστές.
- Η διαφθορά αναγκάζει την κυβέρνηση να αυξήσει τους φορολογικούς συντελεστές για να καλύψει τα χαμένα χρήματα. Επιβαρύνει τους πολίτες που αναγκάζονται να προβούν σε δωροδοκίες δημοσίων λειτουργών.

Κεφάλαιο 4^ο

ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

ΚΙΝΔΥΝΟΙ – ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Στο κεφάλαιο αυτό συνοψίζουμε τις πρωτοβουλίες της ελληνικής κυβέρνησης σχετικά με την πολιτική που ακολούθησε την περίοδο 2009 - 2012 και τα μέτρα που έλαβε, προκειμένου να αποφευχθεί η άτακτη χρεοκοπία.

Εχουμε ήδη αναφερθεί εκτενώς στη διεθνή κρίση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, που ξεκίνησε το 2008 με την κρίση της αγοράς ακινήτων στις ΗΠΑ, κρίση που είχε πολλαπλασιαστικές αρνητικές συνέπειες μέσω των συνδεδεμένων τοξικών χρηματοοικονομικών προϊόντων στις τράπεζες πολλών ανεπτυγμένων χωρών, μεταξύ αυτών και στην Ελλάδα.

Η χρηματοπιστωτική κρίση σε συνδυασμό με υπερβολικά επίπεδα δημοσίου χρέους αποτέλεσε για ορισμένες χώρες, μεταξύ των οποίων και για την Ελλάδα, το εκρηκτικό μείγμα που πυροδότησε τις επιμέρους τοπικές κρίσεις, κάθε μια βέβαια με τα δικά της χαρακτηριστικά.

4.1 ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2009

Το 2009 στην Ελλάδα η κυβέρνηση προκήρυξε πρόωρες εθνικές εκλογές με βασικό σκοπό την αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων. Ως αποτέλεσμα των εκλογών αυτών είχαμε πολιτική αλλαγή και η νέα κυβέρνηση εκλήθη να διαχειριστεί την διαφαινόμενη κρίσιμη οικονομική κατάσταση.

Η οικονομική κρίση στον τραπεζικό τομέα ήταν εμφανής, σε όσους γνώριζαν την έκταση έκθεσης των τραπεζών σε τοξικά στοιχεία ενεργητικού. Το δημόσιο χρέος είχε φτάσει προς το τέλος του 2009 στο επίπεδο 130% του ΑΕΠ και το δημοσιονομικό έλλειμμα ξεπερνούσε το 10% του ΑΕΠ, το οποίο πολύ αργότερα προσδιορίστηκε στο επίπεδο του 15,8% του ΑΕΠ.

Η κατάσταση ήταν τέτοια που η ηγεσία της χώρας έπρεπε να λάβει άμεσα και δραστικά μέτρα σταθεροποίησης της οικονομίας, ζητώντας παράλληλα και πρακτική βοήθεια από τους εταίρους της.

Η αρχική περίοδος 10ος/2009 – 4ος/2010 ήταν η πιο κρίσιμη για το πως και με ποια μέτρα έπρεπε και μπορούσε η χώρα να αντιμετωπίσει την κρίση. Το ζήτημα αυτό ήταν και παραμένει πολιτικά φορτισμένο και πολλαπλώς αμφιλεγόμενο.

4.2 ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΟΥ 2009

Την περίοδο 2009 – 2012 έγιναν πάρα πολλά, σε οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο. Είχαμε δύο κυβερνητικές αλλαγές, αλληπάληλα οικονομικά μέτρα, μεγάλες θεσμικές μεταβολές και πρωτόγνωρα προβλήματα για την μεγάλη πλειοψηφία των πολιτών.

Η ραγδαία αύξηση του δημοσίου χρέους έγινε ταχύτατα γνωστή διεθνώς και οδήγησε σε κρίση δανεισμού. Στα τέλη του Ιανουαρίου του 2010, ο πρωθυπουργός της χώρας βρισκόταν στο Νταβός της Ελβετίας για το ετήσιο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, όπου και δέχτηκε τις πρώτες έντονες πιέσεις από ξένους ηγέτες για άμεση λήψη μέτρων δημοσιονομικής περιστολής.

Στις 9 Φεβρουαρίου η κυβέρνηση ανακοίνωσε τα πρώτα μέτρα για το δημόσιο τομέα.

- ✓ **Πρώτο πακέτο οικονομικών μέτρων:**
  - ✓ πάγωμα μισθών
  - ✓ περικοπές επιδομάτων 10%
  - ✓ περικοπές υπερωριών και οδοιπορικών

Τα ανωτέρω σύντομα αποδείχθηκαν ελάχιστα και αναποτελεσματικά σε σχέση με την οξύτητα της κρίσης. Στο επόμενο διάστημα άρχισε να διαφαίνεται έντονα το ενδεχόμενο χρεοκοπίας. Για την αποφυγή του ενδεχομένου αυτού η κυβέρνηση έλαβε στις 3 Μαρτίου νέα σκληρά μέτρα.

- ✓ **Δεύτερο πακέτο οικονομικών μέτρων:**
  - ✓ Μείωση 30% στα δώρα Χριστουγέννων, Πάσχα και επιδόματος αδειας
  - ✓ Μείωση 12% σε όλα τα επιδόματα του Δημοσίου
  - ✓ Μείωση 7% στις αποδοχές υπαλλήλων ΔΕΚΟ, ΟΤΑ, ΝΠΙΔ
  - ✓ Αύξηση ΦΠΑ από 4,5 στο 5%, από 9 στο 10%, από 19 στο 21%
  - ✓ Αύξηση 15% στον φόρο της βενζίνης
  - ✓ Επιβολή επιπλέον 10% έως 30% στους (ήδη υπάρχοντες) φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων.
  - ✓ Επαναφορά τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα αυτοκίνητα (είχαν καταργηθεί τον Σεπτέμβριο του 2003), ακόμα και στα μικρότερου κυβισμού.
  - ✓ Επέκταση των τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα ακίνητα, ακόμα και στα μικρότερα.

Παρά την λήψη των μέτρων αυτών η Ελλάδα δεν κατάφερε να βελτιώσει την θέση της στις διεθνείς αγορές με αποτέλεσμα λίγο αργότερα να προσφύγει στην βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που συγκρότησαν από κοινού μηχανισμό

βοήθειας για την Ελλάδα, αλλά και για άλλες χώρες της ευρωπαϊκής ένωσης με παρόμοια προβλήματα.

Η ανακοίνωση της προσφυγής στον μηχανισμό στήριξης έγινε στις 23 Απριλίου από τον πρωθυπουργό. Η Ελλάδα προχώρησε σε υπογραφή συμφωνιών-μνημονίων με το ΔΝΤ και την ΕΕ, για τα μέτρα που ανέλαβε να υλοποιήσει, προκειμένου να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός στήριξης.

Στις 3 Μαΐου 2010, η Ελλάδα ζήτησε 80 δις € από τις υπόλοιπες 15 χώρες του Ευρώ και 30 δις € από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Δηλαδή ένα δάνειο 110 δις €.

Την αίτηση δανεισμού συνόδευσαν 3 συμφωνημένα μνημόνια:

- "Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής" (ΜΟΧΠ),
- "Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης" (ΤΜΣ) και
- "Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής" (ΣΠΟΠ).

Στις 8 Μαΐου 2010 εγκρίθηκε "Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης" ("Loan Facility Agreement") με τις χώρες του Ευρώ και "Διακανονισμός Χρηματοδότησης Αμέσου Ετοιμότητας" ("Stand-by Agreement") με το ΔΝΤ.

Παράλληλα σχηματίστηκε ομάδα εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ), της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), γνωστή ως "Τρόικα", η οποία ανά τρίμηνο αξιολογεί την πρόοδο του προγράμματος εφαρμογής των όρων του "Μνημονίου" (ΜΟΧΠ και ΣΠΟΠ) και αποφασίζει για την εκταμίευση της αντίστοιχης δόσης του δανείου.

Μετά την υπογραφή των ανωτέρω συμβάσεων η Ελλάδα ανέλαβε την υποχρέωση υλοποίησης μιας σειράς δημοσιονομικών και οικονομικών μέτρων, όπως:

✓ **Τρίτο πακέτο οικονομικών μέτρων**

- ✓ Αντικατάσταση του 13ου και 14ου μισθού των δημοσίων υπαλλήλων με επίδομα 500 Ευρώ σε όλους όσους έχουν αποδοχές μέχρι 3.000 Ευρώ και πλήρης κατάργησή των δύο μισθών για μεγαλύτερες αποδοχές
- ✓ Αντικατάσταση 13ης και 14ης σύνταξης με επίδομα 800 Ευρώ για συντάξεις ως 2500 Ευρώ.
- ✓ Περαιτέρω περικοπή επιδομάτων 8% στα επιδόματα των δημοσίων υπαλλήλων και 3% στους υπαλλήλους των ΔΕΚΟ όπου δεν υπάρχουν επιδόματα.
- ✓ Αύξηση του υψηλού συντελεστή ΦΠΑ από 21% σε 23%, του μεσαίου από 10% σε 11% (από 1η Ιουλίου 2010) και από 11% σε 13% (από 1η Ιανουαρίου 2011) και αντίστοιχα του χαμηλού στο 6,5% (από 1η Ιανουαρίου 2011).

- ✓ Αύξηση στον ειδικό φόρο κατανάλωσης σε καύσιμα, τσιγάρα και ποτά κατά 10%
- ✓ Αύξηση στις αντικειμενικές τιμές ακινήτων
- ✓ Πρόσθεση ενός επιπλέον 10% στους φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων.
- ✓ Επίσης, το νομοσχέδιο προέβλεπε αλλαγές στα εργασιακά με αύξηση του ορίου απολύσεων και μείωση του κατώτατου μισθού.
- ✓ Επιπλέον, στο ασφαλιστικό προέβλεπε αύξηση στα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης των γυναικών στον δημόσιο τομέα στα 65 χρόνια έως το τέλος του 2013 με έναρξη το 2011.

Στις 9 Δεκεμβρίου 2010 η κυβέρνηση κατέθεσε στη βουλή το πολυνομοσχέδιο για τα εργασιακά και τις ΔΕΚΟ. Το νομοσχέδιο περιλάμβανε ρυθμίσεις για υπερίσχυση των επιχειρησιακών συμβάσεων έναντι των κλαδικών, με μόνο περιορισμό το ύψος του βασικού μισθού της εθνικής συλλογικής σύμβασης.

Θεσπίστηκε η δοκιμαστική περίοδος εργασίας με διάρκεια 12 μηνών, στο διάστημα των οποίων η σύμβαση μπορεί να καταγγελθεί χωρίς προειδοποίηση και χωρίς αποζημίωση απόλυσης. Επίσης το νομοσχέδιο έθετε πλαφόν τα 4.000 Ευρώ, στις μικτές αποδοχές των εργαζομένων στις ΔΕΚΟ και μείωση 10% σε αμοιβές που ξεπερνούν τα 1.800 Ευρώ

Στις 29 Ιουνίου 2011 ψηφίστηκε από τη Βουλή των Ελλήνων το πρώτο **"Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012 - 2015"**.

Στα φορολογικά μέτρα του μεσοπρόθεσμου 2012-2015 περιλαμβάνονταν τα εξής:

- ✓ **Τέταρτο πακέτο οικονομικών μέτρων**
  - ✓ Αλλαγή φορολογικής κλίμακας με επιβάρυνση σε όλους όσους δηλώνουν εισόδημα πάνω από 8.000 Ευρώ
  - ✓ Έκτατη εισφορά για όλους όσους έχουν εισόδημα πάνω από 12.000 Ευρώ
  - ✓ Μετάβαση σε ανώτερη κλίμακα ΦΠΑ προϊόντων και υπηρεσιών εστίασης.
  - ✓ Επιβολή κλιμακωτής αντικειμενικής δαπάνης κατοικίας
  - ✓ Επιβολή ετήσιου τέλους για τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους επιτηδευματίες
  - ✓ Επιβολή ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης για την καταπολέμηση της ανεργίας ύψους 2%
  - ✓ Επιβολή Ειδικής Εισφοράς Συνταξιούχων Επικουρικής Ασφάλισης που θα παρακρατείται μηνιαία:
  - ✓ Αύξηση του ποσοστού παρακράτησης ΛΑΦΚΑ σε όλες τις συντάξεις άνω των 1450 ευρώ, από 4% έως 10% που ίσχυε μέχρι τότε, σε 6% έως 14%.

Στα εργασιακά υπήρξαν επίσης σημαντικές αλλαγές:

✓ **Πέμπτο πακέτο οικονομικών μέτρων**

- ✓ Θεσπίζεται μέτρο εργασιακής εφεδρείας για οργανισμούς που καταργούνται.
- ✓ Όσοι προσλαμβάνονται χωρίς επαγγελματική εμπειρία θα αμείβονται με μισθό χαμηλότερο κατά 20% από το όριο της Εθνικής Συλλογικής Σύμβασης
- ✓ Η διάρκεια των συμβάσεων ορισμένου χρόνου πηγαίνει από τα 2 στα 3 χρόνια
- ✓ Διεύρυνση του μέτρου της εργασιακής εφεδρείας και σε οργανισμούς που δεν καταργούνται
- ✓ Νέος έκτακτος φόρος στις κατοικίες που θα καταβάλλεται μέσω του λογαριασμού της ΔΕΗ
- ✓ Περικοπή συντάξεων και μεγάλες περικοπές στο εφάπαξ
- ✓ Νέες περικοπές μισθών στο δημόσιο και εφαρμογή ενιαίου μισθολογίου
- ✓ Μείωση του αφορολόγητου ορίου από τις 8.000€ στις 5.000€
- ✓ Άνοιγμα όλων των κλειστών επαγγελμάτων

Στις 6 Οκτωβρίου 2011 κατατέθηκε στη βουλή το πολυνομοσχέδιο για το νέο βαθμολόγιο-μισθολόγιο του δημοσίου, τις νέες μειώσεις σε κύριες και επικουρικές συντάξεις, τις μειώσεις στο εφάπαξ, την νέα φορολογική κλίμακα και τις αλλαγές στα εργασιακά.

Στις 11.11.2011 σχηματίστηκε νέα κυβέρνηση συνεργασίας τριών κομμάτων, υπό τον κ. Λουκά Παπαδήμο, πρώην Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας και Αντιπροέδρου της ΕΚΤ.

Η κυβέρνηση αυτή ανέλαβε να υλοποιήσει τις αποφάσεις της τρόικα, του Οκτωβρίου του 2011, σύμφωνα με τις οποίες θα δινόταν στην Ελλάδα άλλο μεγάλο δάνειο, με την υπογραφή νέου μνημονίου, το οποίο είχε πολλές νέες προϋποθέσεις και τη δυνατότητα σημαντικής μείωσης του δημοσίου χρέους με εφαρμογή του περίφημου PSI.

◆ **Αναδιάρθρωση του Δημοσίου Χρέους (PSI)**

Στη Σύνοδο Κορυφής της 26ης Οκτωβρίου τέθηκε πλέον ως προϋπόθεση για την επίτευξη βιωσιμότητας του χρέους και συνέχισης της χρηματοδότησης:

- α) η περικοπή του χρέους του ιδιωτικού τομέα κατά 50% και
- β) η επίτευξη λόγου χρέους προς ΑΕΠ κάτω του 120% έως το 2020.

Στην ίδια Σύνοδο αποφασίστηκε η αύξηση της συνεισφοράς του Δημοσίου τομέα στη βιωσιμότητα του χρέους κυρίως μέσω:

- Της επέκτασης της διάρκειας των δανείων των κρατών της ευρωζώνης ύψους 52,9 δις ευρώ, που είχαν ήδη εκταμιευθεί, από 10 σε 15 έτη και της περιόδου χάριτος από 5 σε 10 έτη και τη μείωση του περιθωρίου δανεισμού από 2,75% (μεσοσταθμικό) πάνω από το 3μηνο Euribor σε 1,5% πάνω από το 3μηνο Euribor με αναδρομική μάλιστα ισχύ από 30/6/2011. Το τρέχον κόστος δανεισμού ανέρχεται σε 2,20% περίπου.

- Της παροχής μακροχρόνιων δανείων από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ) με μέση διάρκεια 15 χρόνια κατ' ελάχιστο, λήξη μέχρι 30 χρόνια και περίοδο χάριτος 10 ετών. Το επιτόκιο των δανείων θα είναι ίσο με το κόστος δανεισμού του ΕΤΧΣ πλέον λειτουργικού περιθωρίου περί τις 15 μονάδες βάσης (0,15%). Το τρέχον αυτό κόστος δανεισμού δεν ξεπερνά το 2%.
- Της επέκτασης της διάρκειας των νέων δανείων του ΔΝΤ από 5 σε 10 έτη και της περιόδου χάριτος από 3 έτη σε 4,5 έτη.

Με το PSI έγινε ανταλλαγή ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου συνολικής ονομαστικής αξίας 198.045 εκατ. ευρώ έναντι νέων ομολόγων συνολικής ονομαστικής αξίας 92.072 εκατ. ευρώ, δηλαδή το δημόσιο χρέος μειώθηκε κατά 105.973 εκατ. ευρώ.

Ομόλογα ονομαστικής αξίας 56.675 εκατ. ευρώ που είχαν στο χαρτοφυλάκιο τους η ΕΚΤ, οι εθνικές Κεντρικές Τράπεζες, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων δεν συμμετείχαν στην ανταλλαγή ομολόγων.

Στις 9 Μαρτίου ολοκληρώθηκε με επιτυχία το PSI.

Η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα έφτασε το 95,7%.

Η απόφαση της κυβέρνησης να συμπεριληφθούν ρήτρες συλλογικής δράσης (CACs) θεωρήθηκε πιστωτικό γεγονός από την ISDA και οδήγησε στην ενεργοποίηση των CDS ύψους 3,2 δις.

Η ολοκλήρωση του PSI είχε σαν αποτέλεσμα τη σημαντική μείωση του χαρτοφυλακίου των ομολόγων με βραχυπρόθεσμη ληκτότητα, αυξάνοντας τη μέση διάρκεια ζωής του χαρτοφυλακίου χρέους από 6,3 σε 12,1 χρόνια. Η τρέχουσα σύνθεση του χαρτοφυλακίου περιλαμβάνει 55% χρέος με κυμαινόμενο επιτόκιο (αφού τα δάνεια από τον Μηχανισμό Στήριξης (ΕΤΧΣ/ΕΚΤ) έχουν κυμαινόμενο επιτόκιο), με αποτέλεσμα την αύξηση της ευαισθησίας σε κινήσεις της αγοράς.

Μια μικρότερη ευαισθησία υφίσταται σε σχέση με το συναλλαγματικό κίνδυνο σε σχέση με τα δάνεια του ΔΝΤ σε SDR και άλλα νομίσματα. Ο ΟΔΔΗΧ, μέσω της ενεργής διαχείρισης του χαρτοφυλακίου, επιδιώκει μια ιδανική σχέση διάρκειας και επιτοκιακού κινδύνου, σύμφωνα με τις εκάστοτε επικρατούσες συνθήκες της αγοράς, ώστε να ελαχιστοποιήσει τις όποιες αρνητικές επιπτώσεις στον προϋπολογισμό από αιφνίδιες κινήσεις της αγοράς.

Η νέα κυβέρνηση στις 10 Φεβρουαρίου 2012 έλαβε πρόσθετα μέτρα τα οποία περιλαμβάνουν τα εξής:

- ✓ **Εκτο πακέτο οικονομικών μέτρων**
  - ✓ Μείωση κατά 22% του κατώτατου μισθού σε όλα τα κλιμάκια του βασικού μισθού (από 751€ σε 586€) και 32% στους νεοεισερχόμενους μέχρι 25 ετών.
  - ✓ Κατάργηση 150.000 θέσεων εργασίας από το δημόσιο τομέα έως το 2015, εκ των οποίων 15.000 μέσα στο 2012.
  - ✓ Ατομικές ή επιχειρησιακές συμβάσεις εργασίας αντί για τις κλαδικές. Άρση μονιμότητας σε ΔΕΚΟ και υπό κρατικό έλεγχο τράπεζες.
  - ✓ Περικοπές συντάξεων, επιδομάτων, δαπανών υγείας, άμυνας, λειτουργιών του Κράτους και εκλογών.
  - ✓ Κατάργηση των Οργανισμών Εργατικής Κατοικίας και Εστίας.
  - ✓ Αύξηση αντικειμενικών αξιών και ενοποίηση φόρων στα ακίνητα.
  - ✓ Πλήρες άνοιγμα 20 κλειστών επαγγελμάτων.
  - ✓ Αύξηση των εισιτηρίων στις Αστικές Συγκοινωνίες και στον ΟΣΕ κατά 25%.
  - ✓ Κλείσιμο 200 εφοριών, κατάργηση φοροαπαλλαγών και χαμηλού ΦΠΑ στα νησιά.

Το δεύτερο μνημόνιο συζητήθηκε στη Βουλή στις 12 Φεβρουαρίου 2012 («Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας»).

Στο πλαίσιο υπογραφής των μνημονίων η Ελλάδα τέθηκε υπό αυστηρή εποπτεία και είναι υποχρεωμένη πλέον να δίνει περιοδικές αναφορές με πολύ συγκεκριμένους τρόπους, όπως:

- ✓ Μηνιαία στοιχεία για το προσωπικό. Τον αριθμό των δημοσίων υπαλλήλων, τις προσλήψεις, τις αποχωρήσεις, τις μετατάξεις, για κάθε οντότητα.
- ✓ Εβδομαδιαία ενημέρωση για τα ρευστά διαθέσιμα της κυβέρνησης.
- ✓ Τριμηνιαία στοιχεία για τις ληξιπρόθεσμες οφειλές.
- ✓ Μηνιαία στοιχεία για τις ιδιωτικοποιήσεις στοιχείων ενεργητικού.
- ✓ Μηνιαία στοιχεία για τις κρατικές επιχειρήσεις: έσοδα, κόστος, μισθοδοσία, αριθμός υπαλλήλων και επισφάλειες.
- ✓ Μηνιαία ανακοίνωση για τις κινήσεις στους ειδικούς λογαριασμούς.
- ✓ Μηνιαία ανακοίνωση για τις συναλλαγές μέσω λογαριασμών εκτός προϋπολογισμού.
- ✓ Εβδομαδιαία έκθεση για τον ισολογισμό του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, με σημείωση και εξήγηση των αλλαγών στους λογαριασμούς.

Με το νόμο 4063/2012 δημιουργήθηκε ειδικός λογαριασμός στην Τράπεζα της Ελλάδος, από τον οποίο δεν μπορούν να γίνονται πληρωμές παρά μόνο για την

εξυπηρέτηση του χρέους. Όλες οι πληρωμές θα πραγματοποιούνται μετά από λεπτομερή αναφορά στον EFSF-ESM και την έγκρισή του.

Η κυβέρνηση Παπαδήμου παραιτήθηκε στις 17 Μαΐου 2012 και η χώρα οδηγήθηκε σε εθνικές εκλογές.

4.3 2^ο ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ (2013 – 2016)

Μετά από δύο αλλητάλληλες εκλογές το Μάιο και Ιούνιο του 2012 σχηματίστηκε τελικά κυβέρνηση συνεργασίας τριών κομμάτων, η οποία μετά από ανασχεδιασμό, διαπραγμάτευση και συμφωνία με την τρόικα (ΕΕ, ΕΚΤ, ΔΝΤ) του συνόλου της κυβερνητικής πολιτικής, συνέταξε ένα νέο μεσοπρόθεσμο πλαίσιο δημοσιονομικής στρατηγικής για την περίοδο 2013 – 2016, το οποίο ψηφίστηκε από τη νέα Βουλή.

Ανατρέχοντας στην ηλεκτρονική διεύθυνση του Υπουργείου Οικονομικών πήραμε αντίγραφο του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2013 – 2016, από το οποίο σημειώνουμε τα ακόλουθα:

ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΠΔΣ 2013 - 2016

Βασικός άξονας της στρατηγικής της νέας Κυβέρνησης είναι η σύζευξη της δημοσιονομικής προσαρμογής και της επανεκκίνησης της πραγματικής οικονομίας, ώστε η χώρα να ξεφύγει από τον φαύλο κύκλο των ελλειμμάτων και της ύφεσης.

Προτεραιότητα αποτελεί η έκφραση ισχυρής πολιτικής βούλησης για την παραμονή της χώρας εντός της ευρωζώνης και η ανάκτηση της αξιοπιστίας της χώρας στην ευρωπαϊκή και την παγκόσμια σκηνή.

Με την εφαρμογή του προγράμματος οικονομικής πολιτικής επιδιώκεται η ομαλή συνέχιση των απαραίτητων χρηματοδοτικών ροών από το Μηχανισμό Στήριξης και η διαμόρφωση των προϋποθέσεων για την αποτελεσματική αξιοποίηση συγκεκριμένων δράσεων και μέτρων, τόσο για την ανάσχεση των έντονων υφεσιακών πιέσεων, όσο και για την τόνωση της ρευστότητας στην πραγματική οικονομία.

Η αποκατάσταση των χρηματοδοτικών ροών θα συμβάλει άμεσα στην αποπληρωμή των ληξιπρόθεσμων οφειλών του Ελληνικού Δημοσίου προς τον ιδιωτικό τομέα, στην τόνωση της ρευστότητας στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, στην ολοκλήρωση της διαδικασίας ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών και στην ενίσχυση των ταμειακών διαθεσίμων.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 2012

Η στρατηγική της οικονομικής πολιτικής που εφαρμόζεται από τα μέσα του 2012 έχει δύο κατευθύνσεις.

Η πρώτη κατεύθυνση είναι η **εδραίωση της δημοσιονομικής εξυγίανσης**, προσαρμογής και πειθαρχίας, στοχεύοντας στη δραστική καταπολέμηση της σπατάλης, στον εξορθολογισμό της δημόσιας δαπάνης, και στη συρρίκνωση των διαρθρωτικών ελλειμμάτων.

Ειδικότερα, εφαρμόζονται μέτρα και πολιτικές που εμπλουτίζουν την προσπάθεια που προηγήθηκε στο πεδίο της δημοσιονομικής πολιτικής, εστιάζοντας τόσο στον περιορισμό του εύρους και της παρεμβατικότητας του δημόσιου τομέα, όσο και στη βελτίωση της αποτελεσματικής λειτουργίας του, ώστε να αυξηθεί η αποδοτικότητα των σχετικών δαπανών.

Σ' αυτό το πλαίσιο, η δημοσιονομική πολιτική της Κυβέρνησης Εθνικής Ευθύνης, που αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2013-2016, βασίζεται στην υιοθέτηση και υλοποίηση των αναγκαίων θεσμικών αλλαγών που θα συμβάλλουν στη βελτίωση της λειτουργίας των δομών του δημόσιου τομέα,

- ✓ στη δημιουργία ενός απλού, σταθερού, αποτελεσματικού και δίκαιου φορολογικού συστήματος,
- ✓ στην αναδιάρθρωση των δομών της Κεντρικής Διοίκησης και της Αυτοδιοίκησης και στην αναδιάρθρωση και τη μείωση, μέσω καταργήσεων και συγχωνεύσεων, των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης,
- ✓ στον εξορθολογισμό της μισθολογικής δαπάνης και στην επέκταση του ενιαίου μισθολογίου,
- ✓ στον εξορθολογισμό της φαρμακευτικής δαπάνης και των υπηρεσιών υγείας, στην στοχευμένη κατεύθυνση των κοινωνικών δαπανών, διατηρώντας όμως το ουσιαστικό επίπεδο κοινωνικής προστασίας,
- ✓ στη μεταρρύθμιση των δημόσιων συμβάσεων και προμηθειών, με στόχο τη μεγαλύτερη διαφάνεια και την εξοικονόμηση δαπανών,
- ✓ στις αλλαγές του ασφαλιστικού συστήματος ώστε να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ) και στον εξορθολογισμό των αμυντικών δαπανών, χωρίς να πλήττονται οι αμυντικές δυνατότητες της χώρας.

Βασική επιδίωξη του ΜΠΔΣ είναι να εισέλθει η χώρα σε μια μακρά περίοδο πρωτογενών πλεονασμάτων, ώστε να μπορεί να πορεύεται χωρίς δανειακές ανάγκες. Το πρώτο βήμα γίνεται το 2013 που προβλέπεται θετικό το πρωτογενές δημοσιονομικό αποτέλεσμα και συνεχίζεται τα επόμενα χρόνια φτάνοντας σε

πλεόνασμα του πρωτογενούς ισοζυγίου της Γενικής Κυβέρνησης στο 4,5% του ΑΕΠ το 2016.

Η δεύτερη κατεύθυνση είναι η υλοποίηση ενός μεγάλου εύρους **πολιτικών και μέτρων για την τόνωση της οικονομίας ως προς την ανάπτυξη**, την ανεργία, τη ρευστότητα και τη μείωση του ελλείμματος. Σ' αυτό το πλαίσιο οι βασικές προτεραιότητες της Κυβέρνησης Εθνικής Ευθύνης είναι δύο:

1^η Ο εμπλουτισμός της οικονομικής πολιτικής με μέτρα και δράσεις που στοχεύουν στην άμεση επανεκκίνηση της οικονομίας, όπως είναι:

- ✓ η επιτάχυνση της απορρόφησης των προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2007 - 2013,
- ✓ η δημιουργία Ελληνικού Επενδυτικού Ταμείου,
- ✓ η αξιοποίηση όλων των χρηματοδοτικών εργαλείων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων,
- ✓ το καθολικό «ξεπάγωμα» των μεγάλων δημοσίων έργων και, ειδικότερα, των οδικών έργων, και
- ✓ η ανάπτυξη μιας Εθνικής Στρατηγικής για τις Εξαγωγές.

2^η Η επιτάχυνση της υλοποίησης μιας σειράς διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, που τα τελευταία χρόνια είτε δεν βρίσκονταν στην ημερήσια διάταξη είτε προωθήθηκαν ημιτελώς, όπως είναι:

- ✓ το πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων,
- ✓ η μείωση των εμποδίων στην προσέλκυση επενδύσεων,
- ✓ η ενδυνάμωση του ανταγωνισμού στις αγορές υπηρεσιών και προϊόντων,
- ✓ η αναπτυξιακή και διαφανής αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του Ελληνικού Δημοσίου,
- ✓ η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας με τη διαμόρφωση απλών και σταθερών κανόνων, τη βελτίωση του ρυθμιστικού πλαισίου των αγορών, τη μείωση του μη-μισθολογικού και γραφειοκρατικού κόστους,
- ✓ η στοχευμένη διόρθωση του Επενδυτικού Νόμου ώστε να καταστεί καλύτερη η εφαρμογή του, λαμβάνοντας υπόψη τις επιπτώσεις της ύφεσης στην αγορά,

- ✓ η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, με την τόνωση της εξωστρέφειας και την ανάδειξη των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων της χώρας, και η επένδυση στις νέες πηγές ανάπτυξης.

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 2013

Το 2013 εκτιμάται ότι θα είναι έτος καμψής για την επανεκκίνηση της Ελληνικής οικονομίας, με δεδομένο ότι αναμένεται βελτίωση της χρηματοδότησης της οικονομίας λόγω της αναδιάρθρωσης και της ανακεφαλαιοποίησης του τραπεζικού τομέα, τόνωση των επενδύσεων από το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων και εξάλειψη των αβεβαιοτήτων για την πορεία της χώρας.

Ο ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ, λαμβάνοντας υπόψη το «carry-over» από την υψηλότερη του αναμενομένου ύφεση το 2012 και τα δημοσιονομικά μέτρα του αναθεωρημένου Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής προβλέπεται στο -4,5%.

Η μείωση αναμένεται να προέλθει από την εγχώρια ζήτηση, η συμβολή της οποίας προβλέπεται στις -6,9 εκατοστιαίες μονάδες, με την ιδιωτική κατανάλωση να μειώνεται κατά 7,0%, τη δημόσια κατανάλωση κατά 7,2% και τις επενδύσεις κατά 3,7%.

Αντίθετα, η συμβολή του εξωτερικού τομέα αναμένεται θετική (συμβολή 2,2 εκατοστιαίες μονάδες στη μεταβολή του ΑΕΠ), με τις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών να προβλέπεται ότι θα αυξηθούν κατά 2,6% και τις εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών να μειώνονται κατά 5,2%.

Ο πληθωρισμός αναμένεται να μειωθεί περαιτέρω το 2013, επηρεαζόμενος κυρίως από τη χαμηλή εγχώρια ζήτηση αλλά και τις διαρθρωτικές αλλαγές στη λειτουργία των αγορών. Η μεταβολή του εναρμονισμένου ΔTK το 2013 εκτιμάται στο -0,8%. Το ποσοστό ανεργίας προβλέπεται ότι θα αυξηθεί περαιτέρω το 2013, και θα διαμορφωθεί στο 23,7% του εργατικού δυναμικού, κυρίως λόγω της κάμψης της οικονομικής δραστηριότητας που θα οδηγήσει σε περαιτέρω μείωση της απασχόλησης κατά 3,0%.

Οι ανωτέρω εκτιμήσεις μαζί με ανάλογους υπολογισμούς για τα υπόλοιπα έτη της προγραμματικής περιόδου 2013 ως 2016 καταλήγουν στις ακόλουθες εκτιμήσεις:

Βασικά μεγέθη της Ελληνικής οικονομίας (% ετήσιες μεταβολές, σταθερές τιμές)	2012	2013	2014	2015	2016
ΑΕΠ	-6,5	-4,5	0,2	2,5	3,5
Ιδιωτική κατανάλωση	-7,7	-7,0	-1,6	1,3	2,3
Δημόσια κατανάλωση	-6,2	-7,2	-3,1	-1,9	-3,0
Επενδύσεις	-15,0	-3,7	3,0	7,0	10,0
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	0,0	2,6	4,5	5,3	6,0
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-10,1	-5,2	-0,4	2,0	3,1
Εναρμονισμένος ΔTK	1,1	-0,8	-0,4	0,6	1,1
Αποπληθωριστής ΑΕΠ	-0,5	-1,2	-0,4	0,3	1,1
Απασχόληση	-7,9	-2,1	1,0	2,0	3,0
Ποσοστό ανεργίας	22,4	22,8	21,4	19,7	17,1

Η νέα συνολική δημοσιονομική στρατηγική βασίζεται σε **τέσσερις πυλώνες**:

- την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης για τη μελλοντική παραμονή της Ελλάδας στο ευρώ
- τη δημιουργία και διατήρηση υψηλών ρυθμών ανάπτυξης
- τη δημιουργία συνθηκών βιώσιμης δημοσιονομικής σταθερότητας
- τη διασφάλιση ενός βιώσιμου χρηματοοικονομικού - τραπεζικού συστήματος.

Στο πλαίσιο αυτό, η διαδικασία δημοσιονομικής προσαρμογής όπως περιέχεται στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής, περιλαμβάνει:

- ✓ Την εφαρμογή διαρθρωτικών αλλαγών για τη μείωση του επιπέδου τιμών και την προώθηση της δημιουργίας θέσεων εργασίας, μέσω της μείωσης του μη-μισθολογικού κόστους, την αναδιάρθρωση της αγοράς αγαθών και υπηρεσιών και της προστασίας των εισοδημάτων των νοικοκυριών.
- ✓ Την επέκταση της περιόδου δημοσιονομικής προσαρμογής για την επίτευξη των στόχων κατά δύο χρόνια, προκειμένου να αμβλυθούν οι υφεσιακές πιέσεις, με παράλληλη διατήρηση όμως ενός ικανοποιητικού βηματισμού προσαρμογής. Η νέα προσαρμογή περιλαμβάνει τη βελτίωση του μηχανισμού είσπραξης εσόδων, τη μείωση της δαπάνης στους τομείς που αυτή αυξήθηκε δυσανάλογα στην περίοδο πριν την κρίση, τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού φορολογικού νόμου και τέλος τη

δημιουργία μιας αποτελεσματικής διοίκησης στους τομείς της υγείας και εκπαίδευσης καθώς και στους υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης.

- ✓ Την υιοθέτηση/δημιουργία πολιτικών και κινήτρων που θα αναθερμάνουν άμεσα τη ζήτηση, όπως η αύξηση της απορρόφησης των κοινοτικών κονδυλίων, η πληρωμή των ανεξόφλητων υποχρεώσεων του Δημοσίου και των επιστροφών φόρων προς τον ιδιωτικό τομέα που θα ενισχύσουν τη ρευστότητα, η παροχή δανείων προς τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις μέσω της αξιοποίησης των χρηματοδοτικών εργαλείων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, και τέλος, η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών.
- ✓ Την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στο επιχειρηματικό περιβάλλον μέσω της απλοποίησης των εξαγωγικών διαδικασιών, της άρσης των διοικητικών εμποδίων του σύνθετου φορολογικού νομοθετικού πλαισίου και της ολοκλήρωσης της αναδιάρθρωσης του πλαισίου χορήγησης αδειών.
- ✓ Την ενίσχυση του ασφαλιστικού και κοινωνικού δικτύου προστασίας μέσω της παροχής κεφαλαίων για επαγγελματική εκπαίδευση και της πολιτικής παροχών επιδομάτων ανεργίας.
- ✓ Την επανεκκίνηση του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων και αξιοποίησης της περιουσίας του Δημοσίου που θα διευκολύνει την προσέλκυση νέων επενδύσεων, μεταφέροντας υγιή περιουσιακά στοιχεία στον ιδιωτικό τομέα και βοηθώντας στη μείωση των δανειακών αναγκών της χώρας.

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

Το πρόγραμμα αξιοποίησης της περιουσίας του Δημοσίου και των αποκρατικοποιήσεων αφορά τον προσδιορισμό των περιουσιακών στοιχείων, τη μεταφορά τους στο ΤΑΙΠΕΔ, τη λήψη μέτρων για να ξεπεραστούν τα εμπόδια για την πώλησή τους καθώς και μέτρων για την απρόσκοπτη εκτέλεση του όλου έργου.

Η μεταφορά των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου στον ιδιωτικό τομέα θα αυξήσει την αποδοτικότητα, θα μειώσει τις τιμές και θα αποτελέσει τον καταλύτη για τις αναγκαίες στη χώρα επενδύσεις. Θα καλύψει επίσης τις χρηματοδοτικές ανάγκες του προϋπολογισμού και θα βελτιώσει το γενικό αίσθημα της αγοράς.

Το πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων περιλαμβάνει δημόσιες επιχειρήσεις, παραχωρήσεις δικαιωμάτων στα παίγνια, υποδομές καθώς και τραπεζικές μετοχές που είτε έχει στην κατοχή του το Δημόσιο είτε θα αποκτηθούν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών. Αυτά τα περιουσιακά στοιχεία έχουν εκτιμώμενη αξία 26 δισ. ευρώ.

Επί πλέον, έχουν εξεταστεί 81.000 ακίνητα με εκτιμώμενη αξία 20-28 δισ. ευρώ.

Νέα Μέτρα στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016

7^ο πακέτο μέτρων

- Αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης κατά 2 έτη, από 1-1-2013
- Μείωση στις συντάξεις από 5 έως και 15%, από τα 1.000 ευρώ και άνω
- Μειώσεις στο εφάπαξ έως 83%
- Κατάργηση της καθολικότητας της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας
- Κατάργηση των Δώρων Χριστουγέννων και Πάσχα, όπως και των επιδομάτων αδείας για τους δημοσίους υπαλλήλους και συνταξιούχους
- Μείωση χρόνου προειδοποίησης για απολύσεις σε 4 αντί 6 μήνες
- Περικοπές στα ειδικά μισθολόγια
- Ένταξη στο ενιαίο μισθολόγιο των εργαζομένων στις ΔΕΚΟ
- Εφαρμογή διαθεσιμότητας ενός έτους, με μειωμένο μισθό σε μόνιμους υπαλλήλους του δημοσίου, οι θέσεις των οποίων καταργούνται.
- Κατάργηση των πολυάριθμων οικογενειακών επιδομάτων και αντικατάστασής τους από το ενιαίο επίδομα στήριξης τέκνων.
- Αύξηση φόρου στο υγραέριο κίνησης κατά 23 λεπτά.
- Εισαγωγή έκτακτης εισφοράς στα φωτοβολταϊκά.
- Αντίτιμο 25 ευρώ για εισαγωγή σε νοσοκομείο

Το προγραμματισμένο δημοσιονομικό αποτέλεσμα όλων των μέτρων του ΜΠΔΣ 2013-2016 συνοψίζεται στον ακόλουθο πίνακα.

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ (σε εκ. €)						
		2013	2014	2015	2016	2013-16
α.α.	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ	9.374	4.186	529	155	14.244
1.	Αναδιάρθρωση Δημόσιου Τομέα	385	284	50	0	719
2.	Τοπική Αυτοδιοίκηση	50	160	0	0	210
3.	Μισθολόγιο	1.174	204	75	44	1.497
4.	Συντάξεις	4.680	563	140	92	5.475
5.	Προνοιακά Επιδόματα	210	71	12	12	307
6.	Υγειονομική Περίθαλψη	455	620	38	0	1.113
7.	Υπουργείο Άμυνας	303	100	4	0	406
8.	Εκπαίδευση	86	37	10	0	133
9.	ΔΕΚΟ	249	123	97	26	495
10.	Αλλαγές στο φορολογικό σύστημα	1.782	2.024	103	-19	3.890

Αξίζει να παρατηρήσουμε ότι:

Πρώτον το πρόγραμμα είναι υπερβολικά εμπροσθοβαρές, πράγμα που καθιστά την προοπτική επιτυχίας του αμφίβολη. Θα ήταν ορθότερο να είναι πιο ισορροπημένο και

Δεύτερον το μεγαλύτερο μέρος της περιστολής των δαπανών του δημοσίου γίνεται από τη μείωση των συντάξεων.

4.4 ΥΠΑΡΚΤΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΚΡΙΣΗ

Τα τελευταία τρία χρόνια έγιναν προσπάθειες από τρία διαφορετικά κυβερνητικά σχήματα, να αντιμετωπιστεί η κρίση κυρίως μέσω εφαρμογής των οδηγιών και εντολών των δανειστών.

Η όλη προσπάθεια εστιάστηκε στο να πετύχει με γρήγορους ρυθμούς πρώτον τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος, με απανωτές μειώσεις σε μισθούς, συντάξεις, επιδόματα και αυξήσεις σε φορολογικούς συντελεστές, επιβολή νέων φόρων και λοιπών μέτρων μείωσης του λειτουργικού κόστους στο δημόσιο και δεύτερον τη μείωση του κόστους εργασίας στον ιδιωτικό τομέα προς ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας.

Παρά τα αλληπάλληλα πακέτα μέτρων ακόμη δεν έχουν επιτευχθεί πλεονάσματα ούτε καν σε πρωτογενές επίπεδο, ενώ η συσταλτική δημοσιονομική πολιτική επέφερε δραματική πτώση στη ζήτηση με συνέπεια την παρατηρούμενη βαθιά ύφεση, καθώς το μεγαλύτερο μέρος του ΑΕΠ της Ελλάδας αποτελείται από ιδιωτική κατά βάση αλλά και από δημόσια κατανάλωση.

Το αποτέλεσμα είναι ότι, η χώρα εξακολουθεί να βρίσκεται σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης και ελλοχεύουν σοβαροί κίνδυνοι για το μέλλον της χώρας. Εμείς παραθέτουμε σε αυτό το σημείο μερικούς κινδύνους που θεωρούμε υπαρκτούς.

♦ Δυσκολίες εφαρμογής του προγράμματος

Είναι γεγονός ότι οι απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις ερμηνεύονται από το λαό ως θυσίες καθώς είχε συνηθίσει ο κόσμος σε μία επίπλαστη κατάσταση ευημερίας και ευφορίας. Αρκετά συχνά έχουμε απεργίες, στάσεις εργασίας, πορείες διαμαρτυρίας, ακόμα και ακραίες πράξεις βίας οι οποίες φέρνουν σημαντικές καθυστερήσεις στην υλοποίηση των απαιτούμενων μέτρων.

Οι αντιδράσεις είναι αναπόφευκτες αλλά θα πρέπει να κατευνάζονται μέχρις ότου φανούν τα πρώτα θετικά αποτελέσματα των μεταρρυθμίσεων και η χώρα αρχίσει την αναπτυξιακή της πορεία.

Όσο μεγάλη κι αν είναι η δημοσιονομική προσπάθεια, η ύπαρξη υψηλού βαθμού αβεβαιότητας και η χαμηλή εμπιστοσύνη, σε συνδυασμό με ένα εύθραυστο χρηματοοικονομικό σύστημα, έχει σαν αποτέλεσμα πολύ μικρή ανάπτυξη ή βαθύτερη ύφεση.

Ακόμα, μια περαιτέρω επιδείνωση της κρίσης στην ευρωζώνη, εξαιτίας της έλλειψης αποφασιστικότητας ή καθυστερημένης προσέγγισης, με δυναμικό τρόπο, της κρίσης χρέους, θα έστειλε λανθασμένα μηνύματα σχετικά με τη δέσμευση για ισχυρότερη ενοποίηση και αναδιάρθρωση της ευρωζώνης, και θα δημιουργούσε το περιβάλλον για σοβαρούς κινδύνους στις χώρες του νότου ως προς πιθανές κοινωνικές αναταραχές ή την προθυμία να ανεχθούν παρατεταμένη δημοσιονομική εξυγίανση.

Ταυτόχρονα, το ΜΠΔΣ 2013-2016 έχει βασιστεί σε συγκεκριμένες υποθέσεις και παραδοχές οι οποίες σε περίπτωση που αποδειχθούν υπερβολικά αισιόδοξες δεν θα έχουμε τα αναμενόμενα αποτελέσματα από την εφαρμογή του.

Η εξέλιξη του χρέους εξαρτάται και από την εκτέλεση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων, που αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του ΜΠΔΣ 2013-2016. Παρά την ισχυρή δέσμευση της Κυβέρνησης για την έγκαιρη και αυστηρή εκτέλεση του προγράμματος, οι συνθήκες της παγκόσμιας αγοράς μπορεί να αποτελέσουν αιτία καθυστέρησης στην εκτέλεση του Προγράμματος.

Τέλος αξίζει να σημειώσουμε το σοβαρό κίνδυνο λειτουργικής αποσταθεροποίησης του κράτους, οι υπηρεσίες του οποίου καλούνται ουσιαστικά για πρώτη φορά να εργαστούν με στόχους και αυστηρά χρονοδιαγράμματα προκειμένου να πετύχουν συγκεκριμένα αποτελέσματα που απαιτούν αυξημένη διοικητική και τεχνολογική επάρκεια.

♦ Χρεοκοπία – Έξοδος από το ευρώ

Σε περίπτωση που το πρόγραμμα αποτύχει λόγω των άνω δυσκολιών, το ενδεχόμενο χρεοκοπίας επανέρχεται με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Η πολυσυζητημένη εναλλακτική πολιτική στρατηγική καταγγελίας του μνημονίου μπορεί να έχει ως συνέπεια οι εταίροι να σταματήσουν να μας στηρίζουν οικονομικά, γεγονός που θα οδηγούσε την ελληνική οικονομία σε βαθύτερη ύφεση, με μεγαλύτερη ανεργία, κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος και σχεδόν βέβαιη εγκατάλειψη του ευρώ, με ταυτόχρονη ανυπολόγιστη ζημιά στην διεθνή αξιοπιστία της χώρας για τις δεκαετίες που θα ακολουθήσουν.

Η μετάβαση στο νέο νόμισμα θα σημαίνει την έναρξη μιας νέας ταραχώδους περιόδου καθώς το νόμισμα αυτό θα υποτιμηθεί ισχυρά ενώ παράλληλα οι καταθέσεις θα μετατραπούν υποχρεωτικά στο νόμισμα αυτό. Πολύ μεγάλες απώλειες περιμένουν όσους έχουν αποταμιεύσεις ή ακίνητη περιουσία. Οι μισθοί και οι συντάξεις θα είναι πολύ χαμηλοί σε πραγματικούς όρους, ενώ αναμένεται σημαντικός πληθωρισμός. Τα εισαγόμενα προϊόντα θα είναι πολύ ακριβότερα.

Καθώς το βάρος του χρέους της Ελλάδας θα γίνει πολύ μεγαλύτερο, η Ελλάδα θα αναγκαστεί να χρεοκοπήσει άτακτα, με σημαντικές συνέπειες για την δανειοληπτική της ικανότητα για δεκαετίες. Οι ελληνικές επιχειρήσεις θα έχουν παρόμοιες δυσκολίες εξυπηρέτησης εξωτερικού χρέους και πρόσβασης σε πρώτες ύλες και πολλές θα χρεοκοπήσουν. Η αγορά προϊόντων από το εξωτερικό (όπως φάρμακα και καύσιμα) θα γίνει δύσκολη έως και αδύνατη χωρίς προπληρωμή καθώς οποιαδήποτε ελληνική εταιρεία θα θεωρείται εκ των πραγμάτων αφερέγγυα. Η δε προπληρωμή θα είναι σχεδόν αδύνατη μετά την κατάρρευση του δανεισμού από τις τράπεζες. Οι εξαγωγές θα μειωθούν και λόγω των προβλημάτων των ελληνικών τραπεζών και επιχειρήσεων και λόγω της συναλλαγματικής αβεβαιότητας.

Η γενική συνέπεια θα είναι μια μεγάλη αύξηση της ανεργίας, περαιτέρω μείωση των εισοδημάτων και έλλειψη βασικών προϊόντων. Είναι ασαφές πώς η όποια πολιτική δύναμη βρίσκεται στην εξουσία θα μπορεί να χειρισθεί τις ακραίες πολιτικά και εθνικιστικές φωνές, που αναμένεται να ενισχυθούν.

Θα έχουμε χαμηλούς μισθούς με ελάχιστη αγοραστική δύναμη για εισαγόμενα και θα πουλάμε τα προϊόντα μας φθηνά ώστε να βρίσκονται αγοραστής. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα προτιμήσει να μην βοηθήσει την Ελλάδα, ώστε ο ίδιος δρόμος να μην αποτελεί επιλογή για άλλες χώρες της ευρωζώνης. Θα υπάρξουν μόνο μικρές ομάδες του πληθυσμού που θα ενισχυθούν, όπως όσοι είχαν συσσωρεύσει χρέη προς το δημόσιο, όσοι απολαμβάνουν μονοπωλιακά προνόμια στις αγορές και επωφελούνται από εμπόδια εισόδου, και όσοι έχουν μεταφέρει την περιουσία τους στο εξωτερικό.

♦ **Αρνητικός πληθωρισμός (debt inflation)**

Ως debt deflation ορίζεται η κατάσταση στην οποία μειώνεται η αξία της εμπράγματης εξασφάλισης ενός δανείου. Τότε η εξασφάλιση δεν επαρκεί για το μέγεθος του δανείου και αυτό δημιουργεί την ανάγκη αναδιάρθρωσης ή ακόμα και κουρέματος του δανείου. Εάν πάρει διαστάσεις το φαινόμενο οδηγεί σε πτωχεύσεις τραπεζών με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Μία μεγάλη πτώση της ζήτησης, ωθεί τους παραγωγούς να μειώσουν τις τιμές προκειμένου να αυξήσουν τις πωλήσεις. Αυτό οδηγεί σε ύφεση βαθύτερη και μακροβιότερη από τις υφέσεις των τυπικών οικονομικών κύκλων, με μεγαλύτερες μακροχρόνιες επιπτώσεις στην οικονομία.

Σε συνδυασμό με την αναποτελεσματικότητα της οικονομικής πολιτικής, καθώς τα επιτόκια δεν μπορούν να γίνουν αρνητικά, έχουμε να αντιμετωπίσουμε μία πολύ δύσκολη κατάσταση.

Δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος πτώσης της ζήτησεως και των τιμών που οδηγούν σε πτώση των κερδών των επιχειρήσεων οι οποίες λόγω της ακαμψίας των μισθών έρχονται αντιμέτωπες με την πτώχευση. Αυξάνεται η ανεργία και έχουμε πτωχεύσεις νοικοκυριών. Τα πραγματικά επιτόκια και το χρέος αυξάνονται και σε συνδυασμό με τις προδοκίες περεταίρω πτώσης των τιμών, έχουμε πτώση των επενδύσεων και της κατανάλωσης, πτώση της αξίας των εξασφαλίσεων των δανείων και πτωχεύσεις τραπεζών και περεταίρω χειροτέρευση των προσδοκιών για την οικονομία και νέα πτώση της ζήτησης.

Σε αυτήν την περίπτωση δεν υπάρχει εύκολη λύση ούτε από τη νομισματική πολιτική αλλά ούτε από τη δημοσιονομική καθώς θα απαιτηθεί πολύ μεγάλη αύξηση των δημοσίων δαπανών που να αντισταθμίζει τη μείωση της κατανάλωσης και των επενδύσεων, ενώ η αύξηση του ελλείμματος του προϋπολογισμού και του κυβερνητικού χρέους περιορίζει τα περιθώρια αυτής της πολιτικής.

Εδώ θα πρέπει να τονίσουμε ότι υπάρχει έντονος φόβος για μία πιθανή καταστροφική κρίση στα ακίνητα. Αυτή τη στιγμή η αγορά έχει ουσιαστικά σταματήσει να κινείται. Ταυτόχρονα δεν προχωρούν οι τράπεζες μαζικά σε πληστηριασμούς σε υποθηκευμένα ακίνητα που αντιστοιχούν σε δάνεια με μεγάλες καθυστερήσεις, τηρώντας στάση αναμονής. Εάν συνεχιστεί έτσι η κατάσταση, αργά ή γρήγορα θα ξεκινήσουν οι πληστηριασμοί. Γενικά τα νοικοκυριά υπό την πίεση της ανεργίας και των αυξημένων απαιτήσεων σε φόρους ίσως αναγκαστούν να προβούν σε πωλήσεις ακινήτων.

Εάν δημιουργηθεί τέτοιο ρεύμα, με άμεση επίδραση στις τιμές των ακινήτων τότε σύντομα οι εμπράγματα εξασφαλίσεις των δανείων δεν θα επαρκούν για τα στεγαστικά που έχουν χορηγηθεί με αποτέλεσμα οι τράπεζες να παρουσιάσουν νέες ζημιές και να ξεκινήσει ένας νέος φαύλος κύκλος για την οικονομία της χώρας.

Γίνεται προφανές ότι από τη μία θα έχουμε τις αποκρατικοποιήσεις που ήδη σπεύδει η χώρα να δρομολογήσει, από την άλλη μαζικές πωλήσεις ακινήτων στους έχοντες ρευστότητα, οπότε γίνεται δυστυχώς ένα ξεπούλημα της χώρας σε τιμή ευκαιρίας. Εάν συνυπολογίσουμε πιθανή παραχώρηση δικαιωμάτων εκμετάλλευσης πόρων όπως φυσικό αέριο, πετρέλαιο κλπ λόγω τεχνολογικής ανικανότητας της χώρας αλλά και του έκτακτου χαρακτήρα της κατάστασης, τότε συνειδητοποιούμε το μέγεθος του κινδύνου.

♦ **Η νέα γενιά εγκαταλείπει τη χώρα - Κοινωνική αποδιάρθρωση**

Η κρίση στην Ελλάδα έχει ιδιαίτερο αντίκτυπο στη νεολαία. Η ανεργία των νέων ανθρώπων ξεπερνάει τα επίπεδα του 50%. Οι μισθοί έχουν χαμηλώσει ενώ το γενικό επίπεδο τιμών παραμένει σε υψηλά επίπεδα καθιστώντας την επιβίωση για νέους και νιόπαντρα ζευγάρια εξαιρετικά δύσκολη. Ταυτόχρονα, ενώ υπάρχει έντονη η δυσανασχέτιση με το υφιστάμενο πολιτικό σκηνικό, δεν έχει οργανωθεί η νεολαία με τέτοιο τρόπο ώστε να αποκτήσει πολιτική φωνή.

Παρατηρούμε με θλίψη να δημιουργείται ένα μεταναστευτικό κύμα προς το εξωτερικό αναζητώντας ένα καλύτερο αύριο. Εάν όμως φύγουν οι ταλαντούχοι νέοι, δηλαδή αυτοί που δίνουν ελπίδα στη χώρα για ανάπτυξη, αναρρωτιόμαστε ποίος τελικά θα βοηθήσει.

Ταυτόχρονα αξίζει να προστεθεί ότι στην Ελλάδα το σύνολο των απομάχων της εργασίας, που πέτυχαν κατά καιρούς ποικίλα συνταξιοδοτικά και ασφαλιστικά προνόμια, συνεχώς αυξάνεται με συνέπεια προφανή κοινωνική γήρανση και το παραγωγικό δυναμικό της χώρας σταδιακά απομειώνεται, λόγω υπογεννητικότητας και μετανάστευσης των νέων ανθρώπων, με αποτέλεσμα να γίνεται δυσχερής έως αδύνατη η υποστήριξη της λειτουργίας ενός σύγχρονου κοινωνικού κράτους.

4.5 ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Καθώς βλέπουμε ότι συνεχίζουν να υπάρχουν σοβαροί κίνδυνοι για τη χώρα είναι φυσικό να προκαλούνται συναισθήματα απογοήτευσης και φόβου για το τι μέλλει γενέσθαι. Όμως δεν πρέπει να χάνεται η αισιοδοξία καθώς με την εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου πλάνου με στόχευση στην ανάπτυξη, είναι βέβαιο ότι η χώρα θα βγει από την κρίση και θα χαράξει πορεία που θα αποτελέσει παράδειγμα στο μέλλον και για άλλες χώρες.

Σε αυτό το σημείο παραθέτουμε τις κυριότερες ευκαιρίες που έχουν δημιουργηθεί από την τρέχουσα κατάσταση, αλλά και τις προοπτικές ανάπτυξης για την Ελλάδα.

♦ **Αναδιοργάνωση του κράτους**

Η εφαρμογή των απαιτήσεων του μνημονίου, αλλά και άλλες προσαρμογές που είναι αναγκαίες στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού της διοίκησης της Ελλάδας, θα αποτελέσουν μια αφετηρία στην προσπάθεια ανδιοργάνωσης του κράτους και σύγκλισης στα πρότυπα της Ευρώπης και της Αμερικής.

Δεν είναι δυνατό στον 21 ο αιώνα, μία χώρα όπως η Ελλάδα να έχει ένα κράτος λαβύρινθο όπου κανείς δε γνωρίζει πόσοι εργάζονται, αν εργάζονται και τι αρμοδιότητες έχει ο καθένας. Δεν επιτρέπεται πλέον να υπάρχουν γραφειοκρατικές καθυστερήσεις που βάζουν εμπόδια στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας.

Δίδεται η ευκαιρία αφενός μεν να μειωθεί το κόστος στο δημόσιο, αφετέρου δε να βελτιωθεί η παραγωγικότητα των δημοσίων υπαλλήλων και να αναβαθμιστεί η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στους πολίτες αυτού του κράτους.

♦ **Αύξηση επενδύσεων**

Με τα μέτρα που θα ληφθούν και τα κίνητρα που θα δοθούν, αναμένεται αύξηση των επενδύσεων στη χώρα. Καθώς οι αξίες σε όλους τους τομείς έχουν υποτιμηθεί και καθώς θα δημιουργηθεί ευνοϊκό περιβάλλον για επενδύσεις, αναμένεται να εισρεύσουν αναγκαία επενδυτικά κεφάλαια στη χώρα. Έτσι θα αυξηθεί η απασχόληση και η ανάπτυξη του ΑΕΠ.

Τις περασμένες δεκαετίες οι επενδύσεις στην Ελλάδα ήταν επιδοτούμενες με αποτέλεσμα δημιουργίας σχέσεων διαπλοκής και διαφθοράς. Επίσης πολλές επενδύσεις από το εξωτερικό ήταν απλές εξαγορές Ελληνικών παραγωγικών μονάδων και χρηματιστηριακών αξιών.

Αποτελεί ευκαιρία και πρόκληση για την ηγεσία της χώρας στα προσεχή χρόνια να γίνει δημιουργικός συνδυασμός του προγράμματος αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας και ουσιαστικών παραγωγικών επενδύσεων με κεφάλαια των επενδυτών και όχι των φορολογουμένων.

Ο στόχος δημιουργίας θέσεων παραγωγικής εργασίας πρέπει να ενυπάρχει σε κάθε μικρό ή μεγάλο επενδυτικό σχέδιο.

♦ **Σταθεροποίηση τραπεζικού συστήματος – Αύξηση ρευστότητας στην πραγματική οικονομία**

Ήδη έχουν ξεκινήσει οι πρώτες συμφωνίες για συγχωνεύσεις στον τραπεζικό κλάδο. Θα δημιουργηθούν οικονομίες κλίμακας και οικονομίες φάσματος οι οποίες θα φέρουν σύντομα την επιθυμητή κερδοφορία.

Θα δημιουργηθούν τραπεζικά ιδρύματα με μεγαλύτερο κύρος, σταθερότερες βάσεις, μεγαλύτερη ασφάλεια και θα έχουν επομένως καλύτερη διαπραγματευτική δύναμη στις αγορές. Η δημιουργία κλίματος επιστροφής των καταθέσεων στην Ελλάδα θα τονώσει την ρευστότητα στο τραπεζικό σύστημα και κατά συνέπεια στην πραγματική οικονομία.

Επιπλέον, η σχεδιαζόμενη και αναμενόμενη παροχή ρευστότητας στην πραγματική οικονομία και ειδικά στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, μέσω της πληρωμής των ανεξόφλητων υποχρεώσεων του Δημοσίου προς τρίτους και της επανέναρξης χορήγησης δανείων από τις τράπεζες μετά την ανακεφαλαιοποίησή τους, αναμένεται να έχει ένα θετικό αποτέλεσμα στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, στην παραγωγή και στη δημιουργία θέσεων εργασίας.

♦ **Νέα κοινωνική και πολιτική κουλτούρα**

Μία από τις σημαντικότερες ευκαιρίες της τρέχουσας κατάστασης είναι η αλλαγή στη νοοτροπία και την κουλτούρα των πολιτών και των πολιτικών αυτής της χώρας.

Είναι καιρός πια να σταματήσουν να δημιουργούνται κομματικοί στρατοί με σκοπό την εξασφάλιση μιας θέσης στο δημόσιο. Οι νέοι θα αναγκαστούν από μικρή ηλικία να σκέφτονται πλέον το πως θα γίνουν παραγωγικοί και πώς θα αξιοποιήσουν τις δυνατότητες τους προς όφελος της κοινωνίας και του τόπου τους.

Το ξεκαθάρισμα στο δημόσιο, η τήρηση των νόμων, η πειθαρχία και η αποφυγή του υπερκαταναλωτισμού, είναι μερικές από τις αλλαγές που θα επιφέρουν την εξυγίανση του συνολικού κοινωνικού και πολιτικού συστήματος στην Ελλάδα.

Κεφάλαιο 5^ο

ΠΥΛΩΝΕΣ ΤΗΣ «ΝΕΑΣ» ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό περιγράφουμε τα βασικά στοιχεία της «νέας» ανάπτυξης γενικά και επιχειρούμε να προσδιορίσουμε τους τομείς στους οποίους αναμένουμε τη νέα αναπτυξιακή δυναμική και τα κοινωνικο-οικονομικά πεδία στα οποία θα πρέπει να δοθεί αυξημένη προτεραιότητα.

5.1 Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Στο εισαγωγικό κεφάλαιο δώσαμε ένα συνοπτικό ορισμό για την έννοια της οικονομικής ανάπτυξης ως μία διαρκής αύξηση του ΑΕΠ μίας χώρας και του βιοτικού επιπέδου της.

Στα πλαίσια της θεωρίας των οικονομικών κύκλων, καθώς μία οικονομία βρίσκεται σε ύφεση μπορεί να δημιουργηθούν οι συνθήκες για ανάκαμψη είτε από τη μεριά της προσφοράς είτε από την πλευρά της ζήτησης.

Από την πλευρά της προσφοράς μπορεί να έχουμε μία νέα τεχνολογική εξέλιξη, όπως έγινε τη δεκαετία του 90 στον κλάδο της πληροφορικής και αργότερα στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών. Από την πλευρά της ζήτησης μπορεί να έχουμε αύξηση στις επενδύσεις με μείωση των επιτοκίων και επεκτατική δημοσιονομική πολιτική.

Το χρηματοοικονομικό και το τραπεζικό σύστημα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο καθώς τα επιτόκια δανεισμού και η πορεία των χρηματηστηρίων επηρεάζουν την κατανάλωση, τις επενδύσεις και τη γενική οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας.

Τη φάση της ανάκαμψης διαδέχεται η διάχυση της αναπτύξεως σταδιακά σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Δημιουργείται ένα ανατροφοδοτούμενο σύστημα όπου η ανάπτυξη μεταδίδεται από κλάδο σε κλάδο αλυσιδωτά ανεβάζοντας το οικονομικό και το βιοτικό επίπεδο της χώρας.

Τι γίνεται όμως σε περιόδους βαθιάς ύφεσης και γενικευμένης δημοσιονομικής και χρηματοοικονομικής κρίσης στην πραγματική οικονομία, όπως συμβαίνει σήμερα στην Ελλάδα; Πρέπει να δώσουμε μια απάντηση σε αυτό το ερώτημα και να προσδιορίσουμε τους «πυλώνες» στους οποίους στηρίζεται στρατηγικά η αναπτυξιακή πολιτική «εν ώρα κρίσης» και μετά να διατυπώσουμε συγκεκριμένες προτάσεις που θα δείχνουν το δρόμο προς μια δυναμική αναπτυξιακή πορεία.

Η απάντηση μας σε αυτό το ερώτημα δεν μπορεί να είναι στενά οικονομική, χωρίς να λαμβάνει υπόψη σημαντικές κοινωνικές και πολιτικές παραμέτρους. Η άποψη μας είναι ότι η αναπτυξιακή στρατηγική πρέπει κατ' αρχή να επιδιώκει σταθερά τους ακόλουθους πέντε μεγάλους στόχους:

Πρώτον θα πρέπει να επιτευχθεί **δημοσιονομική σταθερότητα**, με αναμορφωμένο μικρότερο κράτος, πλεονασματική δημοσιονομική διαχείριση, όπου το πλεόνασμα θα διατίθεται εν μέρει για την εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους και εν μέρει για συγκεκριμένες και μελετημένες αναπτυξιακές πρωτοβουλίες.

Δεύτερον να πραγματοποιηθεί **αναδιάρθρωση του δημοσίου χρέους**, σε βαθμό που να είναι δυνατή η εξυπηρέτηση του, χωρίς να μετατρέπει την ελληνική κοινωνία σε σκλάβους ή να δίνει περιθώρια στους δανειστές κατάσχεσης του δημόσιου και ιδιωτικού πλούτου της Ελλάδας.

Τρίτον θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα **σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο**, νέο σύνταγμα, δίκαιοι νόμοι, απλοποιημένες διαδικασίες και γενικά το νομικό πλαίσιο για ένα κράτος μικρό, αποτελεσματικό, παραγωγικό και κοινωνικά υπεύθυνο. Ένα κράτος που όλοι το περιγράφουν για πάρα πολλά χρόνια, αλλά το εδραιωμένο πολιτικό σύστημα δεν έχει αποφασίσει ακόμα να το αλλάξει.

Τέταρτον θα πρέπει να επιχειρηθεί ταχεία **αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας**, όχι εκποίηση προς αποπληρωμή του συνεχώς διογκούμενου δημόσιου χρέους, αλλά χρησιμοποίηση για τη στήριξη της εθνικής αναπτυξιακής προσπάθειας και

Πέμπτον θα πρέπει άμεσα να **ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα** της ελληνικής οικονομίας, με προώθηση της παραγωγικότητας, της καινοτομίας, της ποιότητας, της εξωστρέφειας και της συνέπειας των επιχειρήσεων προς την εσωτερική και προς τη διεθνή πελατεία τους.

Πέραν των ανωτέρω στρατηγικών εθνικών επιλογών πρέπει να ενισχύονται με κάθε τρόπο και οι βασικοί συντελεστές της οικονομικής ανάπτυξης, που είναι το επιχειρηματικό κεφάλαιο, οι δεξιότητες του εργατικού δυναμικού, η οργανωτική και διοικητική τεχνογνωσία των στελεχών της διοικητικής και πολιτικής πυραμίδας και ο ηθικός κώδικας της κοινωνικής και πολιτικής ζωής.

5.2 ΠΕΡΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ και ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

Στην εισαγωγή της εργασίας μας δώσαμε μια πρώτη περιγραφή για την ανταγωνιστικότητα. Η ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας αυτή τη στιγμή είναι η δεύτερη χαμηλότερη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η κυβέρνηση θα πρέπει να δημιουργήσει το κατάλληλο πλαίσιο που προάγει την άμιλλα, τον ανταγωνισμό, τις επενδύσεις, την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία.

Οι μαζικές οριζόντιες μειώσεις μισθών, εκ πρώτης όψεως φαίνονται να προωθούν την ανταγωνιστικότητα, μέσω της μείωσης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, όμως μπορεί να έχουν και το αντίθετο αποτέλεσμα.

Οι κυβερνήσεις έχουν προχωρήσει την εισοδηματική μείωση πολύ περισσότερο από όσο θα έπρεπε, ως άλλοθι για τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που καθυστερούν, υποσκάπτοντας έτσι την ανταγωνιστικότητα και τη δυνατότητα μείωσης του χρέους μέσω μιας βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης.

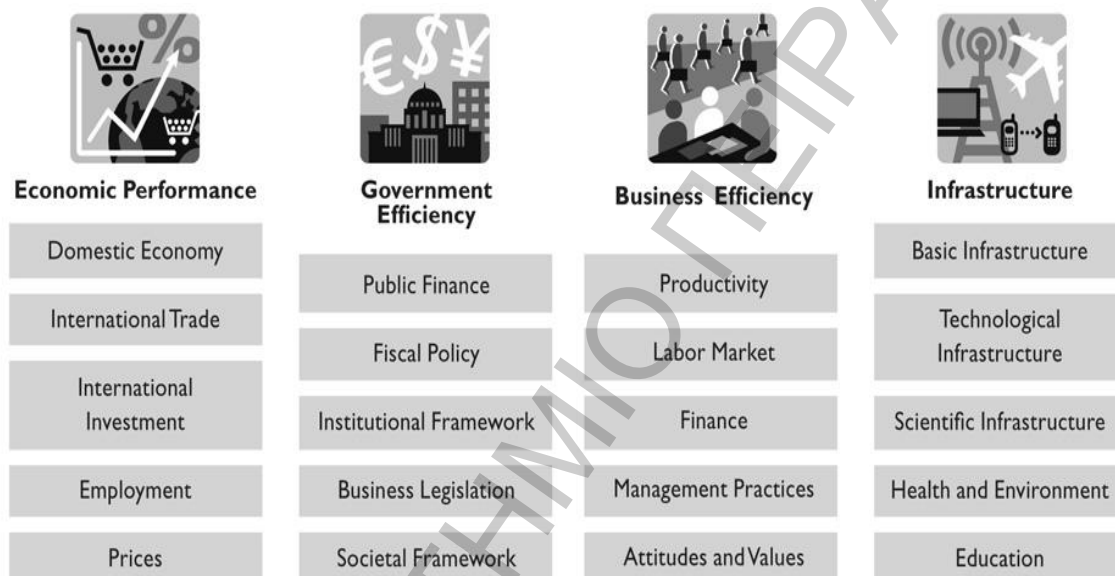
Οριζόντιες μειώσεις μισθών οδηγούν σε μείωση της αναμενόμενης παραγωγικότητας, καθώς τα καλύτερα στελέχη φεύγουν στο εξωτερικό, αποθαρρύνεται η παραγωγική δημιουργικότητα των υπολοίπων και δυσχεραίνεται η προσέλκυση αξιόλογων νέων.

Η Ελλάδα βρίσκεται στην 78^η θέση ως προς τον αναθεωρημένο δείκτη της Παγκόσμιας Τράπεζας «ευκολίας στη λειτουργία επιχειρήσεων», στην 146^η για ίδρυση επιχειρήσεων, στην 117^η για προστασία επενδυτών και στην 94^η στην κατάταξη θεωρούμενης διαφθοράς.

Όσον αφορά την αγορά εργασίας απαιτείται να αλλάξουν οι ρυθμίσεις που δυσχεραίνουν τις απολύσεις εργαζομένων από τις επιχειρήσεις και το δημόσιο τομέα. Έτσι η Ελλάδα θα προσελκύσει περισσότερες επενδύσεις και καλά αμοιβόμενες θέσεις εργασίας. Η κινητικότητα των εργαζομένων μεταξύ επιχειρήσεων και βιομηχανικών τομέων στην Ελλάδα είναι η χαμηλότερη στον ΟΟΣΑ.

Το διεθνές ινστιτούτο IMD (International Institute for Management Development) , που εδρεύει στη Λωζάνη της Ελβετίας, εκδίδει κάθε χρόνο την Επετηρίδα Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας, με στόχο την αποτίμηση της συνολικής για κάθε χώρα ανταγωνιστικότητας.

Σύμφωνα με τη μεθοδολογία του ινστιτούτου, υπάρχουν τέσσερις δείκτες ανταγωνιστικότητας που συντελούν ισόποσα στη δημιουργία του συνολικού παγκοσμίου δείκτη ανταγωνιστικότητας. Η Ελλάδα για το 2012 βρίσκεται στην προτελευταία θέση της κατάταξης μεταξύ 59 χωρών.

Η έννοια της ανταγωνιστικότητας σύμφωνα με την συγκεκριμένη προσέγγιση αναλύεται σε τέσσερις ενότητες οι οποίες περιλαμβάνουν σειρά συστημικών παραμέτρων.

♦ **Οικονομική Απόδοση** (*Economic Performance*)

Καταρχήν πρέπει να προσέξουμε τι συμβαίνει στην εγχώρια οικονομική δραστηριότητα. Βασική προϋπόθεση πρώτου γίνουμε εξωστρεφείς είναι να βελτιωθούμε εντός συνόρων. Έπειτα πρέπει η χώρα να εξαντλήσει τα περιθώρια της για εξαγωγές των παραγόμενων αγαθών και υπηρεσιών.

Μιλώντας για διεθνές εμπόριο πρέπει να διευρύνουμε τους «κύκλους» και συγκεκριμένα να στοχεύσουμε εκτός από τις γειτονικές χώρες, στις αναδυόμενες – αναπτυσσόμενες χώρες όπως Κίνα, Ρωσία, Βραζιλία αλλά και σε παραδοσιακούς οικονομικούς κολωσσούς όπως οι ΗΠΑ. Πρέπει να εξετάσουμε τη δυνατότητα πρόσβασης σε αυτές τις χώρες, να εκμεταλλευτούμε τις δυνατότητες που μας παρέχει το διαδίκτυο για διαφήμιση και ανάπτυξη ηλεκτρονικού εμπορίου και να

προσελκύσουμε τουρίστες δίνοντας καλύτερες τιμές στα αεροπορικά εισιτήρια και στα ξενοδοχεία.

Καθώς δημιουργείται στη συνείδηση των καταναλωτών της Ελλάδας το όφελος που προκύπτει από την προτίμηση προϊόντων Ελληνικής προέλευσης, θα βελτιώνεται σταδιακά το εμπορικό ισοζύγιο.

Είναι απολύτως απαραίτητο να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον ελκυστικό για επενδύσεις. Οι επενδύσεις μπορεί να προέρχονται είτε από ιδιώτες είτε από το κράτος είτε από το εξωτερικό. Όπως θα δούμε και παρακάτω, είναι επιτακτική ανάγκη για άρση των εμποδίων εισόδου σε κάποια επαγγέλματα και κλάδους.

Είναι αυτονόητο ότι πρέπει να απλοποιηθούν οι διαδικασίες αδειοδότησης των νέων επιχειρήσεων καθώς επίσης να δοθούν και φορολογικά κίνητρα και επιδοτήσεις για νέες επιχειρήσεις και ιδίως σε όσες εισάγουν νέες τεχνολογίες και καινοτομικά προϊόντα. Να τονιστεί η ανάγκη ελέγχου της πορείας εργασιών των νέων επιχειρήσεων ώστε να μην επαναληφθούν φαινόμενα κατάχρησης επιδοτήσεων και σπατάλης πόρων.

Επόμενο βήμα θα είναι η αύξηση της απασχόλησης. Η μείωση της ανεργίας θα δώσει με τη σειρά της ώθηση στην κατανάλωση. Το κράτος με τη σειρά του θα εισπράττει περισσότερους φόρους εισοδήματος και φόρους προστιθέμενης αξίας.

Τέλος, οι τιμές των προϊόντων θα πρέπει να είναι ανταγωνιστικές. Για να γίνει αυτό θέλουμε αξιοποίηση οικονομιών κλίμακας και φάσματος, εξορθολογισμό του κόστους και των φορολογικών επιβαρύνσεων και πάταξη της κερδοσκοπίας.

♦ **Αποτελεσματικότητα Δημοσίου Τομέα και Κυβέρνησης (Government Efficiency)**

Καταρχήν πρέπει να εξυγιανθούν τα οικονομικά του Δημοσίου. Θα πρέπει να γίνει μια εθνικού τύπου διαπραγματεύση για ένα νέο κούρεμα του δημοσίου χρέους, συμπεριλαμβάνοντας τα μέρη των κρατών της ΕΖ και της ΕΚΤ.

Πρέπει να μειωθεί ο όγκος του δημοσίου και να εφαρμοστεί ένα αποτελεσματικό σύστημα μέτρησης της παραγωγικότητας, με σκοπό τη δίκαιη κατανομή των αμοιβών και αναβάθμιση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών.

Το έλλειμμα πρέπει άμεσα να μετατραπεί σε πλεόνασμα, ώστε να μπορεί πλέον να γίνεται σταδιακά η αποπληρωμή του χρέους.

Το κράτος έχει την κύρια ευθύνη να ελέγξει την παραοικονομία η οποία καλπάζει και επιτρέπει τεράστιες οικονομικές απώλειες στα δημόσια έσοδα. Σε αυτό θα πρέπει να βοηθήσει όλη η κοινωνία.

♦ **Επιχειρηματική Αποτελεσματικότητα
(Business Efficiency)**

Απαιτείται βελτίωση της παραγωγικότητας, της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας στις επιχειρήσεις. Η αποτελεσματικότητα είναι ο βαθμός στον οποίο η επιχείρηση πετυχαίνει τους στόχους της. Η αποδοτικότητα αφορά κυρίως την εσωτερική λειτουργία της επιχείρησης και εκφράζει τις θυσίες - κόστη που γίνονται για την επίτευξη ενός αποτελέσματος.

Η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας επιτυγχάνεται με την καλύτερη οργάνωση της, με τη βελτίωση του επιπέδου των εργαζομένων και βέβαια με τα κατάλληλα κίνητρα προς τους εργαζομένους. Ισχυρά κίνητρα είναι η καλύτερη αμοιβή, το κλίμα σιγουριάς για την εργασία του, οι καλές συνθήκες εργασίας και ό,τι άλλο ενισχύει την ύπαρξη αξιοκρατικών και συμμετοχικών διαδικασιών, στη βάση της φιλοσοφίας ότι η παραγωγή είναι συλλογική διαδικασία.

Επίσης, αν έχει υψηλή παραγωγικότητα, θα έχει περιθώριο να δαπανήσει χρήματα για την ποιότητα και τη διαφήμιση, ώστε να κάνει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες της περισσότερο ανταγωνιστικά

Παρατηρείται ανεπαρκής εξοικείωση με σύγχρονα υπολογιστικά συστήματα. Πρέπει το συντομότερο δυνατό να υιοθετηθούν σύγχρονες μέθοδοι διοίκησης, περιλαμβανόμενης και της χρήσης πληροφοριακών συστημάτων διοικήσεως. Είναι καιρός να αξιοποιηθούν οι γνώσεις των αποφοίτων των πανεπιστημίων της χώρας. Αυτό βέβαια δεν μπορεί να επιτευχθεί αν δεν έχουμε επιχειρήσεις μεσαίας και μεγάλης κλίμακας.

Η αγορά εργασίας πρέπει να χαρακτηρίζεται από αξιοκρατία και διαφάνεια. Να ανταμοίβονται οι εργαζόμενοι ανάλογα με τις επιδόσεις τους και να τους δίδονται κίνητρα. Οι συλλογικές συμβάσεις εμποδίζουν την ομαλή κινητικότητα και ευελιξία του εργατικού δυναμικού.

Η χρηματοδότηση των επιχειρήσεων χρειάζεται την υποστήριξη του τραπεζικού συστήματος, με φτηνότερα δάνεια – με παρακολούθηση της πορείας των εργασιών και των επενδύσεων και την υποστήριξη του κράτους με επιδοτήσεις. Να αποτραπούν τα φαινόμενα διαφθοράς που παρατηρούμε επί δεκαετίες και να τιμωρούνται παραδειγματικά όσοι καταχράζονται δημόσιο χρήμα.

Η κάθε επιχείρηση πρέπει να λειτουργεί στα πλαίσια ενός συστήματος αξιών, βασικοί άξονες του οποίου πρέπει να είναι η στροφή στην ποιότητα και η κοινωνική ευθύνη.

♦ **Γενική Ανταγωνιστικότητα - Υποδομές
(Infrastructure)**

Στις βασικές υποδομές περιλαμβάνεται το σύστημα μεταφορών της χώρας αλλά και οι παρεχόμενες βασικές υπηρεσίες σε εφορίες, τράπεζες, δέκο, κλπ. Απαιτείται η σύγκλιση προς τα διεθνή πρότυπα.

Πρέπει να εξετάσουμε που υστερούμε σε θέματα τεχνολογίας και να γίνουν οι απαραίτητες επενδύσεις.

Τέλος δεν πρέπει να ξεχνάμε την ανάπτυξη σε όρους περιβάλλοντος, υγείας και παιδείας. Ειδικά το τελευταίο θα δημιουργήσει μία νέα κουλτούρα που θα εγγυάται την αιεφόρο ανάπτυξη της χώρας για πολλές γενιές.

5.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Από το άρθρο του κ. Βασίλη Τακτικού «Κοινωνικό Κεφάλαιο. Μια διαδικασία εκ των κάτω» αντλούμε ενδιαφέρουσες πληροφορίες για μία έννοια που ακούγεται όλο και περισσότερο από τους σύγχρονους οικονομολόγους στην προσπάθεια αναζήτησης των συντελεστών από τους οποίους εξαρτάται η οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας.

Το Κοινωνικό Κεφάλαιο μπορεί να ορισθεί ως συσσώρευση συλλογικής γνώσης, οργανωτικής κουλτούρας, αλληλεγγύης, κοινής εμπιστοσύνης και δημιουργικής θεσμικής λειτουργίας και αναπτύσσει κοινωνικές δεξιότητες. Το κοινωνικό κεφάλαιο συμπληρώνει και υποκαθιστά σε μεγάλο βαθμό το οικονομικό κεφάλαιο στις επενδύσεις, δημιουργώντας εμπιστοσύνη και πιστοληπτική ικανότητα.

Σύμφωνα με τον ορισμό της Παγκόσμιας Τράπεζας, το κοινωνικό κεφάλαιο είναι η συνεκτική «κόλλα» που κρατά δεμένες τις κοινωνίες. Είναι ζήτημα κοινωνικοποίησης, εμπιστοσύνης και συνεργασίας σε τοπικό επίπεδο αλλά και ικανότητα για καινοτόμες πολιτικές επενδύσεων που πηγαίνουν την κοινωνία μπροστά, περιλαμβάνοντας όλο το πλέγμα σχέσεων, θεσμών και κανόνων που διαμορφώνουν την ποιότητα των κοινωνικών αλληλοσυσχετίσεων και ωφελειών και έχει την ίδια βαρύτητα με το οικονομικό, το φυσικό ή το ανθρώπινο κεφάλαιο σε ένα κόσμο με ορθολογική οικονομική θεώρηση.

Παγκόσμιοι οργανισμοί αναγνωρίζουν πλέον τον σημαντικό πολλαπλασιαστικό ρόλο του κοινωνικού κεφαλαίου, του εθελοντισμού και των Οργανώσεων της Κοινωνίας Πολιτών και προσφέρουν κίνητρα για την ανάπτυξή τους. Σύμφωνα με μελέτες το κοινωνικό κεφάλαιο είναι έννοια σύμφυτη με την κοινωνική δομή, διευκολύνει την ατομική δράση και τη νοηματοδοτεί στο κοινωνικό πλαίσιο. Παράλληλα, το κοινωνικό κεφάλαιο απαρτίζεται από επικαλυπτόμενα κοινωνικά

δίκτυα, τα οποία διαθέτουν κοινές αξίες, εμπιστοσύνη και κοινά κριτήρια αποφάσεων.

Σε δίκτυα με υψηλό επίπεδο κοινωνικού κεφαλαίου επικρατεί η αρχή της αμοιβαιότητας και της αλληλεγγύης που συμβάλλει στην ατομική ευημερία, δεδομένου ότι οι συμμετέχοντες έχουν ευχερέστερη πρόσβαση στην πληροφορία ή άλλους πόρους, οι οποίοι αυξάνουν τις ευκαιρίες ατομικής ολοκλήρωσης.

Με αυτή την έννοια υπάρχουν τρεις βασικές παράμετροι οι οποίες μεγιστοποιούν το κοινωνικό κεφαλαίο:

- Η **εμπιστοσύνη**, η οποία οικοδομείται μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα και διασφαλίζει ότι οι υποχρεώσεις και τα καθήκοντα των μελών θα διεκπεραιωθούν ομαλά
- Η **πληροφορία**, η οποία διοχετεύεται μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα και τις κανονιστικές ρυθμίσεις και κυρώσεις που επιβάλλονται στα μέλη των δικτύων, και
- Η **συνεργασία**, την οποία εξασφαλίζουν οι ανθρώπινες κοινότητες

Το Κοινωνικό Κεφάλαιο αυξάνεται, όταν οι άνθρωποι συνεργάζονται σε εθελοντικές οργανώσεις και όταν επικοινωνούν μεταξύ τους, αυτό επιτυγχάνεται με:

- **Εθελοντική συμμετοχή:** σε δίκτυα, ατόμων ή ομάδων, στη βάση της ισότητας των μελών. Το κοινωνικό κεφάλαιο αφορά οριζόντιες σχέσεις μεταξύ των μελών της κοινότητας και της οικογένειας αλλά και κάθετες μεταξύ των κοινοτήτων και των διαφόρων θεσμών και φορέων και κυβερνητικών. Έχει άλλωστε αναπτυχθεί και σχετική θεωρία, γνωστή ως «Θεωρία των Δικτύων».
- **Αμοιβαιότητα:** Τα άτομα παρέχουν υπηρεσίες στους άλλους ή ενεργούν προς όφελος άλλων με προσωπικό κόστος, προσδοκώντας, γενικώς και αορίστως, ότι θα υπάρξει ανταπόδοση σε κάποιο απροσδιόριστο χρόνο στο μέλλον, όταν οι ίδιοι θα το χρειάζονται. Δημιουργείται, δηλαδή, ένας συνδυασμός βραχυπρόθεσμου αλτρουισμού και μακροπρόθεσμου συμφέροντος.
- **Εμπιστοσύνη:** Η εμπιστοσύνη επιτρέπει την ανάληψη ρίσκου, όταν υπάρχει η πεποίθηση ότι οι άλλοι θα αντιδράσουν υποστηρικτικά ή τουλάχιστον δεν θα υπονομεύσουν την πρωτοβουλία. Η εμπιστοσύνη είναι

εξαιρετικά σημαντική ακόμη και στο επίπεδο του κράτους, όπου όσο μεγαλύτερη κοινωνική συναίνεση υπάρχει, τόσο μεγαλύτερη η πρόοδος της χώρας.

- **Κανόνες (νόρμες):** Συνήθως είναι άγραφοι αλλά κατανοητοί κοινωνικοί κανόνες και αρχές που παρέχουν το πλαίσιο για ανεπίσημο κοινωνικό έλεγχο, χωρίς την προσφυγή σε θεσμικές διαδικασίες επιβολής κυρώσεων. Πολλοί υποστηρίζουν, ότι, όπου υπάρχει ισχυρό κοινωνικό κεφάλαιο, εκεί η εγκληματικότητα καθώς και η ανάγκη για αστυνόμευση είναι χαμηλή.
- **Κοινότητα:** Το συνδυασμένο αποτέλεσμα της εμπιστοσύνης, των δικτύων, των κανόνων και της αμοιβαιότητας δημιουργεί μια ισχυρή κοινότητα, ικανή να απομακρύνει τον κίνδυνο οποιουδήποτε επίδοξου οπορτουνιστή που θα επιχειρήσει να εκμεταλλευτεί το κοινωνικό κεφάλαιο της κοινότητας, χωρίς ο ίδιος να έχει προσφέρει.

Όπως έχουμε ήδη αναλύσει, το ανθρώπινο κεφάλαιο αντιπροσωπεύει πολύτιμους πόρους, όπως είναι η γνώση κι οι δεξιότητες που εκπορεύονται από την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την εμπειρία. Μερικά είδη ανθρώπινου κεφαλαίου, όπως η ομαδική εργασία και η ικανότητα επικοινωνίας λειτουργούν υποστηρικτικά προς το κοινωνικό κεφάλαιο. Επομένως επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο συμβάλλουν στην ανάπτυξη και των δύο τύπων κεφαλαίου.

Στην εξέταση του ρόλου του κοινωνικού κεφαλαίου είναι χρήσιμο να λάβουμε υπόψη τους τρεις βασικούς τύπους του κοινωνικού κεφαλαίου, όπως προσδιορίζονται από τους ειδικούς:

- **BONDING:** Οι δεσμοί μεταξύ μελών της οικογένειας, μελών ίδιας ομάδας, ή φίλων (Οι οικείοι).
- **BRIDGING:** Η οριζόντια οργάνωση και συνεργασία, η γεφύρωση των διαφορών και η διάδραση μεταξύ διαφορετικών εθνοτικών ομάδων, ηλικιών, συνεργατών ή και κρατών. (Διαπολιτισμική συνεργασία).
- **LINKING:** Η σύνδεση κι η κάθετη επικοινωνία μεταξύ διαφόρων και διαφορετικών κοινωνικών ή/και πολιτικών επιπέδων (πελατειακές σχέσεις).

Η μεγάλη πρόκληση για την έρευνα και την θεωρία του κοινωνικού κεφαλαίου είναι ο εντοπισμός και η ανάδειξη των όρων και των προϋποθέσεων υπό τους οποίους μπορούν να αξιοποιηθούν οι πραγματικά πολλές θετικές πλευρές του και ταυτόχρονα να περιορισθούν ή να εξαλειφθούν οι αρνητικές που άλλωστε είναι σημαντικά λιγότερες.

5.4 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Σε αυτό το σημείο παραθέτουμε ορισμένα στοιχεία που αφορούν την καινοτομία και παραδείγματα που ενισχύουν την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα μιας επιχείρησης και κατ' επέκταση μιας οικονομίας στο σύνολό της.

- *ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ*

Ως τεχνολογική καινοτομία ορίζεται η εισαγωγή στην αγορά ενός νέου ή σημαντικά βελτιωμένου σε σχέση με τα βασικά του χαρακτηριστικά, τις τεχνικές προδιαγραφές, το ενσωματωμένο λογισμικό ή άλλα μη υλικά συστατικά, προτιθέμενες χρήσεις ή τη φιλικότητα προς τον χρήστη, προϊόντος (υλικού αγαθού ή υπηρεσίας).

Επίσης ως τεχνολογική καινοτομία εννοείται η εισαγωγή στην επιχείρηση μίας νέας ή σημαντικά βελτιωμένης διαδικασίας παραγωγής, μεθόδου παροχής και διανομής ή διαδικασίας υποστήριξης για τα αγαθά ή τις υπηρεσίες. Το αποτέλεσμα (της διαδικασίας) θα πρέπει να είναι σημαντικό σε σχέση με τον όγκο της παραγωγής, την ποιότητα των προϊόντων ή το κόστος παραγωγής και διανομής. Καθαρά οργανωτικές ή διοικητικές μεταβολές δεν περιλαμβάνονται στην τεχνολογική καινοτομία.

Επιπρόσθετα, η τεχνολογική καινοτομία πρέπει να βασίζεται στα αποτελέσματα νέων τεχνολογικών εξελίξεων, νέων συνδυασμών υπαρχουσών τεχνολογιών ή στη χρησιμοποίηση άλλου είδους γνώσεων που αποκτήθηκαν από την επιχείρηση.

- *ΜΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ*

Οργανωτική μη τεχνολογική καινοτομία είναι η εφαρμογή νέων μεθόδων ή μεταβολών των μεθόδων, όσον αφορά τη δομή ή τη διοίκηση της επιχείρησης, που αποσκοπούν στη βελτίωση της χρήσης των γνώσεων στην επιχείρηση, της ποιότητας των αγαθών και των υπηρεσιών ή της αποτελεσματικότητας των ροών εργασίας.

Μη τεχνολογική καινοτομία εμπορίας είναι η εφαρμογή νέων ή βελτιωμένων σχεδίων ή μεθόδων πώλησης που αποσκοπούν στην αύξηση της ελκυστικότητας των αγαθών και των υπηρεσιών ή στην είσοδο σε νέες αγορές.

Ενδεικτικά παραδείγματα τεχνολογικών καινοτομιών:

Βιομηχανία-Παραγωγή:

- Νέες μέθοδοι στην παραγωγή τελικών και άλλων προϊόντων / υπηρεσιών

- Χρήση νέων φιλικών προς το περιβάλλον υλικών
- Νέες ενεργειακές τεχνολογίες στον πρωτογενή τομέα
- Νέες διαγνωστικές μέθοδοι στην ιατρική ή στην παραγωγή
- Προϊόντα για την παροχή προστασίας του χρήστη ή περιβάλλοντος
- Συστήματα ολικής διαχείρισης απορριμμάτων ή αποβλήτων
- Μείωση ενεργειακής κατανάλωσης ανά μονάδα προϊόντος / υπηρεσίας
- Ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών στην παραγωγική / παροχή υπηρεσιών
- Μέθοδος μέτρησης και ελέγχου διαδικασιών ή/και ποιότητας των προϊόντων
- Συστήματα που μετρούν και ελέγχουν τα αποθέματα των προϊόντων
- Εισαγωγή μεθόδων που στηρίζονται σε ψηφιακές τεχνολογίες για την ανάπτυξη της παραγωγής (π.χ. αυτοματοποιημένη γραμμή παραγωγής)

Εμπόριο-Χονδρικό Εμπόριο:

- Εισαγωγή οικολογικών προϊόντων στη σειρά των αγαθών
- Νέα είδη υπηρεσιών πιστοποίησης
- Εισαγωγή επιπρόσθετων υπηρεσιών: συνδυασμένες υπηρεσίες (π.χ. τεχνικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες, εξέταση και πιστοποίηση υπηρεσιών)
- Πώληση απευθείας στον πελάτη – Ηλεκτρονική ανταλλαγή προϊόντων
- Μείωση ενεργειακού «αποτυπώματος» παραγωγικών διαδικασιών
- Μέθοδοι εντοπισμού και ελέγχου των φορτίων
- Ψηφιακός χειρισμός προϊόντων
- Εισαγωγή καναλιών άμεσης επανατροφοδότησης μεταξύ πελάτη-παραγωγού
- Ηλεκτρονικοί κατάλογοι (π.χ. σε οπτικούς δίσκους)
- Κέντρα εξυπηρέτησης πελατών για συντονισμό όλων των απαιτήσεων των πελατών

Άλλες περιπτώσεις καινοτομίας

- Ανάπτυξη εφαρμογών λογισμικού για καινοτόμες εφαρμογές (π.χ. αγροτικό τομέα)
- Ανάπτυξη ευέλικτου και φιλικού προς το χρήστη λογισμικού
- Υπηρεσίες βιομηχανικού σχεδιασμού πρωτότυπου προϊόντος / διεργασίας / παροχής υπηρεσίας.
- Ανάπτυξη και παροχή υπηρεσιών εξομοίωσης και μοντελοποίησης.
- Εξ' αποστάσεως συντήρηση λογισμικού και παροχή συμβουλών
- Παροχή νέων εφαρμογών και προγραμμάτων πολυμέσων
- Εφαρμογές εκπαίδευσης εξ αποστάσεως
- Εφαρμογή θερμογραφικών και μεθόδων / τεχνικών μη – καταστροφικών ελέγχων στην αποτίμηση τεχνικών συστημάτων.
- Εφαρμογές τηλεματικής και ψηφιακών συστημάτων μετάδοσης.
- Εφαρμογές τηλεϊατρικής

Θα πρέπει να ενισχύονται με κάθε ευκαιρία, η συμμετοχή στη δια βίου μάθηση, η ποιότητα του εκπαιδευτικού συστήματος, οι συνεργασίες και η στάση για την καινοτομία γενικά, ώστε το **εθνικό σύστημα καινοτομίας** να γίνεται ολοένα και πιο αποτελεσματικό και να συνεισφέρει στην ανάπτυξη του τόπου.

5.5. ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Στη συνέχεια καταγράφουμε μερικούς συγκεκριμένους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, στους οποίους αναμένεται να υπάρξει δυναμική ανάπτυξη, επειδή η χώρα μας διαθέτει σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

♦ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1) Γεωργία

Οι κλιματολογικές συνθήκες και τα εδαφολογικά χαρακτηριστικά είναι σημαντικά πλεονεκτήματα, ενώ ο μικρός κλήρος και η έλλειψη σχεδιασμένης στήριξης των γεωργών είναι οι βασικές αδυναμίες. Η καλλιέργεια βιολογικά καθαρών προϊόντων και η προσοχή στην ποιότητα της παραγωγής και της διάθεσης είναι τα όπλα της ελληνικής γεωργίας στο μέλλον.

Αυτά μπορούν να δημιουργήσουν ένα νέο αξιόπιστο brand name.

2) Κτηνοτροφία

Τα δισεκατομμύρια ευρώ που ξοδεύει η Ελληνική οικονομία για εισαγωγή κτηνοτροφικών προϊόντων (π.χ. κρέας, γάλα, τυρί) είναι αποτέλεσμα έλλειψης πολιτικής αναπτυξιακού προγραμματισμού από την πλευρά της κυβέρνησης και κοινωνικής ευθύνης από την πλευρά των καταναλωτών.

Θεωρούμε σκόπιμη τη δημιουργία γεωργικών επιχειρήσεων που συμπληρώνουν το εισόδημά τους με κτηνοτροφικές δραστηριότητες και συνεργάζονται με άλλες κτηνοτροφικές επιχειρήσεις.

Δυστυχώς τα τελευταία χρόνια έχει υποχωρήσει πάρα πολύ τόσο η γεωργική όσο και η κτηνοτροφική παραγωγή.

3) Αλιεία

Λόγω της γεωγραφικής θέσης της Ελλάδας υπάρχουν σημαντικά περιθώρια δυναμικής ανάπτυξης των ιχθυοκαλλιεργιών, όχι μόνο για εσωτερική κατανάλωση αλλά και για εξαγωγές.

4) Ορυκτός πλούτος

Σύμφωνα με υπάρχουσες μελέτες η χώρα διαθέτει σημαντικά αποθέματα ορυκτού πλούτου όπως βιομηχανικά μέταλλα, χρυσό, φυσικό αέριο και κοιτάσματα πετρελαίου, που έχουν μείνει ανεκμετάλλευτα.

♦ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1) Βιομηχανία - Βιοτεχνία

Η βιομηχανική παραγωγή μπορεί να αναπτυχθεί στον τομέα παραγωγής προϊόντων που έχουν αυξημένη προστιθέμενη αξία λόγω design ή μόδας, τυποποίησης προϊόντων του πρωτογενή τομέα και προϊόντων που διακρίνονται για κάποια ουσιώδη καινοτομία.

Καλό είναι οι μελλοντικές παραγωγικές βιομηχανικές επενδύσεις να γίνονται σε πλαίσιο διεθνών συνεργασιών.

2) Οικοδομική δραστηριότητα

Η Ελλάδα προσφέρεται ως χώρος εξοχικής ή και χειμερινής κατοικίας για όσους κατοίκους βορείων ευρωπαϊκών χωρών επιθυμούν να έχουν μόνιμο σημείο διαμονής μικρής ή μεγαλύτερης χρονικής διάρκειας.

Με βάση αυτή την εκτίμηση η οικοδομική δραστηριότητα από καταναλωτική κατεύθυνση που είχε για τους Έλληνες να κάνει στροφή προς τις αγορές του εξωτερικού προσφέροντας φθηνές, τυποποιημένες αλλά ποιοτικές κατοικίες.

Στο πλαίσιο αυτό μπορεί να δημιουργηθούν μικροί οικισμοί που θα προσελκύσουν αγοραστές από συγκεκριμένες χώρες.

3) Έργα υποδομής

Ενώ τα τελευταία χρόνια έγιναν αρκετά έργα υποδομής, υπάρχει τεράστιο περιθώριο επισκευής παλαιών εγκαταστάσεων και δημιουργίας νέων.

Οι υποδομές είναι συνήθως ευθύνη του κράτους αλλά λόγω έλλειψης οικονομικών πόρων η ανάπτυξη τους μπορεί να γίνει από ιδιώτες ή σε συνεργασία με αυτούς.

4) Ενέργεια

Η Ελλάδα έχει διαπιστωμένες και μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης των ενεργειακών της πηγών και των υποθαλάσσιων κοιτασμάτων αερίου και πετρελαίου.

Στον τομέα αυτό είναι δυνατό να υπάρξουν πολύ μεγάλες επενδύσεις αλλά και μικρότερες αφού είναι σχετικά εύκολο να δημιουργηθούν μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με «καύσιμο» την ηλιακή και αιολική ενέργεια.

♦ ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1) Τουρισμός

Παραδοσιακά η Ελλάδα αποτελεί έναν προορισμό για τουρίστες κυρίως από της χώρες της Ευρώπης, που επιθυμούν να απολαύσουν τις ομορφιές του τόπου και του κλίματος που χαρακτηρίζουν την Ελλάδα.

Υπάρχει σημαντικό περιθώριο ανάπτυξης στον κλάδο, καθώς μπορούμε να απευθυνθούμε και σε τουρίστες από χώρες της Ασίας και της Αμερικής, ενώ παράλληλα να γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες ούτως ώστε η τουριστική περίοδος να καλύπτει όλο το χρόνο και το σύνολο της χώρας.

2) Ναυτιλία

Είναι γνωστό ότι η χώρα μας για σειρά ετών βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της παγκόσμιας ναυτιλίας. Ωστόσο τα πλοία κυκλοφορούν με ξένη σημαία και

πολλές ναυτιλιακές επιχειρήσεις είναι εγκατεστημένες στο εξωτερικό, προς αποφυγή των κρατικών εμποδίων και της άστατης φορολογικής πολιτικής.

Η κρίση προσφέρει τη δυνατότητα και την ευκαιρία αναθεώρησης της ναυτιλιακής πολιτικής που θα έχει σκοπό τον επαναπατρισμό του εφοπλιστικού κεφαλαίου και των επιχειρήσεων του.

3) Μεταφορές

Η χώρα κατέχει μία κομβική γεωστρατηγική θέση μεταξύ Ευρώπης, Αφρικής και Ασίας και θα μπορούσε αν είχε οργανωμένα λιμάνια και αεροδρόμια να λειτουργεί ως μεγάλη εμπορική πύλη και διαμετακομιστικό κέντρο του διεθνούς εμπορίου.

Ενώ έχει επιτευχθεί πρόοδος τα τελευταία χρόνια, τα περιθώρια ανάπτυξης εξακολουθούν να είναι μεγάλα.

4) Υπηρεσίες υγείας

Η χώρα διαθέτει μεγάλο αριθμό εξειδικευμένων γιατρών και ένα τεράστιο δίκτυο μονάδων υγείας, ωστόσο το σύστημα αυτό συνεχίζει να λειτουργεί ως μία τεράστια γραφειοκρατική δημόσια υπηρεσία.

Θα μπορούσε να αναληφθούν πρωτοβουλίες του κράτους σε συνεργασία με επιχειρηματίες έτσι ώστε επιλεγμένες μονάδες υγείας να προσφέρουν οργανωμένα πακέτα διαγνωστικών υπηρεσιών και συγκεκριμένου τύπου ιατρικές υπηρεσίες σε κατοίκους άλλων χωρών.

5) Υπηρεσίες εκπαίδευσης

Ανάλογα με το προηγούμενο (εξαγωγή υπηρεσιών υγείας) η χώρα έχει τη δυνατότητα να οργανώσει και να προσφέρει υψηλού επιπέδου εκπαιδευτικές υπηρεσίες, τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο.

Αυτό που λείπει είναι το επιχειρηματικό ενδιαφέρον, το αναγκαίο κεφάλαιο και βέβαια το κατάλληλο νομικό πλαίσιο.

Αν η Ελλάδα δεν μπορέσει να αξιοποιήσει το πολυπληθές επιστημονικό της δυναμικό είναι επόμενο ότι οι καλύτεροι θα φύγουν στο εξωτερικό και η δυναμική της χώρας θα εξελίσσεται κατηφορικά.

Για να επιτευχθεί σταδιακά αναπτυξιακή δυναμική στην οικονομία, θα πρέπει να αναληφθούν πρωτοβουλίες που βελτιώνουν τη λειτουργικότητα της κοινωνικής οργάνωσης, ενισχύουν την καινοτομία, προωθούν την εφαρμογή της σύγχρονης τεχνολογίας και τροποποιούν το αξιακό σύστημα της κοινωνίας προς μια κατεύθυνση ευγενούς άμιλλας, κοινωνικής ευθύνης και ηθικής συμπεριφοράς.

Το δημόσιο αποτελείται από ένα κυκλώνα μονάδων και υπομονάδων που πρέπει είτε να καταργηθούν είτε να συγχωνευτούν και να οργανωθούν με σύγχρονες μεθόδους τόσο σε μηχανογραφικό επίπεδο, όσο και σε λειτουργικό.

Δεν είναι δυνατόν να προχωρήσει μία χώρα εάν ο καθένας σκέφτεται μόνο το προσωπικό του συμφέρον και γενικότερα εάν δεν σέβεται τη χώρα στην οποία ζει. Το κράτος οφείλει να δημιουργήσει ένα σεβαστό σύστημα αξιών που να εμφυσήσει στους πολίτες αυτής της χώρας νοοτροπία δημιουργική, με αίσθημα δικαιοσύνης, και όραμα ανάπτυξης και συνολικής ευημερίας.

Ότι έχει να κάνει με μεταρρυθμίσεις σαφώς φέρνει κάποια αποτελέσματα άμεσα. Ότι έχει να κάνει με τη γενικότερη αλλαγή στην κουλτούρα και στον τρόπο σκέψης θα είναι σαφώς μια επίπονη διαδικασία. Η κοινωνική συναίνεση είναι όπως έχουμε τονίσει επανειλημένως το Α και το Ω σε αυτήν την προσπάθεια εισόδου της χώρας σε τροχιά ανάπτυξης.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Κεφάλαιο 6^ο

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕΤΡΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο διατυπώσαμε ένα πλαίσιο στρατηγικής πέντε πυλώνων, με βασικούς στόχους τη δημοσιονομική σταθερότητα, ένα νέο βαθύ κούρεμα του δημοσίου χρέους, την αναμόρφωση των θεσμών του πολιτικού και διοικητικού συστήματος, την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας σε όλους τους τομείς.

Αναφερθήκαμε στα θέματα ανταγωνιστικότητας, παραγωγικότητας, καινοτομίας και κοινωνικού κεφαλαίου και προσδιορίσαμε μερικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που διαθέτει η Ελλάδα, τα οποία πρέπει να εκμεταλλευτεί.

Σκοπός της εργασίας μας ήταν να προσδιορίσουμε **το από που θα προέλθει η ΝΕΑ ανάπτυξη** και **το ποιες είναι οι κατάλληλες πολιτικές**, οι οποίες θα στηρίξουν τη νέα πορεία της οικονομίας. Το θέμα είναι τεράστιο και με αυτό ασχολούνται η κυβέρνηση, τα κόμματα και πάμπολλοι ερευνητές ποικίλων ειδικοτήτων.

Είναι αυτονόητο ότι πρέπει να αλλάξουμε κατεύθυνση, να αλλάξουμε συνήθειες και να αλλάξουμε πολλά στο κοινωνικό και οικονομικό μας σύστημα.

Το νέο μοντέλο ανάπτυξης πρέπει να χαρακτηρίζεται από δημοσιονομική σταθερότητα, επιχειρηματική εξωστρέφεια και παραγωγικό προσανατολισμό που απευθύνεται στις διεθνείς αγορές, με ενεργητική προσέλκυση ξένων επενδυτικών κεφαλαίων, τόσο με βάση την παραχώρηση δικαιωμάτων και προνομίων από το κράτος, όσο και από εύστοχες επιχειρηματικές συνεργασίες.

Η χρηματοδότηση της οικονομικής ανάπτυξης δεν μπορεί πλέον να βασίζεται στο δημόσιο δανεισμό και τις κρατικές επιχορηγήσεις. Πρέπει να γίνει στροφή από την τακτική του υπέρμετρου δημόσιου δανεισμού και των επιδοτήσεων σε μια μετεξέλιξη μεγαλύτερης συμμετοχής του ιδιωτικού κεφαλαίου στη χρηματοδότηση των επενδύσεων.

Αυτό σημαίνει ότι το κράτος οφείλει να δημιουργήσει ένα φιλικό περιβάλλον προς τις επιχειρήσεις, ώστε αυτές να προβούν με δική τους πρωτοβουλία σε σοβαρές επενδύσεις και να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας, σε τομείς που θα έχουν επιλέξει το δημόσιο και οι ΟΤΑ, αλλά ακόμη περισσότερο σε τομείς με εξαγωγικές δυνατότητες που επιλέγουν οι εγχώριοι και οι ξένοι επενδυτές.

6.1 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ:

Οι ακόλουθες προτάσεις διατυπώνονται με στόχους και κριτήρια τη σταθεροποίηση των δημοσίων οικονομικών, την ανάσχεση της ύφεσης, την ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας και την ανάπτυξη όλων των παραγωγικών δυνατοτήτων της χώρας.

♦ **Έπιτάχυνση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων**

Οι διαρθρωτικές αλλαγές αφορούν δύο κυρίως τομείς. Από τη μια πλευρά πρέπει να ανοίξουν όλες οι αγορές, εκτός από αυτές που αφορούν τα κοινωνικά αγαθά και την ασφάλεια της χώρας και από την άλλη πρέπει τάχιστα να περιοριστεί το μέγεθος και η διασπορά των δημοσίων υπηρεσιών. Η καθυστέρηση σε αυτά τα θέματα και η επιμονή σε παλαιοκομματικές αντιλήψεις επιδεινώνει τα στοιχεία της κρίσης.

♦ **Δημιουργία συνθηκών δημοσιονομικού πλεονάσματος**

Το πρωτογενές πλεόνασμα της δημοσιονομικής διαχείρισης πρέπει να είναι σταθερά πάνω από το 5 - 6 % του ΑΕΠ, ώστε να καλύπτονται οι τόκοι του δημοσίου χρέους με το 3 % του ΑΕΠ και να περισσεύουν επαρκή κεφάλαια για επενδύσεις. Πρέπει να συνυπολογίζουμε τις απαιτήσεις του δημοσίου χρέους και τις ανάγκες της κοινωνίας, ώστε και το χρέος να είναι βιώσιμο και οι βασικές ανάγκες της κοινωνίας να καλύπτονται, στο πλαίσιο των πραγματικών οικονομικών δυνατοτήτων μας.

♦ **Κούρεμα του δημοσίου χρέους στο 100 % του ΑΕΠ**

Το 2009 το δημόσιο χρέος ήταν της τάξης του 130% του ΑΕΠ και το έλλειμμα στο 15% του ΑΕΠ. Ήταν το μεγάλο έλλειμμα που πυροδότησε την αβεβαιότητα των αγορών και είχαμε την κρίση χρέους που οδήγησε στην κατάσταση που βρισκόμαστε. Η κυβέρνηση έχει καθήκον να συνεχίσει την προσπάθεια μείωσης του δημοσίου χρέους, με νέο βαθύ κούρεμα ώστε αυτό να είναι κοντά στο 100% του ΑΕΠ και να μπορεί να εξυπηρετηθεί από ένα μέρος του εθνικού πλεονάσματος.

♦ **Ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας**

Αυτό επιτυγχάνεται με την αποπληρωμή των κρατικών οφειλών, με την ταχύτερη απορρόφηση των κοινοτικών κονδυλίων, με τη δραστική περιστολή της παραοικονομίας, με τη δίωξη της φοροδιαφυγής και με την πάταξη της διαφθοράς και το κυριότερο με άμεσες εγχώριες και ξένες επενδύσεις.

Είναι σημαντικό να αποφύγουμε την ολοσχερή οικονομική κατάρρευση, είτε γιατί οι δανειστές επιζητούν να απορροφούν κάθε ευρώ του εθνικού πλεονάσματος,

είτε γιατί οι πολιτικές ηγεσίες μάχονται αλλήλους με την παλιά καλή δημαγωγική μέθοδο.

◆ **Αποτελεσματική αξιοποίηση των κοινοτικών πόρων**

Εγκαιρη ολοκλήρωση των δράσεων του ΕΣΠΑ και σοβαρή προετοιμασία του επόμενου συγχρηματοδοτούμενου αναπτυξιακού προγράμματος για την περίοδο 2014 – 2020. Η διάθεση των αναπτυξιακών πόρων πρέπει να λαμβάνει σοβαρά υπόψη την εξωστρέφεια της επιχειρηματικής δραστηριότητας και την αύξηση της απασχόλησης.

◆ **Πρώθηση επενδύσεων σε επιλεγμένους κλάδους της οικονομίας**

Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων που αξιοποιούν υπαρκτά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, κεντρικά, περιφερειακά και τοπικά, μέσα από το πλαίσιο των αναπτυξιακών κινήτρων, τι προσωπικές επαφές και τις διεθνείς οικονομικές σχέσεις, τόσο από αξιωματούχους της Ελληνικής Πολιτείας όσο και από τους ιδιώτες επιχειρηματίες που έχουν επαφή με αγορές του εξωτερικού.

◆ **Δημιουργία ισχυρού brand name της Ελλάδας**

Δημιουργία συνολικού προγράμματος ενίσχυσης του brand name της Ελλάδας διεθνώς, ώστε οι ετικέτες “Made in Greece”, “Produced in Greece”, και τα μηνύματα “Visit Greece” and “Invest in Greece” να αποκτήσουν ελκτική δύναμη και να έχουν μετρήσιμη οικονομική αξία.

Το ξεπέραςμα της παγκοσμίως γνωστής πλέον οικονομικής κρίσης, σε συνδυασμό με μια πραγματική στροφή προς την ποιοτική παραγωγή ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών, μπορεί να αποτελέσουν το διαβατήριο για την αναβάθμιση της εικόνας στο εξωτερικό για κάθε τι το Ελληνικό.

Να κάνουμε την Ελλάδα παγκόσμια μόδα!

◆ **Προβολή και προώθηση σε αγορές του εξωτερικού**

Παροχή στήριξης και ειδικών κινήτρων προς τις επιχειρήσεις που ενισχύουν την εξωστρέφειά τους και βελτιώνουν την εξαγωγική τους επίδοση. Ενεργοποίηση των πρεσβειών και προξενείων της χώρας στις μεγάλες και στις μεσαίες αγορές του εξωτερικού, για παροχή διευκολύνσεων στους Έλληνες επιχειρηματίες. Θεσμοθέτηση προγράμματος αριστείας με κρατικά βραβεία ποιότητας, καινοτομίας, διεθνούς αναγνώρισης και κοινωνικής ευθύνης.

◆ **Ειδικά προγράμματα για μικρές δυναμικές επιχειρήσεις**

Δημιουργία ειδικών προγραμμάτων ενίσχυσης **μικρομεσαίων επιχειρήσεων** με πολύ υψηλές δυνατότητες εξαγωγικής δραστηριότητας και κερδοφορίας. Στόχος

της πρωτοβουλίας αυτής είναι η ενίσχυση των επιχειρήσεων που μπορούν να συμβάλλουν στην αύξηση της απασχόλησης.

◆ **Εθνικά, περιφερειακά και τοπικά έργα υποδομών**

Ολοκλήρωση των έργων υποδομών με κριτήρια οικονομικής αποδοτικότητας και κοινωνικής εξυπηρέτησης.

Η παραχώρηση της διαχείρισης λιμένων και αεροδρομίων να γίνεται με βάση συγκεκριμένα και δεσμευτικά αναπτυξιακά σχέδια των επενδυτών, τα οποία θα σηματοδοτούν εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων και θα βελτιώνουν τη λειτουργία τους με πολύ συγκεκριμένο τρόπο και ενδεχομένως θα αυξάνουν την απασχόληση.

◆ **Δημιουργία δασολογίου, κτηματολογίου και περιουσιολογίου**

Ταχεία σύνταξη χωροταξικών σχεδίων χρήσης γης, εθνικά, περιφερειακά και τοπικά, επέκταση των σχεδίων πολεοδομικής προοπτικής, ολοκλήρωση των βάσεων δεδομένων, που αφορούν τα δάση, τις περιουσίες του δημοσίου και των ιδιωτών.

Δημιουργία μονάδων οικολογικής διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων, οικονομική διαχείριση και αξιοποίηση των δασικών και υδάτινων πόρων.

Υπάρχουν σοβαρές εκτιμήσεις για ύπαρξη σημαντικών ποσοτήτων σε υποθαλάσσια κοιτάσματα υδρογονανθράκων και ορυκτός πλούτος ποικίλων εμπορεύσιμων πρώτων υλών, που έχουν μείνει ανεκμετάλλευτα πολλά χρόνια και πρέπει να αξιοποιηθούν με αναπτυξιακή προοπτική.

◆ **Κινητοποίηση εθνικού επιχειρηματικού κεφαλαίου**

Χρειάζεται να αναληφθούν πρωτοβουλίες ώστε να κινητοποιηθεί το «εθνικό κεφάλαιο» των Ελλήνων του εξωτερικού. Αυτό περιλαμβάνει το εφοπλιστικό και το επιχειρηματικό κεφάλαιο, αλλά και το επιστημονικό κεφάλαιο ανθρώπων που θα μπορούσαν να προσφέρουν συγκεκριμένες υπηρεσίες στην Πατρίδα.

Προτείνεται να θεσπιστούν μέτρα για τον επαναπατρισμό των ναυτιλιακών επιχειρήσεων και τη διευκόλυνση των επενδυτικών σχεδίων του ναυτιλιακού κεφαλαίου στη στεριά, όπως και των επενδυτικών σχεδίων ομογενών που επιθυμούν να επενδύσουν στη ΝΕΑ ΕΛΛΑΔΑ.

Πρωώθηση επενδυτικών σχεδίων που δημιουργούν σύγχρονες μονάδες τυποποίησης εξαγωγίμων γεωργικών προϊόντων, επιχειρήσεις που καλύπτουν σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες και επιχειρήσεις που έχουν σχέση με τον εθελοντισμό και την κοινωνική αλληλεγγύη.

♦ *Τουριστική ανάπτυξη*

Αυτονόητη είναι η σημασία του τουριστικού τομέα, που είναι η «βαριά» βιομηχανία της Ελλάδας, όπου πρέπει να γίνουν πολλά στον τομέα της ποιότητας των υποδομών, της ανταγωνιστικότητας των υπηρεσιών και της διεθνούς προβολής του.

Απαιτούνται μεγάλες επενδύσεις για την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού, όπως, θρησκευτικού, φυσιολατρικού, συνεδριακού, εκπαιδευτικού, και υγειονομικού, καθώς και συνεχή προσπάθεια επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου και πολλαπλασιασμού των τουριστικών προορισμών.

♦ *Μείωση των γραφειοκρατικών εμποδίων*

Απλοποίηση και επιτάχυνση της αδειοδότησης των επιχειρήσεων όπως γινόταν και κατά την περίοδο προετοιμασίας για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Αναθεώρηση του νομοθετικού πλαισίου και μείωση της γραφειοκρατίας σε όλους τους τομείς της δημόσιας διοίκησης.

Άρση των ασαφειών του νομοθετικού πλαισίου που αφορά την επιχειρηματικότητα, με προτεραιότητα στα νομοθετήματα εκείνα που επιδρούν άμεσα στην υλοποίηση επενδύσεων και των οικονομικών διαφορών με το Δημόσιο.

Αναβάθμιση του συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Ειδικά σε θέματα επιχειρηματικών ζητημάτων και διαδικασιών υλοποίησης επενδύσεων.

Θέσπιση μετρήσιμων στόχων και κανόνων αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των μονάδων του δημοσίου τομέα.

6.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ

Η Ελλάδα καλείται να δημιουργήσει μία νέα κουλτούρα, που θα προάγει το κοινωνικό αίσθημα ευθύνης, θα ενισχύει τη συμμόρφωση των πολιτών στις υποχρεώσεις τους προς το δημόσιο και του δημοσίου προς τους πολίτες. Η φοροδιαφυγή πρέπει να παταχτεί αποτελεσματικά. Το ίδιο και η διαφθορά.

ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΣΤΕ ΕΝΑ ΝΕΟ ΚΡΑΤΟΣ ΥΠΗΡΕΤΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Απαιτείται να επικρατήσει αξιοκρατία στο δημόσιο τομέα και να ανταμοίβονται οι προσπάθειες κάθε υπαλλήλου ανάλογα με την πραγματική προσφορά του. Η εργασία part time πρέπει να διευρυνθεί και στο δημόσιο ώστε να δοθεί εύρος στο διαθέσιμο χρόνο εξυπηρέτησης των πολιτών και να βελτιωθεί η κινητικότητα των υπαλλήλων.

Χρειάζεται να γίνει ανακατανομή θέσεων για καλύτερη αξιοποίηση του προσωπικού, ώστε να επιτευχθεί καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών παράλληλα με τη χρήση νέων τεχνολογιών (Internet, κινητή τηλεφωνία)

Κάθε δημόσια υπηρεσία πρέπει να διαθέτει λειτουργική ιστοσελίδα, ενημέρωσης και εξυπηρέτησης των πολιτών, ώστε να συμμετέχουν ηλεκτρονικά με κατάθεση απόψεων και προτάσεων για σημαντικά θέματα οι ενδιαφερόμενοι πολίτες.

Οι παθογένειες του κράτους κάνουν φανερή την επιτακτική και άμεση ανάγκη για το ριζικό επαναπροσδιορισμό του μέσα από βαθιές τομές σε όλους τους τομείς.

Οι βασικές επιδιώξεις ενός τέτοιου επαναπροσδιορισμού πρέπει να είναι η αποδοτική χρήση των πόρων και η αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, ούτως ώστε το κράτος να αποτελεί το μοχλό ανάπτυξης, εγγυητή της κοινωνικής δικαιοσύνης, αλληλεγγύης και συνοχής, της ασφάλειας, της εξασφάλισης των θεμελιωδών υπηρεσιών και αγαθών προς τους πολίτες.

♦ **Λιτές, λειτουργικά αποτελεσματικές και ευέλικτες δομές.**

Το νέο κράτος πρέπει να είναι επιτελικό, με λιτές και ευέλικτες δομές, με την ελάχιστη γραφειοκρατία και τη μέγιστη διαφάνεια και νομιμότητα, να λειτουργεί αξιοκρατικά και ακομματίστα. Ένα κράτος που να σέβεται τους πολίτες και τα στελέχη του και θα κερδίζει την εμπιστοσύνη τους.

Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι συνολικά, το κράτος διαθέτει μόνο εκείνους τους οργανισμούς που είναι απαραίτητοι, αλλά και ο κάθε οργανισμός του διαθέτει τα ελάχιστα δυνατά ιεραρχικά επίπεδα, οργανωτικές μονάδες (θέσεις, τμήματα) και μόνο τις απαραίτητες θέσεις εργασίας ώστε να εξασφαλίζεται η αρχή της λειτουργικής αποτελεσματικότητας, της ελάχιστης δυνατής γραφειοκρατίας, των απλών διαδικασιών και της αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ των οργανωτικών μονάδων του ίδιου οργανισμού αλλά και μεταξύ των διαφόρων οργανισμών (π.χ. αστυνομία – δικαιοσύνη).

♦ **Ισορροπία σχέσεων μεταξύ κεντρικής εξουσίας και αποκεντρωμένων μονάδων ευθύνης.**

Η αποκεντρωτική ενάσκηση εξυπηρετεί την πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων, την άμεση ανταπόκριση στις ανάγκες, την πιο έγκαιρη προσαρμογή στις εξελίξεις και επιτρέπει τις πρωτοβουλίες.

Η συγκεντρωτική άσκηση εξουσίας χρειάζεται μόνο για την ολοκλήρωση και την εναρμόνιση των στρατηγικών, των πολιτικών και των αποφάσεων, του χειρισμού κρίσεων καθώς και την επίτευξη συνεργιών και οικονομιών κλίμακας.

♦ **Μηχανισμοί ολοκλήρωσης & συντονισμού.**

Δηλαδή, οριζόντιες λειτουργικές διαδικασίες που εξασφαλίζουν τη συνεργασία, το συντονισμό και το συγχρονισμό μεταξύ των οργανισμών του κράτους. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη δημιουργία μιας κεντρικής και ενός δικτύου μονάδων Στρατηγικού Σχεδιασμού.

♦ **Σύγχρονα ολοκληρωμένα συστήματα και τεχνολογίες πληροφορικής, λογιστικής, διοίκησης και ελέγχου.**

Θεωρούμε ιδιαίτερα χρήσιμο να τονιστεί η μεγάλη και επείγουσα ανάγκη του σχεδιασμού και της εφαρμογής συστημάτων πληροφορικής, λογιστικής, μανάτζμεντ και ιδιαίτερα προγραμματισμού, προϋπολογισμού και ελέγχου. Ιδιαίτερα κρίσιμο είναι η ανάπτυξη συστήματος ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών μέτρησης των επιδόσεων σε όλους τους τομείς.

Οι μετρήσεις πρέπει ν' αφορούν τα πάντα και παντού όπως αποτελέσματα, παραγωγικότητα, κόστος, ικανοποίηση των πολιτών, εργασιακό κλίμα, βελτιώσεις. Χωρίς αυτό το σύστημα δεν είναι δυνατόν να γίνεται σωστός προγραμματισμός, έλεγχος και αντικειμενική αξιολόγηση των οργανισμών, των οργανωτικών μονάδων και των εργαζόμενων και να επιτυγχάνεται η συνεχή βελτίωση και η λογοδοσία.

Η ρήση που υποστηρίζει «Ότι αν κάτι δεν μπορείς να το μετρήσεις, δεν μπορείς να το διοικήσεις ή να το βελτιώσεις» έχει μεγάλη δόση αλήθειας. Παράλληλα με αυτό το σύστημα, ένα σύγχρονο και αποτελεσματικό κράτος απαιτεί τη λειτουργία του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου όπως γίνεται σε όλους τους καλά οργανωμένους οργανισμούς. Ο εσωτερικός έλεγχος δεν αφορά μόνο τη νομιμότητα, αλλά ταυτόχρονα, την αποδοτικότητα και την αποτελεσματική λειτουργία ενός οργανισμού. Βέλτιστες πρακτικές τέτοιων συστημάτων σε άλλες χώρες υπάρχουν αρκετές και δεν είναι δύσκολο να τις πάρουμε, να τις προσαρμόσουμε και να τις εφαρμόσουμε αν θέλουμε και στο δικό μας δημόσιο τομέα.

♦ **Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού.**

Αυτό απαιτεί το σχεδιασμό και την εφαρμογή των σύγχρονων συστημάτων Διοίκησης Ανθρώπινου Δυναμικού που εφαρμόζονται στον ιδιωτικό τομέα αλλά και στους δημόσιους τομείς των προηγμένων χωρών.

Θεμελιώδη τέτοια συστήματα αφορούν τον προγραμματισμό των αναγκών του ανθρώπινου δυναμικού, τις αξιοκρατικές προσλήψεις και προαγωγές, την αντικειμενική και αναπτυξιακή αξιολόγηση των εργαζόμενων, τη σύνδεση των

αμοιβών με την αξία της θέσης και τις επιδόσεις του κάθε εργαζομένου, την σταδιοδρομία, την εξέλιξη και την ανάπτυξη των εργαζόμενων και των στελεχών.

Χωρίς τέτοια συστήματα, δεν μπορεί να γίνει πράξη η κοινή λογική «ο κατάλληλος άνθρωπος στην κατάλληλη θέση», να δημιουργηθεί η κατάλληλη κουλτούρα, να αντιμετωπισθεί το ρουσφέτι και η κομματικοποίηση του κράτους, η επιρροή των συντεχνιών και βεβαίως δεν μπορεί ν' αξιοποιηθεί αποτελεσματικά ο πιο κρίσιμος, ο πιο πολύτιμος και ταυτόχρονα ο πιο δαπανηρός πόρος του κράτους που είναι οι άνθρωποι.

♦ **Αποκομματικοποίηση, αποδοτικότητα, αποτελεσματικότητα, συνέχεια & συνέπεια του κράτους.**

Αυτό απαιτεί δύο ουσιαστικές αλλαγές. Από την μία την ανάπτυξη μεσαίων και ανώτερων διοικητικών στελεχών με την νοοτροπία, τις γνώσεις και τις ικανότητες του σύγχρονου μάνατζερ και του ηγέτη και από την άλλη, σε αυτά τα καταρτισμένα στελέχη πρέπει να μεταβιβαστεί ουσιαστική εξουσία από την κυβέρνηση και βεβαίως να τους δοθούν οικονομικά και άλλα κίνητρα, με βάση τις επιδόσεις και τη συνεισφορά τους.

Για παράδειγμα στα Υπουργεία, η ιδέα των μόνιμων επαγγελματικών γραμματέων ή ακόμη και υφυπουργών όπως και η ύπαρξη θεσμοθετημένης ομάδας διοίκησης μπορεί να συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση. Χωρίς ένα σύγχρονο, ικανό και σ' έναν ισορροπημένο βαθμό αυτόνομο από την πολιτική εξουσία μάνατζμεντ, οι δημόσιοι οργανισμοί δεν μπορούν να παράγουν στρατηγική και σχέδια, να λειτουργούν αποτελεσματικά, να υλοποιούν τους στόχους και τις πολιτικές των κυβερνήσεων. Αυτό εκτός των άλλων απαιτεί τη δραστική μείωση του όγκου του πολιτικού συστήματος της διοικήσεων με μειώσεις μεγαλύτερη από το 70% των θέσεων αναπληρωτών και Υφυπουργών των θέσεων συμβούλων και συνεργατών των πολιτικών.

Αυτά πρέπει να συνδυαστούν με τον πλήρη ανασχεδιασμό των ρόλων και λειτουργιών του κράτους γενικά, αλλά και ειδικότερα, σε ότι αφορά στην πολυνομία και την γραφειοκρατία. Ένα σύγχρονο νομικό και τεχνολογικό πλαίσιο πρέπει να αλλάξει ριζικά τη δομή και τη λειτουργία της Δικαιοσύνης που αποτελεί ένα τεράστιο φραγμό, για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της ανάπτυξης του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα.

«Τεχνικές» προτάσεις αλλαγών στο κράτος:

- 1) Επαναπροσδιορισμός της αποστολής και των υπευθυνοτήτων του κράτους και της οργάνωσής του. Ριζικός επανασχεδιασμός των δομών, των λειτουργιών και των θέσεων εργασίας.

- 2) Σχεδιασμός μηχανισμών ολοκλήρωσης, συντονισμού και συγχρονισμού με ταυτόχρονη αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων και των αποφάσεων στη Δημόσια Διοίκηση.
- 3) Εισαγωγή και αποτελεσματική χρήση ολοκληρωμένων συστημάτων και τεχνολογιών πληροφορικής, λογιστικής (π.χ. διεθνή λογιστικά πρότυπα δημοσίου), διοίκησης, προγραμματισμού, προϋπολογισμού, ελέγχου, διαφάνειας και δεικτών μέτρησης των αποτελεσμάτων.
- 4) Εισαγωγή συστημάτων διαφάνειας, εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου (internal auditing, ορκωτοί ελεγκτές κλπ). Εισαγωγή σύγχρονων συστημάτων και μεθόδων Διοίκησης Ανθρώπινου Δυναμικού (προσλήψεων, ανάπτυξης, αξιολόγησης, αμοιβών, κινήτρων, προαγωγών κλπ).
- 5) Ανάπτυξη του σύγχρονου Μάνατζμεντ και της Ηγεσίας σε όλους τους δημόσιους οργανισμούς μέσω σύγχρονων και αξιοκρατικών ικανοτήτων, καριέρας, διαδοχής και διοίκησης των «ταλέντων». Υποχρεωτική και πιστοποιημένη «εκπαίδευση στο Μάνατζμεντ και την Ηγεσία όλων όσων καταλαμβάνουν θέσεις προϊσταμένων σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα.
- 6) Αποκομματικοποίηση του κράτους με μεταβίβαση της εκτελεστικής εξουσίας σε επαγγελματικά στελέχη (π.χ. επαγγελματίες Υφυπουργοί ή Γραμματείς, Γενικοί Διευθυντές και δραστική μείωση των πολιτικών προσώπων (Αν. Υπουργοί, Υφυπουργοί, Γενικοί και Ειδικοί Γραμματείς και σύμβουλοι).
- 7) Μέτρα ενίσχυσης του διοικητικού επαγγελματισμού: Δραστική μείωση του όγκου του πολιτικού τμήματος της διοικήσεως με μείωση τουλάχιστον κατά 50% των θέσεων Υφυπουργών και Αναπληρωτών Υπουργών. Άμεση θεσμοποίηση υπηρεσιακού Γενικού Γραμματέα, δραστική περιστολή (σε ποσοστό τουλάχιστον 50%) των θέσεων συμβούλων και συνεργατών των πολιτικών. Επανάκριση όλων των διοικητικών προϊσταμένων με βάση «περίγραμμα θέσης» και όχι προσωπικές ιδιότητες.
- 8) Ενδυνάμωση των εργαζόμενων και ανάπτυξη σύγχρονης κουλτούρας δημοσίου λειτουργού, αποτελεσματικότητας, συνεχούς βελτίωσης, ποιότητας, εστίασης στα αποτελέσματα, υπευθυνότητας, εντιμότητας, ακεραιότητας, καινοτομίας, συνεργασίας, ποιοτικής εξυπηρέτησης του πολίτη, κοινωνικής ευθύνης.

- 9) Ριζική αναμόρφωση της «από πάνω προς τα κάτω και αντίστροφα», διαδικασία διαμόρφωσης και ελέγχου του προϋπολογισμού με βάση συγκεκριμένα επιχειρησιακά προγράμματα δράσης.
- 10) Εισαγωγή συστήματος ελέγχου και διαφάνειας του «πόθεν έσχες» των πολιτικών, περιουσιακά στοιχεία, τεκμήρια διαβίωσης όλων των δημοσίων υπαλλήλων των οποίων οι θέσεις εγκυμονούν κινδύνους διαφθοράς. Απλοποίηση της διαδικασίας απόλυσης των υπαλλήλων που η απόδοσή τους αξιολογείται ως μη αποδεκτή.
- 11) Αξιολόγηση όλων των προσφερόμενων υπηρεσιών του δημοσίων οργανισμών με βάση τα κόστη – οφέλη και ανάθεση αυτών σε ιδιωτικού φορέα όταν αυτή η λύση είναι πιο αποδοτική και αποτελεσματική.
- 12) Αξιοποίηση βέλτιστων πρακτικών άλλων χωρών που μπορούν να εφαρμοσθούν στην Ελλάδα με επιτυχία μετά από προσαρμογή.
- 13) Ατζέντα μεταρρυθμίσεων για την επόμενη τριετία, αν όχι συμφωνημένη με τους κοινωνικούς εταίρους, πάντως γνωστή και σταθερή. Καμία μεταρρύθμιση χωρίς προηγούμενη διαβούλευση.
- 14) Άμεση επένδυση στη διοικητική παιδεία, ενίσχυση του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης, εξάντληση κάθε ξένης τεχνικής βοήθειας με σκοπό τη διάδοση της νέας γνώσης σε στοχευμένα κοινά που έχουν να φέρουν εις πέρας μείζονες διοικητικές μεταρρυθμίσεις.
- 15) Ενδυνάμωση του επιτελικού ρόλου των Υπουργείων και του συντονισμού: Άμεση κατάργηση συναρμοδιοτήτων, μεταφορά όσων αρμοδιοτήτων μπορούν να μεταφερθούν σε άλλα επίπεδα διοίκησης. Θέσπιση εκπόνησης σχεδίων δράσης των Υπουργείων στα οποία θα περιλαμβάνεται επιχειρησιακός, οικονομικός και ρυθμιστικός παράγοντας.
- 16) Ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού μηχανισμού πρόσληψης εξειδικευμένων τεχνοκρατών στο δημόσιο, χαρακτηριζόμενου από διαφάνεια και τοποθέτηση τους σε θέσεις κλειδιά για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη.

Προτάσεις καταπολέμησης της διαφθοράς:

- 1) Οι δωροδοκίες, απιστίες και καταχρήσεις δημοσίων πόρων να χαρακτηρίζονται ως ιδιώνυμα αδικήματα και για τους πολιτικούς, τους

εργαζόμενους σε δημόσιες επιχειρήσεις, τους δημόσιους λειτουργούς αλλά και αυτούς που επιχειρούν την δωροδοκία.

- 2) Τα ατιμωτικά αυτά αδικήματα να μην παραγράφονται και να εκδικάζονται άμεσα. Οι ένοχοι να τιμωρούνται με έκπτωση από το αξίωμα, σοβαρά πρόστιμα, κατάσχεση όλων των περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν παράνομα και φυλάκιση.
- 3) Διαμόρφωση ειδικού σώματος μεγάλου αριθμού ελεγκτών με ανακατανομή των ήδη υπαρχόντων δημοσίων υπαλλήλων.
- 4) Εισαγωγή διαδικασιών και νέων τεχνολογιών που θα εξασφαλίσουν την διαφάνεια και θα περιορίσουν την ευχέρεια των προσώπων για διαφθορά (π.χ ηλεκτρονικές προμήθειες, χρονικά προσδιορισμένες διαδικασίες έκδοσης αδειών στις πολεοδομίες, αντικειμενικοποίηση των φορολογικών ελέγχων, κλπ)
- 5) Εκτεταμένη χρήση της μεθόδου του «εικονικού διαφθορέα» στις σημαντικές εστίες διαφθοράς. Διαμόρφωση μηχανισμών πληροφόρησης και μεθόδων καταγγελιών των φαινομένων διαφθοράς και οικονομικού εγκλήματος από τους πολίτες.

ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ ΜΙΑ ΠΙΟ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

♦ **Ανασύνταξη δικτύων δημοσίων υπηρεσιών**

Ο ρόλος της ΤΑ στη χώρα μας περιλαμβάνει πολλές αρμοδιότητες όπως, καθαριότητα, πολεοδομία, περιβάλλον, τοπικές υποδομές, δρόμοι, πλατείες, ύδρευση, αποχέτευση κλπ. Η αποστολή της ΤΑ χρειάζεται να επαναπροσδιορισθεί ούτως ώστε να αποτελέσει βασικό μοχλό οικονομικής ανάπτυξης, κοινωνικής συνοχής, αλληλεγγύης και ευημερίας, ανάπτυξης του πολιτισμού, της παιδείας και της νοοτροπίας των πολιτών.

Απαιτείται Διοικητική και οργανωτική αναδιάρθρωση οργανισμών ΤΑ με βάση τις υπηρεσίες που πρέπει να προσφέρουν, το μέγεθος τους και τις επιχειρησιακές δραστηριότητές τους. Στελέχωση με βάση το οργανόγραμμα με εμπειρογνώμονες και ικανά διοικητικά στελέχη και μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από τα αιρετά στελέχη.

Ουσιαστική βελτίωση του μάνατζμεντ και της Διοίκησης Ανθρώπινου Δυναμικού. Υποχρεωτική διοικητική επιμόρφωση όλων των αιρετών στελεχών πριν καταλάβουν θέσεις εκτελεστικής εξουσίας όπως Δήμαρχοι, Αντιδήμαρχοι, Πρόεδροι Δημοτικών οργανισμών ή επιχειρήσεων.

Βελτίωση των νέων τεχνολογιών, πληροφοριακών και λογιστικών συστημάτων και των μηχανισμών εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου (ορκωτοί λογιστές)

♦ **Οικονομική αυτοτέλεια και διαχείριση των Ο.Τ.Α.**

Θέσπιση ειδικού ποσοστού στο τέλος ακίνητης περιουσίας ως έσοδο για τους Ο.Τ.Α.

Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η δημιουργία ενός σταθερού εσόδου στους Ο.Τ.Α. σε αντίθεση με τη σημερινή κατάσταση όπου τα έσοδα των Ο.Τ.Α., είναι ποσοστό επί του Φ.Π.Α. και τη φορολογία φυσικών προσώπων που διαφοροποιείται κάθε χρόνο.

Θέσπιση μακροπρόθεσμου δανείου για αναχρηματοδότηση παλαιότερων οφειλών.

Συγκέντρωση όλων των οφειλών των Ο.Τ.Α. και με την εγγύηση των εσόδων από ποσοστό επί του φόρου ακίνητης περιουσίας, μακροχρόνιος δανεισμός από διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ή χώρες (Κίνα, Ρωσία κ.λπ.) για την εξόφληση παλαιότερων οφειλών.

♦ **Αναπτυξιακή αξιοποίηση της περιουσίας των Ο.Τ.Α.**

Καταγραφή της ακίνητης περιουσίας των Ο.Τ.Α. και αξιοποίησή της με τη μέθοδο της Σύμπραξης Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.) Με τη μέθοδο αυτή κατασκευάζονται και έργα μεγάλων αστικών αναπλάσεων (πλατείες, μεγάλες ελεύθερες εκτάσεις κ.λπ.)

Καθιέρωση δραστηριοτήτων εντός των ανωτέρω αναφερόμενων χώρων, που θα αποφέρουν έσοδα (theme parks, skateboard, παγοδρόμιο, καφετέρια, internet kiosk κ.λπ.) Παραχώρηση των χώρων με τη μέθοδο της ανάπλασης και του facility management σε ιδιώτες.

Αντικατάσταση όλων των ενεργοβόρων μηχανημάτων με άλλα μικρότερης κατανάλωσης (οχήματα αποκομιδής σκουπιδιών κ.λπ.) με τη μέθοδο του leasing, μείωση κατανάλωσης ενέργειας οδοφωτισμού με λάμπες χαμηλής κατανάλωσης led.

Δημιουργία υπόγειων δοχείων απορριμμάτων για αποσυμφόρηση των δρόμων. Τοποθέτηση διαφορετικών κάδων για διαχωρισμό χαρτιού, γυαλιού, αλουμινίου. Πρόβλεψη συγκεκριμένων σημείων για εναπόθεση μεγάλων αντικειμένων.

ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Ο μεγαλύτερος εχθρός της προσπάθειας για το ξεπέρασμα της κρίσης είναι ο υπέρμετρος συγκεντρωτισμός της πολιτικής εξουσίας, συνέπεια του οποίου είναι η καλλιεργηθείσα χρόνια διοικητική ευθυνοφοβία και επακόλουθα η ολόπλευρη κρίση αξιοπιστίας των επιμέρους θεσμών και λειτουργιών της πολιτείας.

Για να υπάρξει σοβαρή διοικητική μεταρρύθμιση θα πρέπει πρώτα η άρχουσα πολιτική ελίτ να αποφασίσει να τροποποιήσει τον καταστατικό χάρτη της χώρας, να μειώσει εμφανώς τα προκλητικά της προνόμια και να εκχωρήσει ουσιαστικές αρμοδιότητες σε υπηρεσιακούς παράγοντες του κράτους και στην ηγεσία των ΟΤΑ.

Είναι σκόπιμο το νέο σύνταγμα της χώρας να προβλέπει σημαντικότερο ρόλο για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, μεγαλύτερα περιθώρια νομοθετικής πρωτοβουλίας της Βουλής και εύρτερες αρμοδιότητες της δικαιοσύνης.

6.3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ

Η κρίση χρέους και ελλειμμάτων από τα οποία υποφέρει η χώρα τα τελευταία έτη, οδήγησε την κυβέρνηση υπό την πίεση των δανειστών στο να λάβει εκτεταμένα μέτρα λιτότητας, με στόχο το μηδενισμό του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, ώστε να αυξηθούν οι επενδύσεις και οι εξαγωγές.

Το αποτέλεσμα αυτής της απότομης δραστηκής περιστολής των δημοσίων δαπανών και του διαθέσιμου εισοδήματος ήταν να έχουμε πολυετή βαθιά ύφεση στην οικονομία και τρομακτική αύξηση της ανεργίας. Η αύξηση της φτώχειας έχει ως συνέπεια την αύξηση της εγκληματικότητας στη χώρα και του αισθήματος ανασφάλειας της κοινωνίας.

Ταυτόχρονα η κοινωνική πολιτική της χώρας είναι περιορισμένη και αναποτελεσματική, ενώ το αίσθημα κοινωνικής δικαιοσύνης φθίνει μέρα με τη μέρα. Τα ανωτέρω σε συνδυασμό με το διευρυνόμενο χάσμα μεταξύ των γενεών, αποτελούν σοβαρό κίνδυνο αποσταθεροποίησης της κοινωνικής συνοχής, που υπό ορισμένες συγκυρίες μπορεί να αποτελέσει το μεγαλύτερο εμπόδιο στην εφαρμογή του ΜΠΔΣ και μελλοντικό κίνδυνο για τη χώρα.

Εκτιμάται περίπου ως βέβαιο ότι καμία οικονομική πολιτική δεν μπορεί να είναι αποτελεσματική εάν σε μία χώρα υπάρχουν ισχυρές τάσεις κοινωνικής αποδιάρθρωσης.

♦ **Εισοδηματική ισορροπία**

Η εισοδηματική ισορροπία της χώρας έχει κλονιστεί από την ραγδαία αύξηση της ανεργίας, τις μειώσεις σε μισθούς και συντάξεις και τις αυξήσεις στους φόρους. Ο κόσμος καθημερινά βλέπει να μειώνεται η δυνατότητα ικανοποίησης των αναγκών του, σε σημείο που για μεγάλη μερίδα του πληθυσμού τίθεται πλέον θέμα επιβίωσης.

- Η καταπολέμηση της ανεργίας πρέπει να αποτελέσει τον πρωταρχικό στόχο κάθε αναπτυξιακού προγράμματος. Πρέπει να δοθούν κίνητρα για νέες προσλήψεις με έμφαση στους νέους.
- Οι μειώσεις των μισθών δεν πρέπει να είναι οριζόντιας μορφής. Απαιτούνται μεγαλύτερες μειώσεις στα υψηλότερα κλιμάκια και μειώσεις ανάλογα με την αποδοτικότητα του κάθε εργαζομένου.
- Προτείνουμε τα επιδόματα που δίνει το ταμείο ανεργίας, να κλιμακώνονται ανάλογα με την ηλικία, τα χρόνια προϋπηρεσίας και την οικογενειακή κατάσταση.
- Παράλληλα με τις σπουδές στα ΑΕΙ και στα ΤΕΙ να απαιτείται η απόκτηση εργασιακής εμπειρίας με επιδοτούμενη εργασία για πρακτική εκπαίδευση και με χαμηλό ή μηδενικό κόστος για τον εργοδότη, ώστε να ξεκινάει ενωρίς η απαραίτητη προϋπηρεσία στους νέους.

♦ **Μέτρα ασφάλειας των πολιτών**

Καθώς όλο και περισσότεροι πολίτες ξεπερνούν τα όρια της ανέχειας και της φτώχειας, υπάρχει κίνδυνος να στρέφονται σε εγκληματικές ενέργειες όντας σε απόγνωση και έχοντας ανάγκη να επιβιώσουν. Ταυτόχρονα καθώς επιμηκύνεται η περίοδος της κρίσης είναι αναμενόμενη η κλιμάκωση αντιδράσεων – διαμαρτυριών, με συνακόλουθες εκδηλώσεις βίας προς πάσα κατεύθυνση.

Αυτά σε συνδυασμό με την ανεξέλεγκτη δράση των παράνομων μεταναστών στη χώρα αποτελούν μηχανισμό δημιουργίας ανασφάλειας και κλονίζουν την κοινωνική συνοχή της Ελλάδας.

- Προτείνουμε τη διαφύλαξη της ελεύθερης έκφρασης των πολιτών σχετικά με την κρίση, αλλά σε πλαίσια που εξασφαλίζουν την ασφάλεια της κοινωνίας και της παρουσίας των πολιτών.

- Προτείνουμε να ενταθούν οι αστυνομικές περιπολίες, κυρίως στις φτωχότερες συνοικίες και σε όποια άλλη περιοχή παρατηρείται έξαρση της εγκληματικής δραστηριότητας.
- Είναι απαραίτητο να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά το πρόβλημα της παράνομης μετανάστευσης και της παράνομης οικονομικής δραστηριότητας των ξένων.
- Προτείνεται να σταματήσει το καθεστώς αστυνομικής φύλαξης βουλευτών και δημοσιογράφων με έξοδα του δημοσίου.

◆ **Μέτρα κοινωνικής αλληλεγγύης**

Σε αυτή την ενότητα συγκαταλέγουμε θέματα που αφορούν την πρόνοια του κράτους, κυρίως για τις πλέον αδύναμες οικονομικά ομάδες του πληθυσμού.

- Απαιτείται να γίνει αναδιανομή των πόρων του δημοσίου, ορίζοντας κατώτατα και ανώτατα όρια συντάξεων, κατώτατα και ανώτατα όρια αποδοχών στο δημόσιο, συμπεριλαμβανομένων και των πολιτικών.
- Να επανεξεταστούν όλα τα επιδόματα τόσο προσδιορίζοντας τις ομάδες δικαιούχων, όσο και τα επίπεδα αυτών, βάσει αντικειμενικών κριτηρίων και μεθόδων, που λαμβάνουν υπόψη τους οικονομικούς περιορισμούς.
- Η υγεία και η παιδεία, φθάνει σε σημείο όπου θα δεχθεί πιέσεις ώστε να ιδιωτικοποιηθεί, γεγονός που θα ξεσηκώσει θύελλα αντιδράσεων. Για να μπορέσει να παραμείνει δημόσια θα πρέπει να αναπτυχθούν μηχανισμοί που θα φέρουν έσοδα και ταυτόχρονα θα μειωθεί το κόστος λειτουργίας.
- Απαιτείται να σταματήσει ο υπερπροστατευτισμός των δημοσίων υπαλλήλων από την κυβέρνηση, καθώς δημιουργείται αίσθημα κοινωνικής αδικίας. Σε λίγο δεν θα υπάρχει επαρκής ιδιωτική οικονομία για να καλύπτει το κόστος του κράτους, τις ανάγκες των συνταξιούχων και τις απαιτήσεις των δανειστών.

◆ **Ενίσχυση της κοινωνικής δικαιοσύνης**

Βασική προϋπόθεση κοινωνικής συνοχής σε μία χώρα αποτελεί η ύπαρξη γενικού αισθήματος κοινωνικής δικαιοσύνης. Οι πολίτες της χώρας δυσαρεστούνται όταν βλέπουν φαινόμενα ατιμωρησίας, ιδιαίτερης μεταχείρισης και καθυστερήσεις στην απόδοση δικαιοσύνης.

- Προτείνουμε στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης του οικονομικού και διοικητικού μοντέλου της χώρας, να γίνει και αναδιάρθρωση του νομικού συστήματος.
- Προτείνεται η εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων και εκμετάλλευση δυνατοτήτων ηλεκτρονικών υπολογιστών στην αρχειοθέτηση δεδομένων των υποθέσεων.
- Προτείνεται να απλοποιηθούν οι νομικές διαδικασίες, ιδιαίτερα για τις αστικές και για τις διοικητικές υποθέσεις και θεσμοθετηθούν αυστηρές προθεσμίες ολοκλήρωσης των δικαστικών υποθέσεων, έκδοσης των αποφάσεων και υλοποίησης των ποινών που προσδιορίζονται..
- Εξασφάλιση αμεροληψίας στη διαχείριση υποθέσεων και παραδειγματική τιμωρία σε όσους εκτελούν αυτό το δημόσιο λειτούργημα και εκδηλώνουν παραβατική συμπεριφορά.

◆ **Μέτρα στήριξης της νέας γενιάς**

Η αύξηση του μέσου όρου ζωής σε συνδυασμό με την έκταση που πήρε το πρόβλημα της υπογεννητικότητας στην Ελλάδα, έχει καταστήσει τη χώρα να είναι γηρασμένη. Αυτό δημιουργεί κατευθείαν το πρόβλημα συντήρησης των ασφαλιστικών ταμείων. Επιπλέον συρρικνούνται το εργατικό δυναμικό της χώρας.

Ταυτόχρονα, η συσταλτική πολιτική που ακολουθεί η Ελλάδα στα πλαίσια τήρησης των οδηγιών του μνημονίου, έχει δημιουργήσει ένα οικονομικό χάσμα μεταξύ των γενεών καθώς οι νέοι καλούνται να εργαστούν με μισθούς αντίστοιχους με αυτούς που δινότουσαν προ 30 - 40 ετών. Χαρακτηριστικό είναι και το παράδειγμα των τελευταίων εθνικών εκλογών όπου η πλειοψηφία των νέων στράφηκε σε ακραίες πολιτικές ιδεολογίες, αποκαλύπτοντας άλλη μία όψη του εν λόγω χάσματος.

- Αναθεώρηση του συνταξιοδοτικού συστήματος. Στροφή στην ιδιωτική ασφάλιση.
- Στα πρώτα στάδια της ανεργίας των νέων να υπάρχει υποστήριξη κατά την αναζήτηση εργασίας βασιζόμενη σε κάποια αποτελεσματική μέθοδο, επιδοτώντας θέσεις που περιλαμβάνουν εκπαίδευση με στόχευση σε νέους που είναι άνεργοι για διάστημα 6 μηνών και άνω.
- Σκόπιμο είναι κατά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση να είναι υποχρεωτική η εργασιακή εκπαίδευση τόσο εντός του σχολικού περιβάλλοντος με

προγράμματα οικονομικής και επιχειρηματικής εκπαίδευσης, όσο και εντός συγκεκριμένου παραγωγικού εργασιακού περιβάλλοντος.

- Επέκταση στην εκπαίδευση βοηθών σε διάφορες ειδικότητες και παροχή κινήτρων σε εργοδότες ούτως ώστε να προσλαμβάνουν και να εκπαιδεύουν βοηθούς. Να χαμηλώσουν οι απαιτούμενες εργοδοτικές εισφορές στα ασφαλιστικά ταμεία για εργαζόμενους που δικαιούνται τον κατώτατο μισθό.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΝ

Κεφάλαιο 7^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο κεφάλαιο αυτό παραθέτουμε τα βασικά συμπεράσματα της εργασίας μας,

- α) για τις βασικές αιτίες της κρίσης στη χώρα μας,
- β) για τα αποτελέσματα της εφαρμοζόμενης πολιτικής και
- γ) για τα στοιχεία μιας ενδεχόμενης διαφορετικής αναπτυξιακής στρατηγικής.

♦ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

- **Κακή διακυβέρνηση** για πολλά χρόνια, με προφανή έλλειψη διαχειριστικής ικανότητας και κοινωνικής ευθύνης απέναντι στις επερχόμενες γενιές.
- **Μακρόχρονη ελλειμματική διαχείριση** των του δημοσίου, μεγάλης έκτασης φοροδιαφυγή και ατιμωρησία σε φαινόμενα διαφθοράς.
- **Αρνητικές συνέπειες από τη λειτουργία του κοινού νομίσματος και σταδιακή απώλεια της εθνικής ανταγωνιστικότητας.**
- **Απρόσμενη κρίση στην αγορά ακινήτων των ΗΠΑ**, με τεράστια αρνητική επίπτωση στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος
- **Μη ελεγχόμενες αγορές και πλημελής επιτήρηση της Ελληνικής οικονομίας από ΕΕ, ΕΖ, ΕΚΤ και ΔΝΤ.**

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι η Ελληνική κρίση δεν είναι ΜΟΝΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗ.

Το 2009 η ηγεσία της χώρας βρέθηκε τελείως απροετοίμαστη να αντιμετωπίσει την κρίσιμη κατάσταση που δημιουργήθηκε και παρέδωσε τη χώρα δέσμια στις αξιώσεις των δανειστών, οι οποίοι προσπαθούν με κάθε τρόπο να διασφαλίσουν τα δικά τους συμφέροντα, χωρίς να νοιάζονται για τα συμφέροντα της Ελλάδας.

Δυστυχώς τα δύο μεγάλα κόμματα τα οποία κυβέρνησαν τη χώρα τις τελευταίες δεκαετίες και είχαν την ευθύνη για τον εκτροχιασμό των οικονομικών του δημοσίου, αντί να συνεργαστούν και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα με

σθένος και ρεαλισμό, αναλώθηκαν στο να επιρρίπτουν ευθύνες ο ένας στον άλλο και να αντιπολιτεύονται μεταξύ τους με τον παλιό καλό δημαγωγικό τρόπο.

♦ **ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΡΙΧΡΟΝΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ:**

Η Ελλάδα ζήτησε και έλαβε μεγάλα δάνεια από τα κράτη μέλη της ΕΖ, τα οποία συμπληρώνονται με μικρότερα από το ΔΝΤ, όμως με δυσβάσταχτους όρους και προαπαιτούμενα, που μπορεί να προκαλέσουν πλήρη οικονομική απαξίωση και μαζική κοινωνική δυστυχία.

Η βασική στόχευση του εφαρμοζόμενου προγράμματος είναι αφενός η δημιουργία επαρκούς δημοσιονομικού πλεονάσματος, προς αποπληρωμή του υπέρογκου δημοσίου χρέους και η εσωτερική υποτίμηση της εθνικής οικονομίας, με σκοπό την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και τη διευκόλυνση εκποίησης της δημόσιας περιουσίας.

Το πρώτο πακέτο δανείων από τις χώρες της ΕΖ και από το ΔΝΤ, το Μάιο του 2010, συνοδεύτηκε από μνημόνιο πολιτικής συνεννόησης το οποίο περιελάμβανε βαριά μέτρα δημοσιονομικής περιστολής και αξίωνε πληθώρα μεταρρυθμίσεων, στο διοικητικό σύστημα και στην οικονομία.

Σύντομα όμως το αρχικό σχέδιο εγκαταλείφθηκε ως ατελέσφορο και οι δανειστές σε συνεργασία με την Ελληνική κυβέρνηση αναθεώρησαν το 2011 το αρχικό σχέδιο, διευρύνοντας τη χρηματοδότηση του προγράμματος, τροποποιώντας όμως το νομικό πλαίσιο της συμφωνίας (με εμπράγματα εγγυήσεις και με υπαγωγή της δανειακής σύμβασης στο Αγγλικό Δίκαιο) και επιβάλλοντας ακόμη πιο αυστηρές απαιτήσεις, τόσο σε επίπεδα οικονομικής διαχείρισης, όσο και σε επίπεδα λειτουργίας της Ελληνικής Πολιτείας.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΖΟΜΕΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ:

Θετικά αποτελέσματα:

- *Μεγάλη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος*
- *Μερική αποκατάσταση της ανταγωνιστικότητας*
- *Αποφυγή μιας άτακτης χρεοκοπίας εντός ευρώ*

Αρνητικά αποτελέσματα:

- *Βαθεία και παρατεταμένη οικονομική ύφεση*
- *Εφιαλτικά επίπεδα ανεργίας*
- *Ταχύρρυθμη φτωχοποίηση της κοινωνίας*

♦ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Τα πολιτικά κόμματα και οι «αναλυτές» συζητούν καθημερινά, όλο και με μεγαλύτερη ένταση, για το πως πρέπει να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα και αναζητούν δρόμο διεξόδου. **Ποιος είναι αυτός ο δρόμος;**

Οι διάφοροι πολιτικοί παράγοντες φαίνεται να ομαδοποιούνται σχηματικά σε αυτούς που είναι ΥΠΕΡ της εφαρμογής της πολιτικής της ΤΡΟΙΚΑΣ και σε αυτούς που είναι ENANTION αυτής της πολιτικής.

Αντίστοιχα και οι οικονομικοί αναλυτές διακρίνονται σε αυτούς που υποστηρίζουν την ΑΓΟΡΑ, ως το μηχανισμό αποτελεσματικής αντιμετώπισης της κρίσης και σε αυτούς που διατείνονται ότι χωρίς στιβαρή αναπτυξιακή πολιτική του ΚΡΑΤΟΥΣ η κατάσταση δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με επιτυχία.

Η δική μας εκτίμηση είναι ότι ο ορθός δρόμος είναι στο μέσον και πως ο δρόμος της διεξόδου υπάρχει στη συνεργασία του κράτους με τις αγορές, με προϋπόθεση τη στοιχειώδη συνεννόηση των αντιτιθέμενων πολιτικών δυνάμεων και βέβαια παραγωγική κοινωνική συνεργασία.

Σε ότι αφορά την οικονομική πολιτική προτείνουμε τα ακόλουθα:

- ♦ Δημιουργία συνθηκών δημοσιονομικού πλεονάσματος
- ♦ Κούρεμα του δημοσίου χρέους στο 100 % του ΑΕΠ
- ♦ Έπιτάχυνση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων
- ♦ Ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας
- ♦ Μείωση των γραφειοκρατικών εμποδίων
- ♦ Αποτελεσματική αξιοποίηση των κοινοτικών πόρων
- ♦ Προώθηση επενδύσεων σε επιλεγμένους κλάδους της οικονομίας
- ♦ Δημιουργία ισχυρού brand name της Ελλάδας
- ♦ Τουριστική ανάπτυξη
- ♦ Προβολή και προώθηση σε αγορές του εξωτερικού
- ♦ Ειδικά προγράμματα για μικρές δυναμικές επιχειρήσεις
- ♦ Εθνικά, περιφερειακά και τοπικά έργα υποδομών
- ♦ Δημιουργία δασολογίου, κτηματολογίου και περιουσιολογίου
- ♦ Κινητοποίηση εθνικού επιχειρηματικού κεφαλαίου

Ουσιαστικά όμως προτείνουμε τη δημιουργία μιας πιο δημοκρατικής Πολιτείας, ενός πιο αποτελεσματικού και υπεύθυνου πολιτικο-διοικητικού συστήματος, μιας πιο ανταγωνιστικής εθνικής οικονομίας, μιας πιο συνεκτικής κοινωνίας και μιας στροφής στις ρίζες μας και στον πολιτισμό μας.

ΠΗΓΕΣ:

Άρθρα:

1. Δημήτρης Βαγιανός, Νίκος Βέπτας, Κώστας Μεγήρ (2010) «*Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα: Μεταρρυθμίσεις και ευκαιρίες σε μία κρίσιμη συγκυρία*»
2. Mc Kinsey & Company, Athens Office (2012) «*Greece 10 Years Ahead. Defining Greece's new growth model and strategy*»
3. Angelos A. Antzoulatos (2011) «*Greece in 2010: A Tragedy Without(?) Catharsis*»
4. Γκίκας Α. Χαρδούβελης (2011) «*Το χρονικό της διεθνούς και της συνακόλουθης ελληνικής και ευρωπαϊκής κρίσης: Αίτια, αντιδράσεις, επιπτώσεις, προοπτική*»
5. Μάριος Αγγελέτος, Δημήτρης Βαγιανός, Νίκος Βέπτας, Γιάννης Ιωαννίδης, Γιώργος Κωνσταντινίδης, Κώστας Μεγήρ, Χάρης Ντέλλας, Νίκος Οικονομίδης, Μανόλης Πετράκης, Θανάσης Στέγγος, Μιχάλης Χαλιάσος (2012) «*Το χθες και το αύριο της Ελληνικής κρίσης*»
6. Antonio Carcia Pascual Piero Ghezzi (2011) «*The Greek Crisis: Causes and Consequences*»
7. Evangelia Desli, Theodore Pelagidis (2010) «*Greece's Sudden Faltering Economy: From Boom to Bust. With special reference to the debt problem*»
8. Nick Malkoutzis (2011) «*Young Greeks and the Crisis. The Danger of Losing a Generation*»
9. Μιχάλης Χαλιάσος (2013) «*Μειώσεις Μισθών και Ανταγωνιστικότητα*»
10. Mark Mink and Jakob de Haan (2012) «*Contagion during the Greek Sovereign Debt Crisis*»
11. Βασίλειος Τακτικός (2012) «*Κοινωνικό Κεφάλαιο – Μια διαδικασία 'εκ των κάτω'*»
12. Σπυρίδων Λουκάς, Ειρήνη Βουδούρη, Αθανάσιος Γκούρας, Παναγιώτα Λαντζούνη (2009) «*Η καινοτομία στην Ελλάδα – Συγκριτική αξιολόγηση με διεθνείς δείκτες, πολιτικές, προτάσεις στρατηγικής*»
13. Δημήτρης Βαγιανός, Νίκος Βέπτας, Κώστας Μεγήρ (2012) «*Διαγραφή Χρέους ως μοχλός για δομικές μεταρρυθμίσεις*»

14. Δημήτρης Μαλλιάρopoulos (2010) «*How much did competitiveness of the Greek Economy decline since EMU entry?*»

Βιβλία:

1. Άγγελος Α. Αντζουλάτος (2011) «*Κυβερνήσεις Χρηματαγορές και Μακροοικονομία*».
2. Μ. Στασινόπουλος (1966) «*Μαθήματα Δημοσιονομικού Δικαίου*».

Ιστοσελίδες:

1. http://en.wikipedia.org/wiki/Economy_of_Greece
2. http://en.wikipedia.org/wiki/Greece_debt_crisis
3. www.imd.org
4. www.euro2day.gr
5. http://www.hq.nasa.gov/iwgsdi/SDI_Full_Issue_List.html
6. http://ec.europa.eu/economy_finance/ameco/user/serie/SelectSerie.cfm
7. <http://www.imf.org/external/data.htm>
8. <http://stats.oecd.org/>
9. <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>
10. <http://www.bankofgreece.gr/Pages/default.aspx>

Ακολουθούν 2 πίνακες με οικονομικά στοιχεία και 11 διαγράμματα.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 1**ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ 2008 - 2012**

α.α.	ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ	2008	2009	2010	2011	2012
1	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ	232.920	231.642	222.151	208.532	194.003
2	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ (ΥΦΕΣΗ)		-0,55%	-4,10%	-6,13%	-6,97%
3	ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ	4,20%	1,20%	4,70%	3,30%	1,60%
4	ΑΝΕΡΓΙΑ	7,70%	9,50%	12,60%	17,70%	23,60%
5	ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ	-22.822	-36.624	-21.282	-22.882	-16.661
6	ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΩΣ % ΑΕΠ	-9,80%	-15,81%	-9,58%	-10,97%	-8,59%
7	ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΕΛΛΕΙΜΜΑ	-12.297	-24.643	-8.059	-6.534	-4.926
8	ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΩΣ % ΑΕΠ	-5,28%	-10,64%	-3,63%	-3,13%	-2,54%
9	ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ	263.131	299.537	329.513	355.658	340.600
10	ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΩΣ % ΑΕΠ	112,97%	129,31%	148,33%	170,55%	175,56%
11	ΤΟΚΟΙ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΔΧ	10.525	11.981	13.223	16.348	11.735
12	ΤΟΚΟΙ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΔΧ ΩΣ % ΑΕΠ	4,52%	5,17%	5,95%	7,84%	6,05%
13	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ ΩΣ % ΑΕΠ		-11,1%	-10,1%	-9,8%	-8,4%

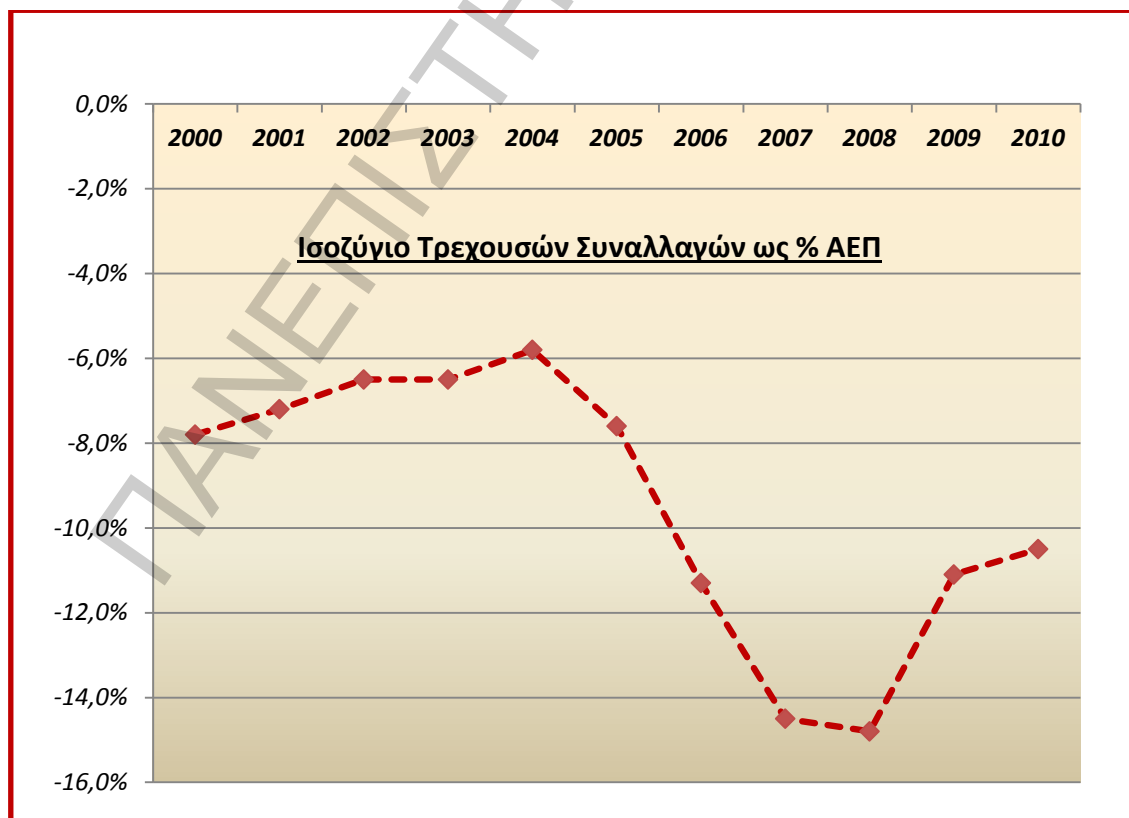
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

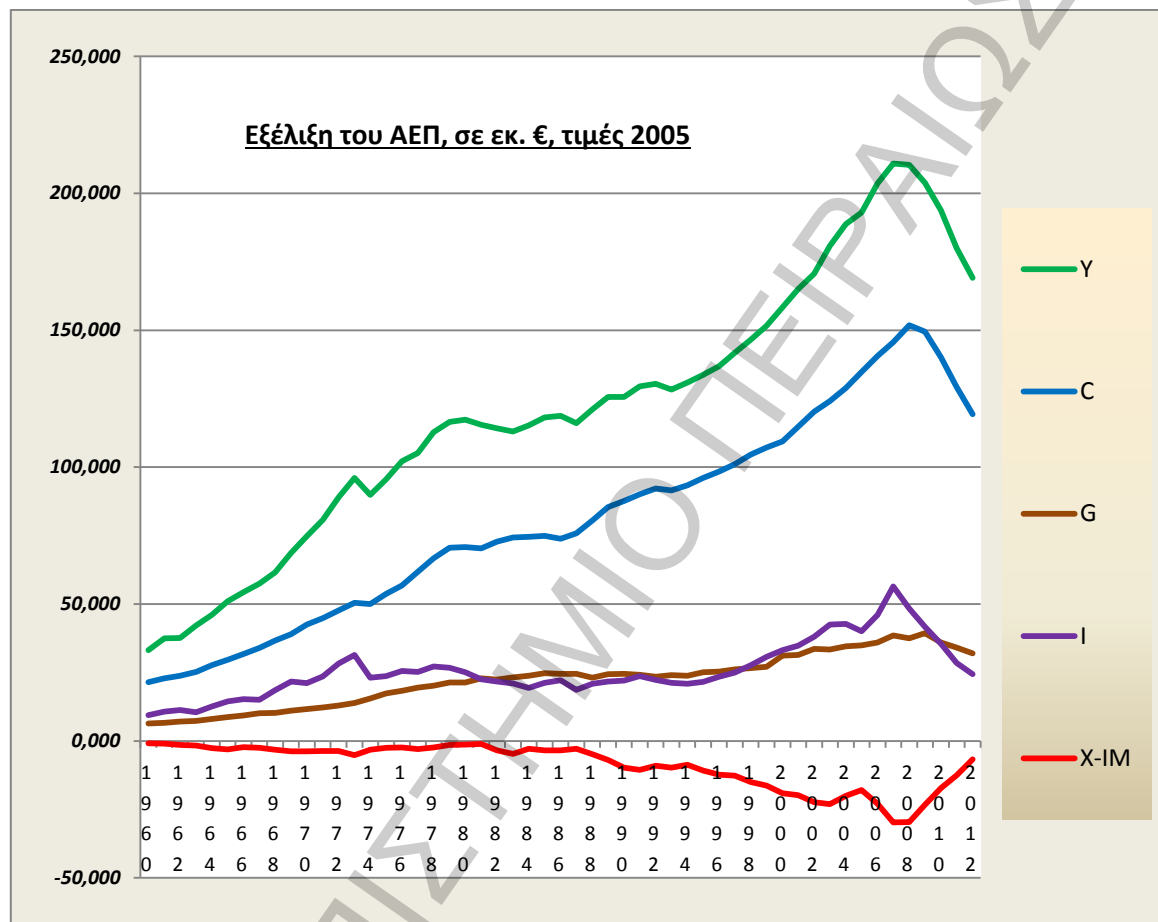
- 1 ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ, ΟΛΑ ΤΑ ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚ. €
- 2 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΑΕΠ 17,2% ΜΕΣΑ ΣΕ 3 ΧΡΟΝΙΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 2**ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ**

ΕΤΟΣ	% ΑΕΠ
2000	-7,8%
2001	-7,2%
2002	-6,5%
2003	-6,5%
2004	-5,8%
2005	-7,6%
2006	-11,3%
2007	-14,5%
2008	-14,8%
2009	-11,1%
2010	-10,5%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, ΔΝΤ

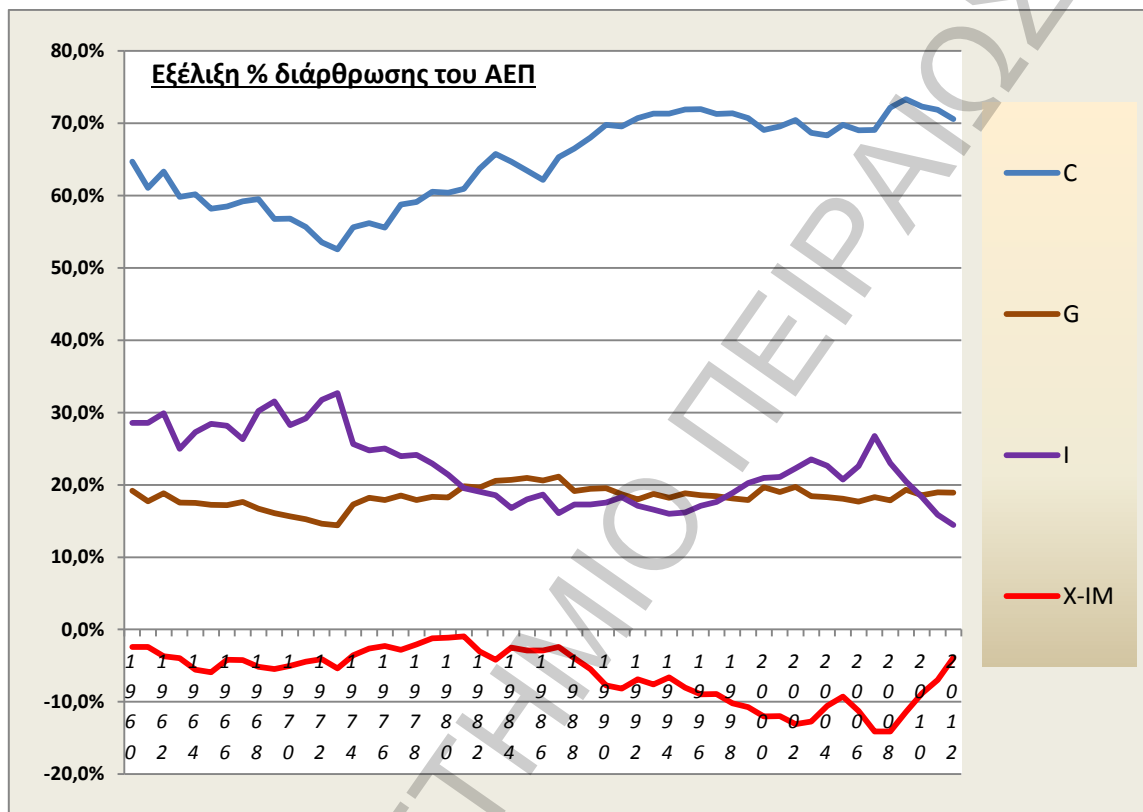

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο 1

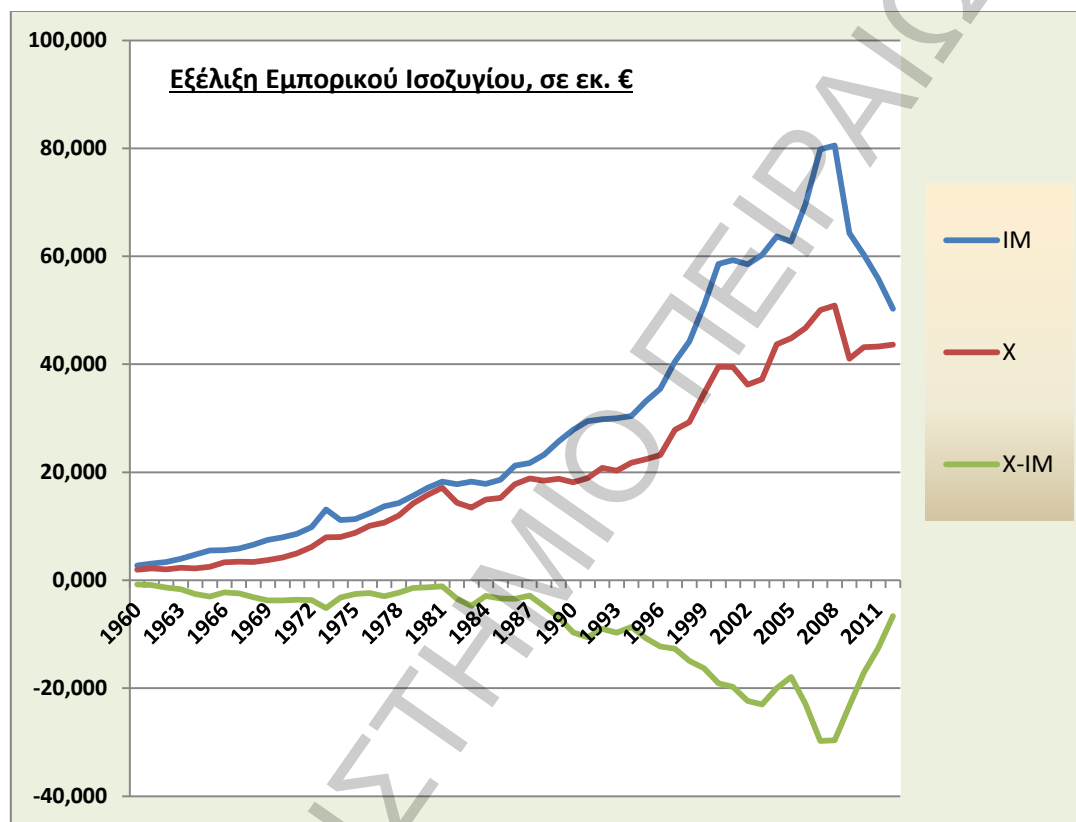
Πηγή ameco online

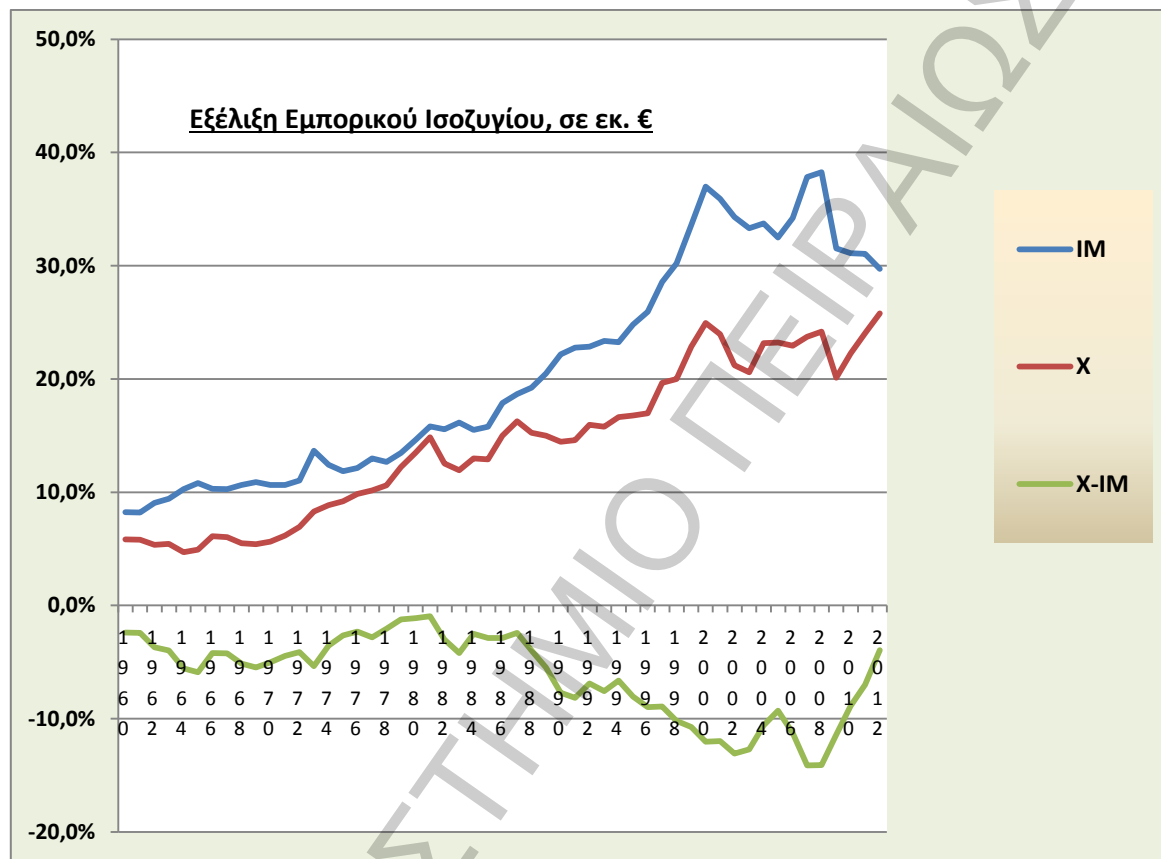
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο 2

Πηγή ameco online

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο 3

Πηγή ameco online

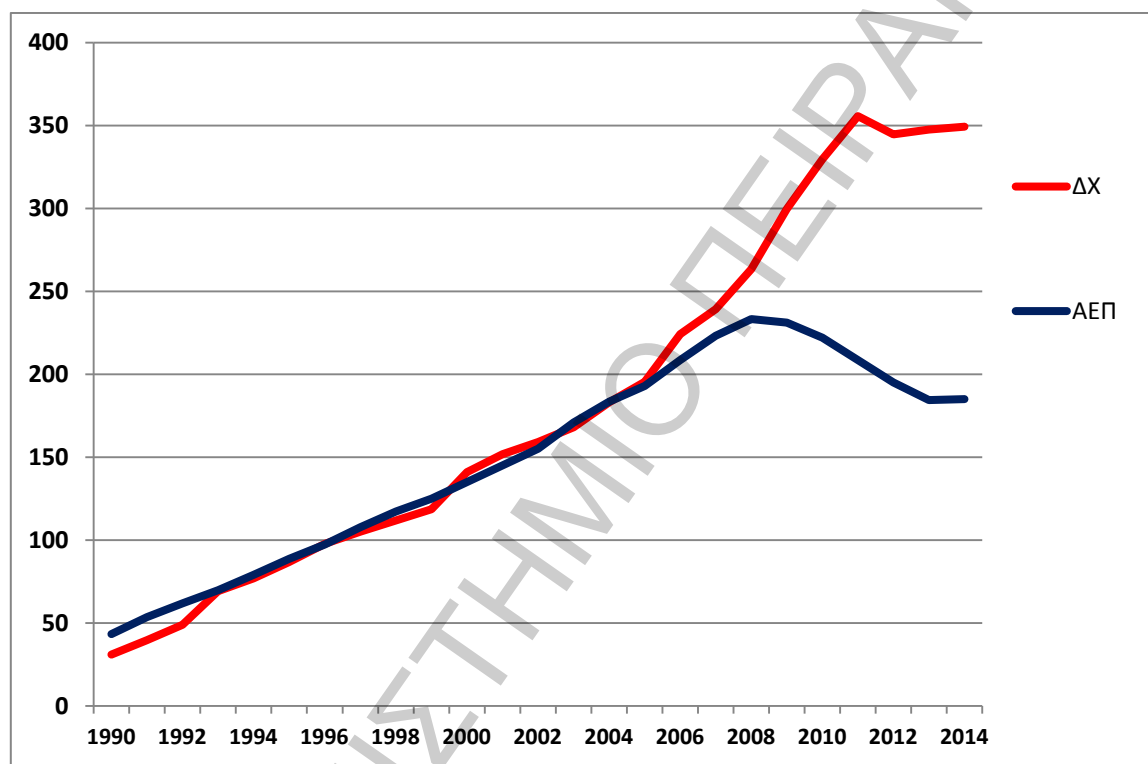
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο 4

Πηγή ameco online

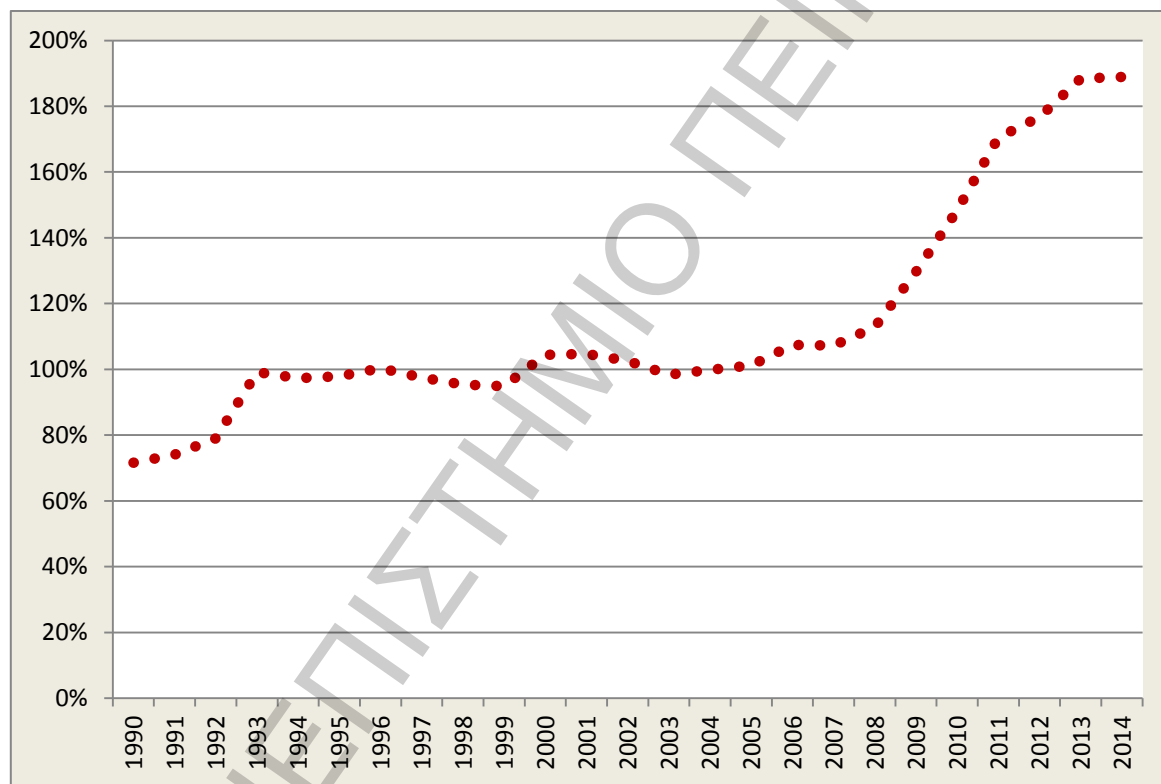
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο 5

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΕΠ και ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΣΕ ΔΙΣ ΕΥΡΩ

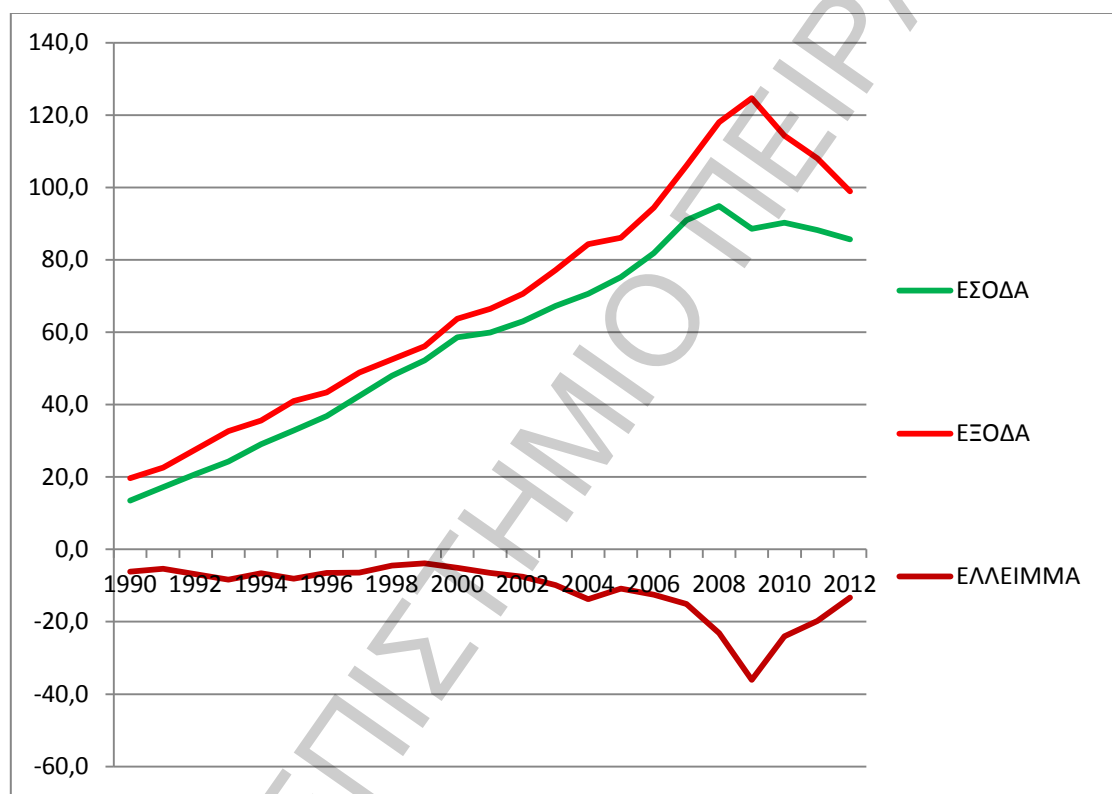
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1990 - 2014

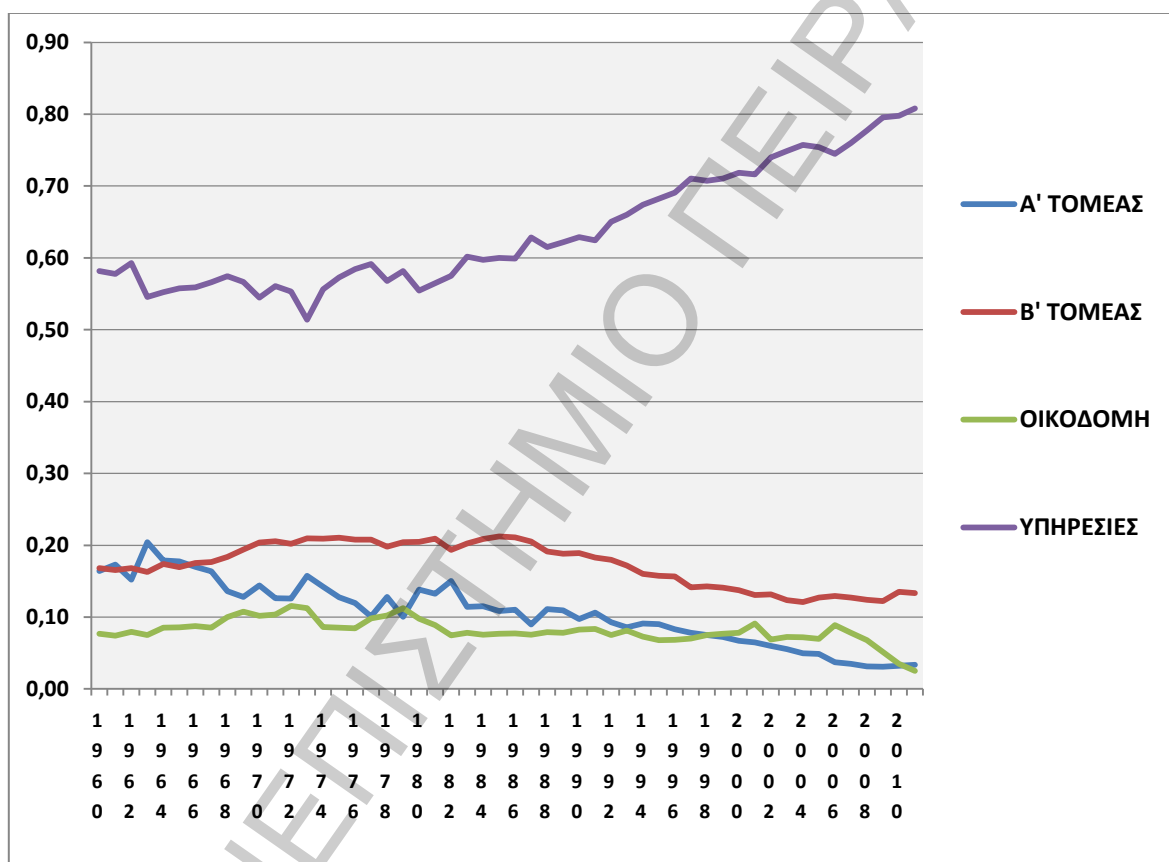
Πηγή ameco online

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο 6**ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΩΣ % ΤΟΥ ΑΕΠ****ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1990 - 2014**

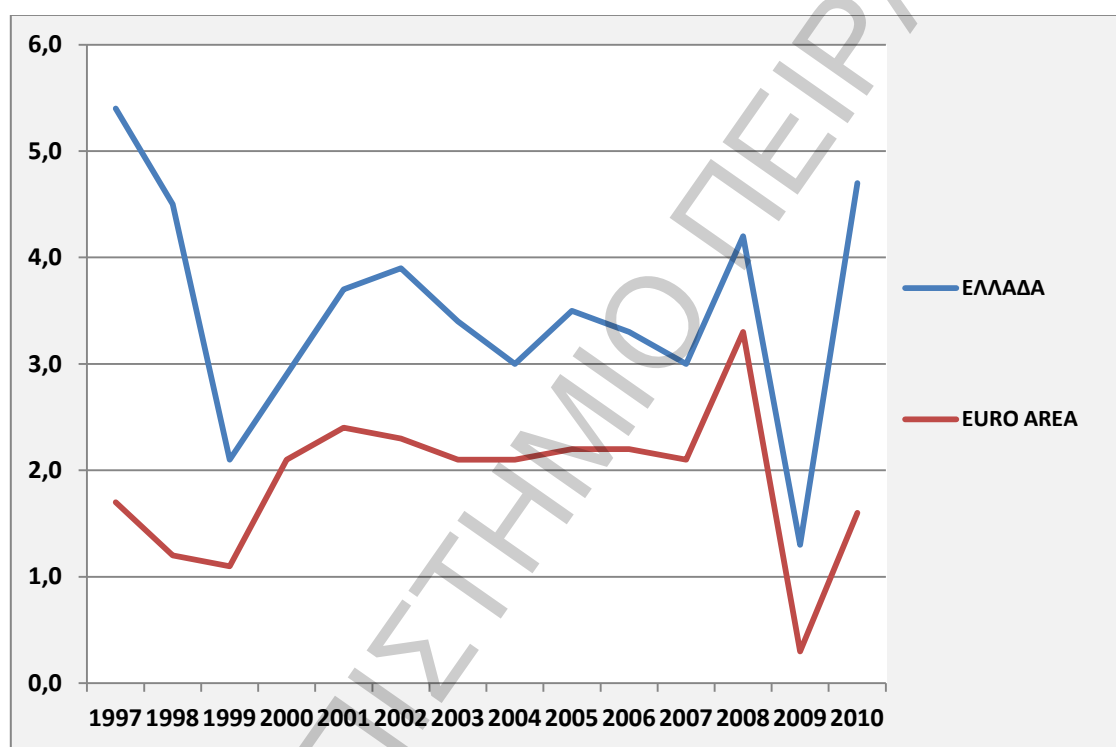
Πηγή ameco online

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο 7**ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΣΕ ΔΙΣ ΕΥΡΩ****ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1990 - 2012**

Πηγή ameco online

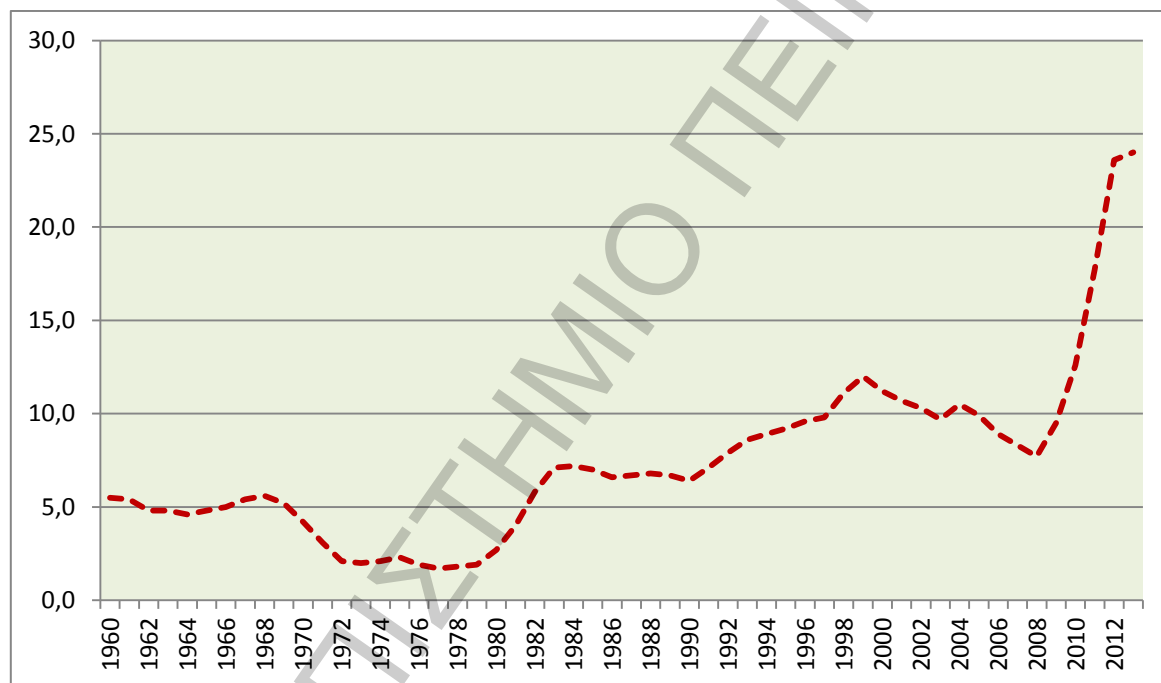
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο 8**ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑΣ ΤΩΝ ΤΟΜΕΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ****ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1960 - 2011**

Πηγή ameco online

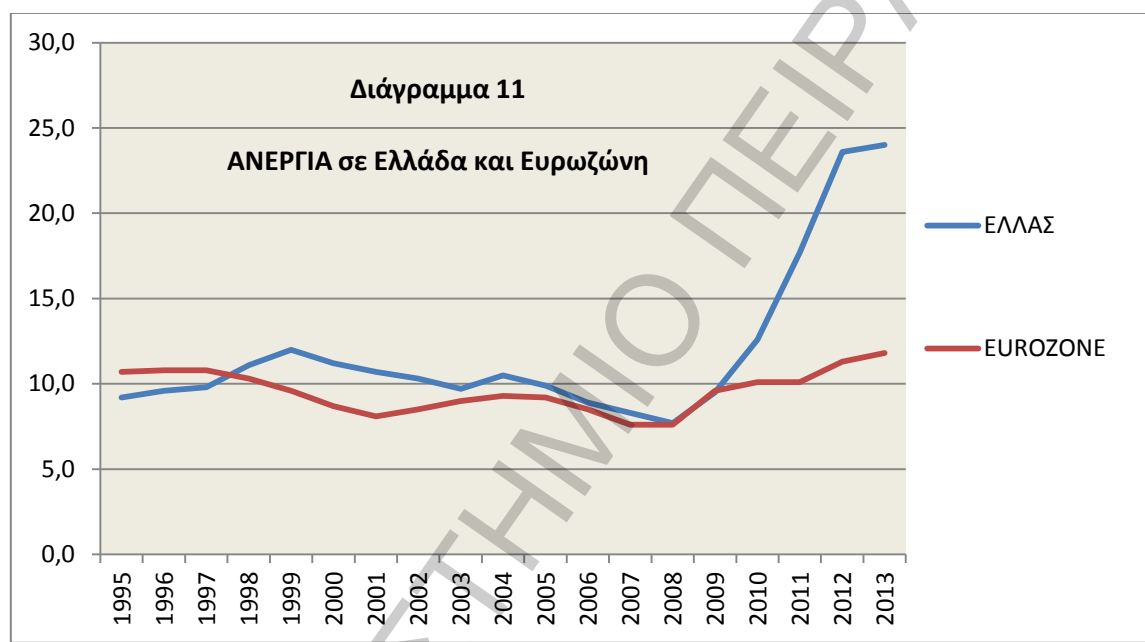
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο 9**ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ****ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1997 - 2010**

Πηγή EUROSTAT

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο 10**ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ****ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1960 - 2012**

Πηγή ameco online

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Νο 11**ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ****ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1995 - 2013**

Πηγή *ameco online*